Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

GKB

VANDRELIV

FOR EN MENNESKEALDER SIDEN

Janos i Nürnberg.

VANDRELIV

FOR EN MENNESKEALDER SIDEN

EN GAMMEL HAANDVÆR-
KERS REJSEERINDRINGER
— FORTALT AF *JANOS* —

---

1. BIND

KØBENHAVN
UDGIVET OG FORLAGT AF JOH. BRÜNNICH
1908

INDHOLD.

	Side
Forord	3
Den vandrende Svend	7
Fra Kjøbenhavn til Mühlhausen	10
Vandrende Svende som Fugle smaa	35
Fra Mühlhausen til Nürnberg	36
Syg var en Konge af Persien	49
Svendeliv i Nürnberg	51
Naar man er sulten, saa smager Brød	58
I Nürnberg der er den gruelig gal!	64
Med Stokken i Haanden og ilsomme Fjed	68
Fra Nürnberg til Wien	69
Hisset i Dalen ved Bjergets Fod	86
Fra Wien til Hod-Mezø Vasarhely	97
Huha! Hvor det regner i strømmevis!	153
Familieliv i Vasarhely	155
Sultanen, Tyrkens Kejser	164
Op. Matroser! Ank'ret lettet	180
Jeg vandrede paa hundevis	184
Nu til Morgen kan jeg pakke	198

VANDRELIV

I

Man maa rejse til Fods for at døje lidt ondt,
For at leve et Liv i det korte Sekund,
For fra Morgen til Aften at trave sig træt,
For at tørste, for at sulte og spise sig mæt.
For at sige det skønne Goddag og Farvel,
Og bestandig med Haabet slaa Mindet ihjel,
For at røre sin Aand
Uden hæmmende Baand
Ta'er man Ranslen paa Nakken og Staven i Haand!

C. Hostrup.

FORORD.

Naar jeg nu som en ældre Mand har fundet paa at nedskrive mine Rejseerindringer, da er det ikke fordi jeg mener, at jeg har rejst videre om end saa mange andre Danske nu til Dags, ejheller mener jeg at have oplevet Eventyr, der kan staa ved Siden af dem, som saa mange andre Rejsende har oplevet, men det, som jeg mener gør min Rejse til noget for sig, er det, at den udelukkende er foretaget til Fods, og at jeg som en ung Knægt paa tyve Aar tog Randslen paa Ryggen og Staven i Haand, og uden Penge og uden Verdenserfaring gav mig paa Vandring og i Løbet af fem Aar gennemkrydsede over det halve af Europa.

Det var jo paa denne Maade, at Haandværkerne i de gode gamle Dage rejste, men jeg tror, at jeg her i Danmark er en af de sidste af min Tid, thi naar en Haandværker nu skal paa Rejse, sætter han sig i Reglen i Toget og kommer i Løbet af nogle Timer til Berlin, Hamborg eller en anden Hovedstad; det er unægtelig meget nemt, men jeg tror dog, at min Maade at rejse paa var ulige mere interessant.

Man vil vel nok indvende, at det ikke mere kan betale sig at rejse til Fods, thi med de lave

Jernbanetakster nu til Dags er denne Maade at rejse paa langt billigere — det er indrømmet, forsaavidt man har Penge, men naar man mangler Mammon, saa bliver Fodrejsen dog tilsidst den billigste.

En anden Ulempe ved Jernbanerejsen er denne, at den unge Svend, som rejser ud, kun kommer til Hovedstæderne, og hvis det ikke netop er Sæsontiden for hans Haandværk, faar han maaske intet Arbejde. Det kan være, at han bliver der en eller to Uger og tærer paa sin Kapital, tager maaske saa Billet til den næste større By; her er rimeligvis det samme Tilfældet, og han staar hjælpeløs, hvis hans Penge er slupne op; i modsat Fald vender han atter hurtigst Næsen hjemad.

Den vandrende Svend derimod besøger alle de smaa Byer. Han har hver Dag Udsigt til at erholde Arbejde, ofte kun for en kort Tid, men det hjælper alt sammen paa Budgettet; han lærer de forskellige Landes Beboere rigtig at kende, deres Ejendommeligheder og deres gode og slette Sider, han lærer lettere de forskellige Sprog, lærer i det hele taget hurtigere at staa paa egne Ben og at klare sig i en snæver Vending.

En anden Ting maa ogsaa tages med i Betragtning, thi den er meget vigtig, det er den saakaldte Geskænk; jeg tror nok, at den for det meste er falden bort nu, men det er atter en Følge af, at Fodrejserne er ophørt, og det er en Fejl, thi det var noget, baade Mestre og Svende stod sig godt ved.

Naar nu en Mester i en mindre By har Brug for en Svend, saa maa han avertere i et Hoved-

stadsblad, modtage og besvare Billetter, betale Vedkommendes Rejse til Stedet, og saa véd han dog til syvende og sidst slet ikke, om den Mand, han har antaget, passer ham, ligesom det heller ikke kan betale sig, hvis han kun har Brug for en Svend en Ugestid eller to.

Naar den vandrende Svend kom, saa antog Mesteren ham, hvis han havde Brug for ham, og havde ellers ingen Forpligtelser; havde han derimod ingen Brug for ham, gav han ham Geskænk som Tak, fordi han kom og tilbød sin Tjeneste, og af dette Gratiale var det, at Vandringsmanden hovedsageligt levede, det var ikke Tiggeri, men kun Betaling for præsteret Arbejde, i dette Tilfælde for Tilbydelsen af sin Arbejdskraft; derfor fik man heller ikke den Gang Geskænk i de store Byer, thi Mestrene havde der altid let ved at faa Arbejdere, men saa gik man heller ikke om og tilbød sig, man henvendte sig til Oldermanden, eller, hvis der fandt anden Arbejdsanvisning Sted, saa gik man der hen.

Imidlertid var det jo ikke altid, at Geskænken var nok til at leve af, og saa maatte man, naar man ellers ingen andre Hjælpekilder havde, fægte sig frem; dette var ganske vist Tiggeri og blev i de fleste Lande straffet efter Loven, naar dennes Haandhævere kunde faa fat paa én; det gik imidlertid sjelden paa, thi dels lærte man at se sig for og dels holdt Beboerne deres Haand over Svenden, som de trods hans Fægten ikke betragtede som nogen Tigger; nogle havde maaske selv været vandrende Svende, og andre havde i mange Tilfælde Børn, som var det; i det hele taget var det den vandrende Svend, som gav særlig de tyske

Landeveje deres Kolorit; han bragte i Reglen et godt Humør med og var velset overalt.

Hermed overgiver jeg denne lille Rejsebeskrivelse til den overbærende Læser og vil begynde den med en Ode, som jeg digtede til Vandrelivets Pris, medens jeg travede afsted gennem den store ungarske Hede, »Pusztaen« kaldet, hvor man gaar Dage lange følgende et Hjulspor, thi der er ingen anden Vej, under en herlig Sol, som skinner fra en skyfri Himmel, og uden maaske i flere Dage at se et levende Væsen, medens man redte sin Seng paa den Plet, man havde naaet, naar Natten kom.

Den vandrende Svend.

En vandrende Svend er en lykkelig Mand,
Han bygger ikke sit Hus paa Sand,
Ak nej, thi han bygger slet ikke, den Fyr,
Har ej engang en Rede som det mindste Dyr,
Og dog er han altid tilfreds og glad,
Thi han og Lykken de følges ad,
Fru Fortuna har ham i Ledebaand,
Og han følger trygt hendes lunefulde Haand.
Man ser ham i Vest, man ser ham i Øst,
Her ved Foraar, og der i Høst,
Han kommer i Syd, han kommer i Nord,
Han taler med alle og mangler ej Ord;
Ja, ved Babelstaarnet han skulde været Tolk,
Thi han kan tale med alle Folk.
Han taler dansk og tysk og fransk,
Russisk, italiensk og spansk,
Han taler med Blind, med Døv og Stum,
Hvem der ej kan forstaa ham, maa være dum.

Og vandrer han paa sin Fod til Lands
Eller træder til Søs han Bølgens Dans,
Gaar han i Dalen ved Flodens Bred
Eller skuer fra Bjergets Top han ned,
Er han under Solen den brændende
Eller højt oppe mellem evige Sne,
Altid fornøjet, glad og fidél,
Det gode Humør slaar han aldrig ihjel,
Er han i By, eller er han paa Land,
Han er og bli'er en gemytlig Mand.

I Verdens de allersmukkeste Stæder,
Der nyder han rigtig Livets Glæder,
Og han kan tage det fra den rette Side
Og lade alle Sorger forbi sig glide;

Har han til Bunds tømt Glædens Bæger,
En Smule Forandring saa herligt kvæger,
Han tager paa Landet og frisker sig op,
Det gør saa godt i den dovne Krop.
Har han et Par Stykker Brød i sin Taske,
Lidt Sul dertil og en Snaps paa sin Flaske,
Misunder han hverken Kejs're eller Paver,
Nej, denne fæle Orm ham aldrig gnaver,
Og ligger han om Natten paa Seng eller Straa
Under Skovens Grønt eller Himlens Blaa,
Han ligger saa blødt, saa trygt og lunt,
Som Kongen paa sine Edderdun.
Og naar han om Middagen ligger paa Ryggen
I Græsset henunder Træet i Skyggen
Og ryger sin Pibe med Velbehag
Og kymrer sig ej om den kommende Dag,
Med Diogenes han lignes kan,
Hin store Filosof fra Grækenland.
Og naar imellem de Tider komme,
Han ej finder Penge skabt i sin Lomme,
Generer det ham kuns meget lidt,
Han er vant dertil, de kommer saa tidt.
Han tænker: hellere fattig og glad
End en rig, surmulende Rad,
Heller kvidrende muntert, som Fugl paa Kvist,
End en stønnende, gnaven Hypokondrist.
En Ting er vis, i hvordan det gaar,
Med en Rothschild bytter han aldrig Kaar,
Han gaar sin vante, trolige Gang,
Den længste Vej er for ham ej lang,
Den største Distance er for ham Bagatel,
De korte Ture han huer ej vel.

Men har han saa vandret Hundreder Mile,
Saa kan han vel ogsaa trænge til Hvile;
Han opslaar sit Vinterkvarter i Rom,
Paris eller Wien, hvor han just synes om,
London eller Petersborg, alting er et,
Hvor han er, det er ligefedt.

Har han kun Arbejd' og gode Klæder,
Lidt Penge i Lommen til sine Glæder,
Han har det saa hyggeligt og bekvemt,
Som om han var i sit Fædrenehjem.
Han finder overalt sin Plasér,
Hvad kan han saa forlange mer,
Han finder sig til Rette hvert et Sted,
Thi han bringer altid Humøret med.
Og er han i Nord eller er han i Syd,
Gemytlighed, det er en herlig Dyd,
Den gør ham yndet straks af enhver
Og alle faa ham saa inderlig kær.

Saa glider Vint'ren fornøjelig hen
Til Foraarssolen skinner igen,
Naar Lærken saa atter Triller slaar,
Da nye Rejsetanker han faar.
Naar Svalen atter kvidrer mod Sky
Og Storken kommer, han vandrer fra By,
Bort fra al den forvirrede Larm,
Thi Stuen er nu for kneben og varm,
Bort fra al den Trængen og Trykken
Med Stokken i Haanden og Randslen paa Ryggen
Og synger: »Wenn Jemand« og saa videre,
mens Fuglene omkring ham kvidre.
Se saadan er Haandværkssvendens Liv,
Det er saa herlig en Tidsfordriv;
Han fører et Liv som ingen anden,
Det er det, som karakteriserer Manden.
Vil nogen vide, hvor Glæden har hjemme,
Paa Rejse at gaa han ikke bør glemme,
Vil nogen være fornøjet og glad,
Jeg gerne ham se paa Vandring gad!

FØRSTE AFSNIT.

Fra Kjøbenhavn til Mühlhausen.

Vinteren 1870—71, jeg var den Gang tyve Aar, var den strengeste, jeg kan mindes; vi havde megen Sne, og Frosten steg i Februar Maaned til 28 Grader Reaumur, saa saavel Sundet som Bælterne var dækkede af Is. Fra Kjøbenhavn gik en jævn Landevej forbi Trekroner til Malmø, og over Storebælt var der Istransport; den Gang havde man hverken Dampfærger eller Isbrydere, saa naar Isen først havde faaet Magten, var der ikke andet at gøre end at vente, til den atter brød op. Som Følge heraf var der stor Arbejdsløshed overalt, og Krigen, som rasede mellem Frankrig og Tyskland, gjorde ikke Sagen bedre, saa Nøden og Fattigdommen var stor i Kjøbenhavn.

Jeg var bleven Svend om Efteraaret, og havde Arbejde til Nytaar, men saa blev jeg fyrig og kunde ingen ny Plads faa; i Hjemmet var vi mange Munde, thi min Fader havde 11 Børn, og hans Gage var kun lille, saa jeg kunde ikke godt ligge mine Forældre til Byrde, og jeg besluttede derfor at rejse; men det var lettere tænkt end gjort, thi som ovenfor sagt, Isen havde standset Skibsfarten

over Storebælt, og Overfarten pr. Istransport kostede 10 Daler, en Sum, som vi den Gang betragtede som en Formue.

Jeg begav mig dog paa Vandring til en Del af Sjællands Byer og forsøgte at faa Arbejde, men alt forgæves; jeg maatte atter vende tilbage til Kjøbenhavn. Imidlertid naaede vi Slutningen af Marts og Isen brød op, og den 3die April sagde jeg atter Hjemmet Farvel og vandrede ud i den vide Verden med friskt Mod, frejdigt Sind og fem Daler i Lommen, som hele Familien havde været enig om at skillinge sammen til mig.

Denne Gang naaede jeg Fyens Land, og da jeg kom til Odense, fik jeg Arbejde, hvad der naturligvis hjalp svært paa Humøret. Her blev jeg nu til Pintse, men da den skønne Maj arriverede med det herligste Vejr, saa kunde jeg ikke dy mig længere, og anden Pintsedag travede jeg afsted til Middelfart og fortsatte Vejen over Fredericia og Kolding til Kristiansfelt, og nu var jeg altsaa i Tyskland efter den nye Grænseregulering.

Denne lille Flække er som bekendt en hernhuttisk Koloni, der er en religiøs Sekt, og ved at henvende sig paa Brødrehuset faar enhver rejsende Svend en Geskænk, bestaaende af et Blikmærke, og herfor kan man paa Byens eneste Værtshus faa Fortæring; det er tilladt Værten at skænke en Snaps til Maden, men to Snapse maa han ikke skænke til samme Gæst.

Jeg vandrede nu Syd paa over Haderslev og Aabenraa, men her forlod jeg Hovedlandevejen og gik efter Sønderborg, thi jeg havde Lyst til at se Krigsskuepladsen ved Dybbøl og Resterne af de

Skanser, som faa Aar i Forvejen ved den danske Hærs modige Forsvar havde kostet saa mange tapre Landsmænd Livet.

Jeg saa ogsaa den bekendte Mølle og de til Dels oprevne Skanser, og overalt saas sorte Kors, hvorpaa stod skrevet, at her hvilede saa og saa mange tapre Danskere, eller saa og saa mange tapre Prøjsere; i nogle Grave hvilede de fredeligt Side om Side.

Jeg passerede nu Broen over Alssund og befandt mig i Sønderborg, og herfra gik jeg over Flensborg til Slesvig, og fortsatte Vejen forbi det gamle Dannevirke over Eckernførde til Kiel, hvor jeg ankom en Lørdag Eftermiddag.

Her fandt jeg et meget stort Herberge og mange Rejsende, og her herskede endnu den gamle Zünft. I den store Fremmedstue hang de forskellige Haandværkeres Lavsmærker over Bordene og her tog den rejsende Svend Plads under sit Skilt; naar saa de arbejdende Svende kom paa Herberget og saa en fremmed Kollega under Mærket, saa vankede der Øl og Fortæring, og da det netop var Lørdag Aften og Lønningsdag, saa kom de fleste af Byens Svende paa Herberget, hvorfor jeg blev forsynet rigeligt saavel med tørre som med vaade Varer, og jeg havde en rigtig gemytlig Aften.

Imellem alle disse mange Mennesker traf jeg kun en Dansker, en Grovsmedesvend fra Bornholm, og vi blev enige om at følges ad til Hamborg, hvorfor vi Mandag Morgen gav os paa Vejen, og henad Eftermiddagen naaede vi til Neumünster, som er en stor Flække med meget brede Gader med store Træer paa begge Sider, hvad der gav Byen et rigtig hyggeligt Udseende.

Her tog vi ind paa et Herberge, men da vi hørte, at der var et Smedeherberge i den anden Ende af Byen, saa vilde min Rejsefælle absolut derhen, og da Bogbinderne ikke havde noget specielt Herberge her, var det mig ligemeget, hvor jeg tog ind, saa jeg var villig til at følge ham; dette syntes de paa Herberget værende Svende dog ikke om, og en stor Slagter stillede sig i Vejen for os og sagde: »Ihr sollet hier bleiben!«

»Hvad siger han?« spurgte Bornholmeren.

»Han siger, vi skal blive her,« svarede jeg.

»Sig ham, at han kan komme med udenfor, saa skal vi give ham Skaller«.

Jeg oversatte dette paa Tysk, Smeden kunde nemlig ikke et Ord, og inviterede dem alle sammen udenfor paa »dänische Schallen«, men mærkværdig nok havde ingen af dem Lyst, og vi gik uantastede hen paa Smedeherberget.

Her traf vi ogsaa flere Fremmede, vi fik lidt at leve af og gik saa paa Geskænk. Da vi kom tilbage, havde Smeden faaet Arbejde og i den Anledning faaet Spenderbukserne paa, og de Fremmede fra det andet Herberg kom hen og besøgte os og fortalte, at det hele havde været en Misforstaaelse, og saa drak vi Forlig i lange Baner og havde en rigtig hyggelig Aften.

Saaledes mistede jeg straks min Rejsefælle, og den næste Dag maatte jeg begive mig alene paa Vej til Hamborg, men jeg gik paa den med frisk Humør, og der var jo heller ikke noget at være ked af, thi Solen skinnede, Fuglene sang, og Holstenerne lod alle til at være gemytlige Folk, som straks raabte: »Guten Morgen, Landsmann!« saa snart vi mødtes.

De holstenske Bøndergaarde var ikke som de danske, fire Længer byggede i Firkant, nej, de bestod kun af et eneste stort Hus med en mægtig Port i den ene Gavl; naar man gik ind ad denne, kom man ind paa Logulvet, og her havde man saa Køer og Svin paa den ene Side og Heste og Faar paa den anden, medens Hønsene lod til at være hjemme alle Steder; gik man længere op, kom man til Ildstedet, hvor Maden blev lavet; dette stod midt paa Gulvet, og paa Bjælkerne ovenover hang der dejlige Skinker, Flæskesider og Pølser i skøn Forening; Skorsten var der ingen af, men Røgen gik ned gennem Loen og ud af nogle Huller over Porten, naar denne var lukket, men om Sommeren var den i Reglen altid aaben.

Oppe ved Ildstedet var der Borde og Bænke, og her opholdt Familien sig om Dagen, medens der paa begge Sider fandtes Alkovesenge. Det var hyggeligt, gammeldags og patriarkalsk det hele.

Efter et Par Dages Marsch naaede jeg til Altona, hvor jeg blev om Natten, og den næste Dag gik jeg saa ind i den gamle frie Hansestad Hamborg.

Jeg kan ikke nægte mig selv at dvæle lidt ved mit Ophold i denne By; det var nemlig min første store Station paa Rejsen, og jeg havde aldrig været i nogen større By end Kjøbenhavn, der jo ikke den Gang var den Storby, som den senere er bleven.

Da jeg rejste, laa endnu de gamle Volde og Grave, og Livet i Byen formede sig meget roligt og provinsmæssigt, i Hamborg derimod var der et vældigt Leben, en Færdsel og en Trængsel overalt, en Vrimmel af Folk af alle mulige Nationaliteter

og en fuldstændig babylonisk Sprogforvirring, som jeg ikke skal nægte var nærved at dupere mig i Begyndelsen, men jeg tænkte paa det tyske Ordsprog: »Man soll sich nicht verblüffen lassen!« og saa fandt jeg mig snart til Rette.

Byen selv var der egentlig ingen Stads ved, skumle, krogede Gader krydsedes overalt af mørke, stinkende Kanaler, Husene paa begge Sider af disse var byggede helt ned i Vandet eller ud over det, hvilket jo kunde være meget praktisk, thi Prammene, som hentede Varerne fra Skibene i Havnen, kunde saa stage sig op gennem Kanalerne til Købmandens Pakhus, og det sparede Tid og, hvad der var det vigtigste, Penge.

Nu er Hamborg, ligesom Kjøbenhavn, undergaaet store Forandringer, gamle Kvarterer er fuldstændig sløjfede, og ny voksede op i Stedet; da jeg sidst var i Byen (det var i 1894) havde jeg ondt ved at kende den igen, men jeg maa indrømme, den havde forandret sig til sin Fordel.

Et Par Dage efter at jeg var ankommen til Byen, skulde der være stor Fest, saa der arbejdedes overalt med Højtryk for at gøre den saa pyntelig som mulig; de hamborgske Tropper vendte nemlig hjem fra Frankrig og skulde holde deres Indtog med vajende Faner og klingende Spil.

Naa, at Borgerne var glade over at faa deres Sønner hjem fra Krigen, det kunde man jo ikke sige noget til, og da de oven i Købet kom som Sejrherrer, saa var der jo Grund nok til at gøre Stads af dem, og det blev der da ogsaa gjort til Gavns.

Byen var overalt smykket med Blomster og

Guirlander, og alle Vegne, hvor Toget skulde gaa, var der rejst prægtige Æreporte, og om Aftenen var det hele straalende illumineret, særlig die Jungfernstieg og Lombardbroen, som fører over Alsteren, var et glimrende Lyshav, som genspejlede sig i Bølgerne og derfor havde dobbelt Virkning. Folk holdt Fest tre hele Dage i Rad, og det kunde ikke nytte at søge Arbejde, thi der var ingen paa Værkstederne.

Jeg havde en Broder, som var ansat i Byen, ham opsøgte jeg; han fraraadede mig paa det indstændigste at drage længere Syd paa, da, som han sagde, det næsten vilde være umuligt at faa Arbejde, thi Landet var oversvømmet af hjempermitterede Soldater, og der var intet at gøre nogetsteds, alt Forretningsliv laa stille, og det vilde særlig for en Udlænding være meget vanskeligt at faa Employ.

Da han imidlertid mærkede, at han talte for døve Øren, lod han denne Sag fare og tog et andet Spørgsmaal op, nemlig min Ekvipering, som jeg ikke skal nægte var noget derangeret.

»Jeg tror, du vil kunne passe et Sæt af mit Tøj,« sagde han, »thi nu er vi vist lige store, lad os probere.« Det gjorde vi, og det passede udmærket.

Han blev helt glad over Resultatet, da han saa, at jeg opstod som en Fugl Føniks af Asken og fandt, at jeg i Virkeligheden var et rigtig pænt ungt Menneske; han gav mig Penge til at købe ~~mig~~ et Par nye Støvler for og inviterede mig til Aften, saa vilde der komme nogle af hans Venner, for hvem han vilde præsentere mig.

I en Kælder i en af Smaagaderne solgte jeg mine gamle Klæder, og paa Herberget traf jeg en permitteret Soldat, af hvem jeg købte et Par Militærstøvler for en prøjsisk Daler. Det var en glimrende Forretning, thi jeg havde dem i flere Aar; de var uopslidelige, men blev desværre røvede fra mig, hvorom vi senere skal høre.

Efter at jeg havde været otte Dage i dette Tysklands Sodoma, sagde jeg Farvel til min Broder og gik ned til Havnen, hvor jeg gik ombord i en Elbdamper og sejlede over til Harburg, der er en hannoveransk By, som ligger skraas over for Hamborg paa den anden Side af Elben.

Paa Skibet saa jeg en lille Fyr med Bulehatten paa Snur og Berlineren paa Ryggen, han var ikke til at tage fejl af, det var en rejsende Svend, Bekendtskabet var snart gjort, han var Prøjser og Klejnsmed af Profession, og vi blev enige om at følges ad.

Imidlertid lagde Skibet til ved Harburg, som er en gammel By uden Spor af Interesse, vi tog ind paa Herberget og gik derefter paa Geskænk, og næste Morgen vandrede vi ind i Hannoverland og fordybede os i den store Lüneburgerhede.

Naturskønheder saa vi ikke meget af, thi det var et yderst trivielt og fattigt Landskab. Husene var faa og smaa, og ligesom Holstenerne havde de hele Menagen ud i et; men Beboerne var flinke og gæstfri, og min Rejsefælle var et gemytligt og rart Menneske, saa Vejen gled hurtigt for os. Om Natten sov vi oppe paa Høstænget hos en Bonde, og den næste Dag naaede vi en meget gammel By ved Navn Rothenburg. Her fandtes kun en Bog-

binder, der som sædvanlig ikke havde Brug for min Tjeneste, Smede var der derimod flere af, og min Rejsekammerat fik Arbejde. Saa var jeg atter alene, og jeg skal ikke nægte, at jeg blev lidt gram i Hu; men det stod skrevet i Skæbnens Bog, at jeg skulde vandre langt omkring, før jeg fandt Beskæftigelse.

Næste Dag gav jeg mig saa atter alene paa Vej og naaede en By, som hed Verden, og derfra lagde jeg Vejen ned efter Hovedstaden Hannover. Her kom jeg gennem frugtbarere Egne og store, smukke Landsbyer, og otte Dage efter at jeg havde forladt Hamborg holdt jeg mit Indtog i denne By.

Byen Hannover var som bekendt Hovedstaden i Kongeriget af samme Navn, men da Hannoveranerne under Krigen i 1866 holdt med Østrig, annekterede Prøjserne hele Landet, der nu er en prøjsisk Provins.

Byen er meget smuk og velbygget og ligger i en blomstrende og frodig Egn; den er gennemstrømmet af Floden Leine, over hvilken der fører adskillige smukke Broer, og kunde den Gang vel være paa Størrelse som Kjøbenhavn.

Da jeg vandrede ind i Byen, blev jeg forbavset over at se, at de alle Vegne var i Færd med at rejse Æreporte og pynte Husene med Guirlander, og da jeg ikke kunde tro, at det var til Ære for mig, de havde saa travlt, saa spurgte jeg en Borger om, hvad der var paa Færde.

»Jo, i Morgen kommer vore Soldater hjem fra Frankrig og holder deres Indtog her,« sagde han, »og derfor pynter vi, og i Morgen bliver det hele illumineret!«

Saaledes kom jeg ogsaa til Festkalas her, og det gik lige saa lystigt til som i Hamborg; jeg havde ved denne Lejlighed den Fornøjelse at se den tyske Kronprins, »Unser Fritze«, som de kaldte ham; det var den senere Kejser Friederich, som kun regerede tre Maaneder.

Paa Herberget blev jeg i tre Dage og lavede Bænkearbejde, som vi kaldte det i Rejsesproget, det vil sige, at jeg laa og sov paa Træbænken i Fremmedstuen, det kostede nemlig kun en Groschen pr. Nat, og vilde jeg i Seng, saa kostede det to, og det gjaldt jo om at spare; det var et haardt Leje, men naar man har en tom Lomme og en god Samvittighed, saa kan man sove overalt.

Vi var mange Rejsende paa Herberget, vel omtrent et halvt Hundrede, og de var komne fra alle Verdens Hjørner, hvorfor jeg nu pumpede en Del af dem angaaende deres Rejseruter for at blive enig med mig selv om, hvorhen jeg skulde gaa; thi siden jeg forlod Hamborg, var jeg egentlig gaaet fuldstændig uden Maal og Med. Flere af dem kom fra Harzbjergene, hvis Toppe vi kunde se i det fjerne fra Hannover, og de var meget begejstrede for de herlige Ture, som de havde haft i dette smukke Bjergland; jeg havde aldrig set noget Bjerg før, og jeg besluttede derfor at gaa denne Vej.

Da jeg saa, efter at Festrusen havde sat sig i Byen, havde besøgt Værkstederne og overbevist mig om, at ingen havde Brug for min Assistance, mente jeg ikke, at der var mere at tøve efter, og Fjerdedags Morgen efter min Ankomst vandrede jeg atter ud ad den støvede Vej.

Denne Gang var vi et Selskab paa en halv Snes farende Svende, som alle vilde samme Vej, og det gik med Spøg og Latter, Sang og Musik, men det gik ud over Maven, thi Bønderne, som i Grunden var ganske gæstfri, naar vi kom en eller to, blev bange for det store Selskab, og vort daglige Brød blev os sparsomt tilmaalt. Vi naaede imidlertid hen ad Aften en gammel By, som hed Peine, hvor vi overnattede, og den næste Morgen delte vi os og drog ad forskellige Veje.

Jeg begav mig selv tredie paa Vejen til Braunschweig, Hovedstaden i Hertugdømmet af samme Navn; mine to Kammerater var en Skrædder og en Snedker, begge lebendige og flinke Fyre, som jeg kom godt ud af det med, saa længe vi rejste sammen, hvad vi gjorde i en Uges Tid.

Vi naaede Byen lidt over Middag, men forlod den igen henad Aften for at komme ud til en Landsbykro; der kunde vi nemlig sove paa Høloftet for 6 Pf. ($^1/_2$ Gr.), og der laa vi bedre end paa Bænken i Braunschweig for 1 Groschen. Næste Dag naaede vi en By, som hed Wolfenbüttel, og herfra gik vi til Goslar, en meget gammel og interessant By, som ligger lige ved Foden af Harzbjergene, og i hvis Nærhed der ligger nogle store Skiferbrud, som vi besaa.

Herfra havde vi en ganske herlig Tur op igennem Bjergene til Clausthal; denne By, som ligger meget højt, er hovedsagelig beboet af Grubearbejdere, da der findes store Bjergværker der i Nærheden; disse Folk saa alle meget dystre og fordægtige ud i deres Arbejdskutter og var af et meget alvorligt Temperament; man kunde mærke

paa dem, at de tilbragte deres meste Tid under Jorden; her sagde man ikke mere Goddag og Farvel, men »Glück auf!« var Hilsenen overalt.

Vi fortsatte Vejen videre gennem ganske henrivende Egne til Byen Wernigerode, som er Greven af Stollbergs Residens og ligger overordentlig smukt, omgivet af høje, granbevoksede Bjergtoppe, blandt hvilke Bloksbjerg rager op som en Fader blandt sine Børn, og det var denne Kæmpe, der for Øjeblikket var vor Rejses Maal. Vi overnattede her i det kristelige Herberg, og den næste Morgen vandrede vi afsted til Ilsenburg, en lille By, som ligger ved Foden af Bjerget, og hvorfra der fører en Kørevej lige op til Toppen.

Henad Eftermiddagen begyndte vi Opstigningen; det var nemlig Meningen at overnatte i det Hotel, som er bygget paa Toppen af Bjerget, for næste Morgen at se Solen staa op, hvad der skulde være et meget pragtfuldt Syn, og det blev sagt os, at Værten nok vilde tillade os at ligge i Stalden.

Det var ret en herlig Tur; Vejen snoede sig i Vejret, paa den ene Side stod Klipperne saa stejle som en Mur, paa den anden brusede en Bjergbæk nede i en Afgrund, Vandet væltede ned fra Sten til Sten og dannede mange Steder større Vandfald, Naaletræerne voksede rundt om paa de mest utrolige Steder, snart hang de ud af en Revne i Klippen og saa ud, som om de skulde styrte ned i Hovedet paa os, snart stod de midt i Bækken og omklamrede en stor Sten med deres Rødder, medens Vandet brusede og boblede omkring dem og gjorde et Spektakel, saa vi ikke kunde høre Ørenlyd.

Da Bloksbjerg imidlertid er 3506 Fod højt og Vejen fra Ilsenburg regnes til halvanden Mil, og da det stadig gaar temmelig stejlt opad, var det en meget trættende Tur, og det blev Aften, inden vi naaede Toppen. Der havde imidlertid samlet sig tunge Regnskyer, og da vi naaede Maalet, havde vi det Særsyn at høre Tordenen rulle og se Lynene knitre under Fødderne paa os, medens vi befandt os i klart Vejr oppe ved Hotellet.

Vi saa os lidt om paa Scenen. Der stod et gammelt Udsigtstaarn, og i klart Vejr skulde man herfra kunne se meget langt bort, lige til Byen Magdeburg, men i Øjeblikket saa vi kun et væl-digt Skyhav.

Vi fik fat i Værten og spurgte ham, om vi maatte ligge i Stalden om Natten, men han var meget mellemfornøjet; Sæsonen var rimeligvis sløj, og han bad os, ikke om at rejse ad Bloksbjerg til, men tværtimod om at rejse fra Bloksbjerg af, og det havde der jo været nogen Mening i, hvis vi blot havde maattet vente en seks à syv Timer, men han var ubønhørlig.

Vi var imidlertid trætte og sultne, og da vi ikke kunde se os mætte paa den lovpriste Udsigt, som jo desværre havde gemt sig under de tætte Skyer, saa satte vi os ned og delte vort Mund-forraad, som bestod af to Stykker tørt Brød, og skyllede det ned med en Drik Vand fra Bjerg-bækken, og da vi havde endt dette frugale Maal-tid, saa tændte vi, ligervis de gamle Indianere, vore Piber og holdt Raad.

Sagen var, at Værtens Tværhed satte os i en stor Forlegenhed, thi vi kunde jo ganske vist blive

der, og naar Natten kom vilde han vel ikke smide os ud af Stalden, men vi havde ogsaa gjort Regning paa, at han vilde give os noget at spise, og det kunde vi jo indse, at der ikke var Haab om, saa vi maatte sulte til vi den næste Dag atter naaede Ilsenburg, og det var just ikke muntre Udsigter. Skrædderen foreslog, at vi straks skulde begive os paa Vejen ned igen, og da Vejen opad stadig var gaaet i Zigzag, saa mente han, at vi skulde bryde os Fanden om Vej, men blot gaa lige ned ad Bjerget, saa kom vi meget hurtigere ned. Naa, da vi alle var svært med paa Geometrien og vidste, at den korteste Vej mellem to Punkter er den lige Linie, saa slog vi til og brød op.

I Begyndelsen gik det meget godt, thi deroppe var ingen Træer og forholdsvis lyst, vi hoppede fra den ene Sten til den anden og det gik rask nedad, men saa kom vi ind mellem Træerne og de vaade og klamme Skyer, det blev mørkt, og vi kunde ikke se hverandre og snublede hvert Øjeblik snart over en Sten og snart over en Trærod; det var alt andet end morsomt, men Skrædderen var ufortrøden, og da det var ham, som havde givet det gode Raad, vilde han sagtens vise, at det ikke var saa svært; han var stadig foran og raabte og skyndte paa os andre.

Saaledes gik det vel en Timestid, Skrædderen et Stykke foran og Snedkeren og jeg holdende fast i hinanden, han bandende paa tysk og jeg paa dansk, medens vi hvert Øjeblik snublede og begge havde stor Lyst til at opgive Ævret.

Imidlertid lod det til, at Skrædderen var standset, thi hans Raab lød stadigt nærmere, og tilsidst

kom vi hen til ham; vi bebrejdede ham, at han løb saa rask og spurgte ham, om han nu ogsaa endelig var bleven ked af det, men han pegede blot fremad og sagde: »Hvad er det?«

Ja, hvad var det? Nede mellem de mørke Graner saa vi Flammer slaa op, snart stærke, snart mindre; det saa ud, som om de hoppede om paa Trætoppene.

»Enten er det Hekseri eller ogsaa træffer vi Mennesker der,« sagde jeg, »vi vil i al Fald undersøge det!« Og vi krøb atter nedad.

Synet forsvandt imidlertid, men vi holdt saa vidt mulig Retningen ad den Kant, hvor vi havde set det, og fortsatte stadig i Mørke vor halsbrækkende Nedstigning, medens vi saa smaat begyndte at tvivle om, at det havde været et naturligt Syn, vi havde set, da vi pludselig igen saa Ilden mellem Træerne.

Vi skyndte os nu derhen og kom ind paa en aaben Plads i Skoven; her stod en vældig, kegledannet Høj, og fra Toppen af denne var det, at Flammerne slog ud; det var ikke noget almindeligt Baal, men Ilden brød ud af Højen, snart med gule og snart med blaa Flammer, det saa alt andet end hyggeligt ud. Jeg kom til at tænke paa de gamle Eventyr om Kæmpehøjene, som rejste sig paa fire gloende Pæle, medens Troldene holdt Bal derinde og lokkede de stakkels Menneskebørn til sig og forheksede dem, og jeg ventede hvert Øjeblik at se Højen hæve sig; det gjorde den imidlertid ikke, men den var dejlig varm at føle paa, og da vi var i høj Grad forfrosne og forkomne, nød vi Varmen i fulde Drag.

Snedkeren og jeg var enige om, at vi ikke gik et Skridt videre, før det blev Dag, da vi ikke havde Lyst til at brække Halsen, hvorimod Skrædderen absolut vilde videre fort, og medens vi stod og drøftede dette Tema, kom der fra den anden Side af Højen en stor, sort Skikkelse hen imod os.

»Naa,« tænkte jeg, »der har vi Trolden!« men jeg sagde det ikke højt, og han saa ogsaa noget stor ud af en Trold at være, thi det var en Kæmpe paa over tre Alens Højde med Lemmer som en Bjørn.

Han hilste dog meget menneskeligt paa os og spurgte, hvor vi kom fra paa denne Tid af Aftenen, Klokken var vel omtrent ti; vi fortalte det og spurgte til Gengæld ham, hvem han var og hvad det var for en mærkelig Høj. »Jeg er Kulsvier,« svarede han, »og det er mit Værksted her; Højen bestaar af Træ, som brænder, og for at det skal blive til Kul, maa det dækkes godt til, det maa nemlig ikke brænde til Aske, men skal kun forkulles«.

Vi forklarede ham, at vi vilde blive liggende der om Natten, da der var lidt lunt, men det mente han ikke kunde lade sig gøre, da vi, som han sagde, let kunde blive stegte paa den ene Side og forkølet paa den anden, men han bad os følge med sig.

Vi fulgte efter ham henved et hundrede Skridt ind i Skoven, og der kom vi til en Hytte af Façon som en Pyramide, rejst af Granstammer, som Grenene var huggede af, og med en Døraabning paa den ene Side; midt paa Gulvet brændte et stort Baal og paa de tre Sider var brede Træbænke,

hvorpaa sad fem sorte Mænd, nøjagtige Kopier af vor Fører.

Han præsenterede os, og de bød os velkommen og rykkede sammen, for at vi kunde komme til at varme os ved Baalet, og da de hørte, at vi var sultne, kom de frem med et Brød og nogle Smaaoste, de saakaldte Harzerkäse, og bad os tage til Takke, medens de kom noget Øl i en Kasserolle, som de hængte i en Krog over Baalet og varmede til os.

Alt dette havde en særdeles oplivende Virkning paa os trætte, sultne og forfrosne Mennesker, og vi var ikke langt fra at anse denne primitive Træhytte for et helt kongeligt Palads, hvor vi fandt, at der var særdeles godt at være, og vi spurgte saa, om de kunde give os Ly for Natten. »Nej, det kan ikke lade sig gøre,« blev der svaret, »vi ligger her to Mand høj paa hver Bænk, og I kan jo se, at her ikke er nogen Plads tilovers, men naar I nu har hvilet jer, saa skal vi vise jer en Sti, som fører ud til Chausséen, og saa kan I i Løbet af en Timestid naa Ilsenburg.«

Naa, der var jo ikke andet at gøre, vi maatte bide i det sure Æble, og da vi saa, at vore Værter længtes efter at komme til Ro, takkede vi dem for deres Gæstfrihed og brød atter op. De viste os Stien, anbefalede os at holde os stadig til højre og ønskede os en god Nat; men det blev ved Ønsket, thi fem Minutter efter kunde vi hverken finde Vej eller Sti, og den gamle Historie begyndte forfra igen; vi snublede, faldt, rejste os atter, løb Panden imod Træerne, bandede som Tyrkere og ønskede, at Fanden sad paa Bloksbjerg.

Skrædderen var atter foran og raabte stadig paa os, og hans Raab lød helt uhyggeligt, thi det var som om der blev svaret rundt om fra alle Hjørner; pludselig greb jeg Snedkeren i Armen, og vi standsede begge, thi der lød som en skraldende Haanlatter rundt omkring os og saa blev alt stille. Vi ventede lidt for atter at høre Skræddderens Raab, som nu vilde have lydt som Musik i vore Øren, men ikke en Lyd hørtes, vi raabte paa ham, men fik ikke andet Svar end en ny Haanlatter, som tabte sig længere borte.

Snedkeren greb mig med begge Hænder om Armen og hviskede: »Hier ist der Teufel los, Bruder, was sollen wir machen?«

»Ja, det har du Ret i, min Ven,« svarede jeg ligeledes hviskende, »men her kan vi ikke blive, lad os bevæge os ganske langsomt fremad og se, hvor vi kommer hen.«

Det gjorde vi saa, vi mere krøb end gik og bevægede os stadig nedad med den største Forsigtighed, og efter omtrent en Times Forløb kom vi ind paa en ryddet Plads mellem Træerne, hvor vi saa et stort Hus. Et Lettelsens Suk undslap os, her var der vist levende Mennesker. Vi nærmede os forsigtigt; men det lod ikke til at være noget Beboelseshus, det var vist et Tømmerskur med en stor Port i den ene Gavl, men den var forsvarlig laaset; vi gik rundt om Stedet og fandt i det ene Hjørne en lille Dør, som ikke var stænget, den var ikke højere, end at vi maatte ligge paa Knæ for at komme ind ad den; men hvad var der indenfor? Der var ravende mørkt, og vi kunde intet se. Jeg havde et Metaletui i Lommen med de

gode, gamle Svovlstikker, som jeg tog frem, og tændte en, men da jeg rystede stærkt paa Hænderne, gik der Ild i dem alle, jeg brændte Fingrene og maatte lade Etuiet falde; heldigvis var alt pjaskvaadt, ellers havde jeg vist lavet en nydelig Ildebrand, nu spruttede de blot lidt, og vi stod atter i Mørke.

Snedkeren krøb ind ad Døren, og jeg fulgte ham. Det var et meget lille Rum, vi kom ind i, og der var ingen andre Døre, men der var Halm paa Gulvet, og vi besluttede at blive der; vi kunde rigtignok ikke ligge udstrakt, thi dertil var Rummet ikke langt nok, men vi lagde os i en Bue, jeg med Hovedet paa hans Ben og han med Hovedet paa mine; jeg trak Døren til, og fem Minutter efter sov vi begge to de Retfærdiges Søvn.

Vi sov godt og længe; tilsidst vaagnede imidlertid Snedkeren, som laa med Hovedet inderst inde, og da han ved at føle omkring sig mærkede Væg til alle Sider, troede han, at han var levende begravet og gav et Vræl fra sig; dette vækkede ogsaa mig, som i Øjeblikket heller ikke rigtig kunde orientere mig, men jeg kom dog hurtigt til Besindelse. Jeg skubbede Døren op, og vi krøb begge ud.

Solen stod højt paa Himlen, det maatte være omtrent Middag, og vi rakte og strakte vore krumbøjede Lemmer og tog derefter Lokaliteterne i Øjesyn; det var ganske rigtig et stort Oplagsskur, og Rummet, som vi havde sovet i, var — et Hundehul!

Vi gjorde nu Toilette saa godt vi efter Omstændighederne kunde og fandt hurtig en Sti, som førte os ud til Chausséen, og det viste sig nu, at

vi ikke var komne saa overmaade langt ned, thi vi havde over en Times Vej til Ilsenburg, hvor vi naaede Herberget omtrent Kl. 1. Vort første Spørgsmaal galdt Skrædderen, om han havde været der; nej, der havde ingen Skrædder været.

Vi fortalte vore Genvordigheder og mente, at han var falden i en Afgrund oppe paa Bjerget, men det vilde de ikke høre noget om. Han havde rimeligvis naaet Chausséen, mente de, og da han ikke kunde komme ind i Ilsenburg, hvor der var lukket overalt, var han gaaet videre og var nu over alle Bjerge; de havde andet at bestille end at lede efter ham, og dermed maatte vi lade os nøje.

Jeg havde imidlertid faaet nok af Bjergene for denne Gang, og da jeg hørte, at jeg ved at lægge Vejen over Nordhausen kunde blive færdig med dem paa en Dags Tid eller to, besluttede jeg at gaa denne Vej. Snedkeren derimod vilde til Magdeborg. Vi tog derfor Afsked med hinanden, og jeg har ikke set ham siden.

Jeg travede nu rask ud ad Landevejen. Jeg var atter alene, og Sulten gav mig Vinger; thi da jeg ikke havde en Pfennig i Lommen, kunde jeg ikke faa Mad i Ilsenburg. I den første Landsby fik jeg dog et Par Stykker Brød, og nu var jeg atter Karl for min Hat, og jeg tilbagelagde en fem Mils Vej. I en stor Landsby et Par Mil foran Nordhausen gjorde jeg Holdt og var saa heldig at skrabe de seks Pfennig sammen, uden hvilke det var mig umuligt at faa Tag over Hovedet.

Næste Formiddag ankom jeg til Nordhausen, som var en gammel og temmelig stor By med

mange Fabrikker, særlig Brændevinsbrænderier, af hvilke der var et halvt hundrede Stykker; en Nordhausersnaps var den Gang, og er vel endnu, berømt i hele Tyskland.

Sagnet fortæller, at den første Brændevinsbrænder i hele Verden begyndte i Nordhausen, det var hans djævelske Majestæt Fanden i egen høje Person, og det gik saaledes til:

Sankt Peder havde en Gang i de gode, gamle Dage faaet Krammet paa Fanden, og han maatte for at slippe fri forpligte sig til for evig Tid aldrig mere at lade nogen forskrive sig til ham. Naa, hvad man gaar ind paa, det maa man jo ogsaa holde, og Fanden var en ordholdende Mand; men det saa galt ud i Helvede; Portene stod paa vid Gab, men der kom ikke et Menneske. Det var hvad man kalder en sløj Forretning, og hans sorte Majestæt var nærved at gaa ud af sit gode Skind af Græmmelse; men saa fik han en Idé; han gik ind i sit Lønkammer, her bryggede, kogte og destillerede han, og endelig stod han med Resultatet i sin Haand: et Glas med klare Draaber. Han nippede til det og gik glædestraalende ind til sin gamle Oldemoder og lod hende smage; hun stak hele Glasset ud og blev saa glad, det gamle Liv, at hun begyndte at danse; saa grinede Fanden, thi nu var Sagen klar, han rejste til Nordhausen og nedsatte sig som Brændevinsbrænder, og nu behøvede han ingen Forskrivninger mere; Folk strømmede atter ind ad Helvedes Porte, ja, der blev et Kørind, som der aldrig havde været før, og han tog *ikke* Patent paa sin Opfindelse, nej, han var en god Sjæl, som ogsaa undte andre lidt

at fortjene, og han lærte gladelig fra sig. Som sagt, da jeg kom til Nordhausen, var der hele halvtreds Brænderier.

Jeg gik imidlertid paa Geskænk og fik skrabet et Par Groschen sammen, saa købte jeg mig en Pølse og et lille Brød, som jeg nød paa Herberget sammen med en ægte Nordhausersnaps, og jeg maa indrømme — den var Fandens god!

Næste Morgen forlod jeg denne Djævelens Residens og gav mig paa Vej til Mühlhausen; jeg kom nu ind i det Land, som kaldes Thüringen; det var et meget fattigt Land, der voksede ikke andet end Kartofler og brune Bønner; jeg sultede ganske vist ikke, thi det var meget rare Folk, men de havde vist intet Begreb om, hvorledes Penge saa ud, thi sent om Aftenen havde jeg endnu ikke faaet samlet de til Nattelogi nødvendige seks Pfennig.

Jeg sad paa Grøftekanten ved Vejen og tænkte paa, hvad det egentlig var for en Jammerdal, vi levede i, da der fra den modsatte Side kom en Kollega marscherende. Han tog Plads ved min Side og præsenterede sig: Sadelmager fra Bayern, jeg i lige Maade: Bogbinder fra Danmark, og han spurgte, hvor jeg havde i Sinde at tilbringe Natten.

»Hos Madam Græsmeier!« svarede jeg.

»Har du prøvet det før?« spurgte han.

Jeg svarede nej, men forklarede ham, at en Gang skal være den første, og at jeg ikke havde en rød Pfennig i Lommen.

»Saa bliver jeg og holder dig med Selskab,« svarede han; »jeg har heller ikke prøvet det før,

og man kan jo lige saa godt springe i det som krybe i det!«

Vi slog os altsaa til Ro i Grøften og underholdt hinanden paa bedste Maade; han var en munter og livsglad Fyr, og vi var begge kede af, at vore Rejseruter var stik modsatte, saa vi ikke kunde følges ad. Senere paa Aftenen gik vi ind paa Marken for at finde et bedre Nattekvarter, og vi fandt et Sted, hvor Høet var slaaet og laa paa Skaar; vi skrabede en Bunke sammen, lagde os tæt op til hinanden for at holde Varmen, dækkede os til saa godt som muligt og sov ind, medens Stjernerne vaagede over os.

Vi sov en Tid, men saa vaagnede vi og frøs ganske umanerligt; det Hø, som vi havde dækket os til med, havde vi i Søvne kastet af igen, og der faldt en meget stærk Nattedug, saa vi var ganske vaade. Vi skrabede atter Høet sammen og blev liggende endnu en Timestid; men vi kunde ikke sove mere og blev saa enige om, at det var bedre, at vi stod op og gik videre for at faa lidt Varme i Kroppen; da vi skulde hver sin Vej, ønskede vi hinanden en god Rejse og skiltes.

Jeg gik rask til og kom snart igennem en stor Landsby, men Folk laa endnu alle i Søvnens Arme, thi Klokken var knapt tre, og de eneste, som tog Notits af mig, var nogle Hunde, som begyndte at gø, og snart svarede deres Kammerater fra alle Gaardene.

Jeg lod imidlertid Hundene more sig og gik hurtigt videre; ved Firetiden passerede jeg den næste By og endelig ved Lag Klokken seks den tredie, og her var jeg saa heldig at erobre Morgen-

kaffen, hvad der gjorde mig til et nyfødt Menneske.

Der var det mærkelige ved disse Landsbyer, at da Jorden var saa mager, kunde Beboerne ikke leve af den, og var derfor alle Haandværkere; hver By havde sin Specialitet, hvor alle drev det samme Haandværk; i en By var de alle Vævere, i en anden, som jeg lidt senere kom igennem, var de alle Rebslagere, den hed for Resten Schlottheim. Det var morsomt at se alle disse Reberbaner og se alle disse flittige Folk, som fra Morgenstunden gik Krebsegang. Jeg havde imidlertid ikke Tid til at gaa baglæns, jeg maatte videre fort og havde snart lagt denne By bag mig.

Jeg kan ikke nægte, at jeg var lige ved at tabe Humøret; den daarlige Nat, jeg havde tilbragt, havde naturligvis til Dels Skylden; jeg var stiv i alle Lemmer og meget utilpas, og jeg trængte til et ordentlig Maaltid varm Mad, som jeg ikke havde smagt i mange Dage. Som jeg gik i disse sørgmodige Betragtninger, kom der en rejsende Svend fra den modsatte Side, og, som sædvanlig naar man mødtes, tog vi Plads paa Grøftekanten for at veksle nyt.

Han var en ældre Mand, der var begyndt at graane paa Landevejen; han var, hvad vi i Rejsesproget kaldte en »Stromer«. Da han hørte, at jeg var Bogbinder, sagde han:

»Saa er der Arbejde til dig i Mühlhausen!«

»Aa Snak!« svarede jeg, »jeg faar saamænd intet Arbejde!«

»Jo vist saa! jeg forsikrer dig. Mesteren var i Aftes paa Herberget, det var en prægtig Mand, som gav Øl over hele Linien, og vi lovede, at den

første Bogbinder, vi mødte, skulde vi sende ham; det var for Resten morsomt, at den første Svend, jeg møder fra Byens Port, er Bogbinder.«

Da han udtalte sig saa bestemt, maatte jeg jo tro ham, og jeg blev saa glad, at jeg var nær ved at omfavne den gamle Fyr; thi i Øjeblikket var jeg led og ked af hele Rejselivet, og jeg havde faaet den fikse Idé, at jeg slet intet Arbejde fik mere. Det var den tredie April, da jeg forlod Kjøbenhavn, og i Dag skrev vi den tyvende Juli, saa naar jeg fraregnede de faa Uger, i hvilke jeg arbejdede i Odense, havde jeg tilbragt et helt Fjerdingaar paa Landevejen, og det var jo lige haardt nok til at begynde med; men Sagen var ogsaa, at der i Virkeligheden herskede stor Arbejdsløshed overalt, thi den nylig endte frygtelige Krig havde slaaet dybe Saar, og Borgerne var i høj Grad forarmede.

Jeg tog Afsked med den gamle, som ønskede mig til Lykke med Arbejdet, og marscherede med Stormskridt mod Mühlhausen. Jeg havde kun halvanden Mil dertil, og snart saa jeg Byens Taarne dukke op i Horisonten; den gjorde et storslaaet Indtryk, thi ikke alene de mange Kirker knejste højt mod Sky, men hele Byen var omgiven af Mure med en Masse Taarne, vist over et halvt hundrede.

Jeg fandt snart Herberget og erfarede her, at den gamle havde haft Ret. Jeg fik Mesterens Adresse, gik derhen og blev antaget. Den Dag fik jeg Middagsmad, og om Aftenen kom jeg i Seng. Vandreren havde foreløbig fundet Hvile, hvorfor jeg vil slutte dette Afsnit med omstaaende Digt, som blev til samme Dags Morgen, medens jeg travede hen ad Vejen.

Vandrende Svende som Fugle smaa.

Vandrende Svende som Fugle smaa
Ret aldrig de sanke i Lade,
Ej de høste, og ej de saa,
Og dog er de altid glade.
»Kymrer jer ej om den kommende Dag,
Thi hver haver nok i sin Plage!«
Saa tænker de, og saa handler de,
Og de lever dog alle Dage.

Sørg ej, saa kommer Velsignelsen,
Thi Herren han ingen forlader.
Du gerrige, husker du Lignelsen
Om Manden, som sanked' i Lader;
Hvad hjalp ham al hans jordiske Gods,
Det tog jo en Ende saa brat,
Husker du ej, at Herren han tog
Hans Sjæl i den selvsamme Nat.

Gud føder den liden Fugl paa Kvist,
Han klæder end Markens Lillie,
Ej dig han glemmer, nej for vist,
Alt retter sig efter hans Villie.
Flyer du end til det yderste Hav,
Søger du her at forsvinde,
For hans Øje er intet skjult,
Hans Haand den véd dig at finde.

ANDET AFSNIT.

Fra Mühlhausen til Nürnberg.

Saa var jeg da bleven producerende og skatteydende Borger i den gode Stad Mühlhausen, og det havde jo sine Behageligheder. Jeg kom saaledes i min gode Seng hver Aften og fik varm Middagsmad hver Dag, ligesom min Mester og hans Madam var rigtig rare Folk; men dermed hørte ogsaa omtrent Behagelighederne op. Arbejdstiden var fjorten Timer i Døgnet, nemlig fra Klokken seks om Morgenen til Klokken otte om Aftenen, og Middagspavsen indskrænkede sig til de ti Minutter, vi var om at hugge Maden i os. Spisesedlen saa saaledes ud: om Morgenen en Humpel tørt Brød og en Spølkum Cikorievand med Mælk i, Sukker kendte man ikke i Mühlhausen, saa arbejdede vi til Klokken tolv, og saa kom Middagsmaden, en Skaal med brune Bønner, og heri den ene Dag en Miniaturudgave af et Stykke Flæsk og den næste Dag et dito Stykke Kød samt fire à fem Kartofler; Klokken fire atter Cikorievand uden Brød, og Klokken otte en Rundtenom Fedtebrød og et lille Glas Øl, det saakaldte Braunbier, en fortræffelig Drik til at vænne sig af paa. Naar vi

havde endt dette lukulliske Maaltid, slog vi os ned paa Gaden udenfor Huset og røg vor Pibe, og naar Klokken var henad ti, gik vi op i vor Seng.

Søndagen dannede en Undtagelse; vi arbejdede til Middag, fik saa i Stedet for de brune Bønner tyske Klumper, det var en Kartoffelbolle saa stor som et Barnehoved med indbagte Flæskestumper, og hertil en Sauce af Fedt og stegte Flæsketerner; det smagte godt, men saa til Gengæld maatte vi undvære Aftensmaden, thi da vi skulde ud at more os, trængte vi jo ikke til Mad! Foruden denne glimrende Forplejning oppebar jeg et ugenligt Vederlag i Penge af 25 Silbergroschen = 2 Kr. 33 Øre i nugældende dansk Mønt.

Søndagsfornøjelsen bestod i Reglen i at valfarte ud til en Sundhedskilde, som laa en Fjerdingvej fra Byen og hed Popperöder Brunnen. I den katolske Tid havde den gjort mange Mirakler, og i det Hus, som var bygget over den, opbevaredes en Masse Krykker, Træben og lignende Attributer, som de lykkelige Patienter havde ladet ligge, naar de gik helbredet bort.

Om Søndagen rørte der sig her et broget og muntert Folkeliv, lidt i Smag med Livet paa Dyrehavsbakken ved Kjøbenhavn, men betydelig mere uskyldigt. Aftensmaden nød vi hos en af de mange Sælgekoner, som havde opstillet smaa ambulante Køkkener, og den bestod i et Par varme Pølser, de saakaldte Bratwurst, med et Rundstykke til, og hertil drak vi Kildevand; det smagte bedre end Braunbier.

Saaledes gik en syv Ugers Tid. Jeg sørgede for at faa mine Støvler forsaalede og min Garde-

robe repareret; om at anskaffe noget nyt kunde der jo ikke godt være Tale, thi jeg maatte sørge for at have et Par Groschen i Baghaanden, naar jeg atter skulde paa Rejse, og det kom hurtigere, end jeg egentlig selv havde tænkt mig. Jeg fik nemlig en stærk Øjenbetændelse og kunde ikke godt taale at arbejde, og en skønne Morgen, efter at jeg havde nydt Cikorien, sagde jeg til Mester, at jeg gad ikke mere; han begyndte at skrige op, thi de er hidsige de gode Folk dernede, men jeg tog den med Ro og sagde, at jeg trængte til Hvile og vilde ud paa Landevejen, det havde mine Øjne bedst af.

Da han mærkede, at det var mit Alvor, gav han efter og skrev min Fremmedseddel, hvormed jeg skulde paa Politikamret for at hente min Vandrebog, som var deponeret der, og jeg fik den udleveret mod at betale et Fjerdingaars Skat, nemlig $7^1/_2$ Silbergroschen; det var det eneste Arbejdssted paa hele min Rejse, hvor jeg maatte betale Skat, saa det fortjener at noteres.

Da jeg nu atter følte mig fri og frank, kom jeg til at tænke paa Popperöder Brunnen og paa de mange Krykker og Træben, som laa der. »Har den kunnet hjælpe saa mange andre,« tænkte jeg, »maa den vel ogsaa kunne hjælpe dine Øjne!« Og som tænkt saa gjort, jeg vandrede derud. Der var tyst og stille, ikke et levende Væsen var at se, naar undtages nogle Fugle, som kvidrede omkring i Trætoppene. Jeg drak en Slurk af Kilden og badede mine Øjne godt med Vandet, medens jeg tænkte: »Du har hjulpet saa mange, hjælp nu ogsaa mig!« Og kort at fortælle: den næste Dag var mine Øjne

raske, og det varede over tyve Aar, før de atter fejlede noget. Saa gik jeg tilbage til Byen, sagde Farvel til Mester og hans Kone og vandrede bort fra Mühlhausen.

Jeg befandt mig nu atter paa Landevejen; det var glimrende Vejr, men Sommeren sang paa sit sidste Vers, thi vi var midt i September, og Bønderne havde begyndt at lægge i Kakkelovnen; det kom sig nemlig af, at de Egne, jeg passerede, laa temmelig højt, og særlig om Natten var der bidende koldt, men om Dagen var det storartet Marschvejr, og jeg skridtede godt ud, medens jeg sang: »Über all bin ich zu Hause«; det var en tysk Sang, som jeg havde lært i Mühlhausen.

Hen paa Eftermiddagen kom jeg til Byen Langensalza, bekendt fra Krigen 1866. Her omringede nemlig Prøjserne den hannoveranske Hær, da den var paa Vej ned for at slutte sig til Østrigerne, og efter et stort Slag, thi Hannoveranerne slog godt fra sig, tog de hele Arméen til Fange, og hermed var Hannoveranernes Saga ude, thi, som jeg tidligere har fortalt, Prøjserne annekterede nu deres Land, som var blottet for Tropper, og gjorde det til en prøjsisk Provins.

Jeg var ude at bese Valpladsen og de store Mindesmærker, som er oprejst der, og medens jeg gik og tænkte paa, hvorledes det gaar op og ned i denne Verden, kom jeg i Snak med en Borger fra Byen, som gik sig en Aftentur.

»Hvad, er De fra Kjøbenhavn?« sagde han, »det var da morsomt, der har jeg arbejdet som ung Svend; jeg er Garver og har Forretning her i Byen. De bor vel paa Herberget?«

Jeg bejaede det.

»Ja, jeg skal nu ud for at se til mine Kartofler, de staar her lidt længere ude, men jeg kommer hen til Dem i Aften; det vil more mig at tale lidt med Dem.«

Han kom ganske rigtig paa Herberget om Aftenen og trakterede mig, og jeg havde en fornøjelig Aften.

Paa Herberget var en Del rejsende Svende, og jeg fik Selskab den næste Dag til Erfurt. Denne By var den Gang en af Prøjsens vigtigste Fæstninger; den skulde vogte Grænsen mod Bayern, Sachsen og Østrig, som alle stødte sammen paa dette Hjørne, men nu, da Rigsørnen har bredt sine Vinger over de fleste af disse Riger og Lande, spiller den vel sagtens ikke mere saa stor en Rolle. Den har en prægtig Domkirke, i hvilken findes den største Klokke, jeg nogensinde har set, den vejer 300 Centner. Vi var oppe i Taarnet og forevigede vore Navne paa den.

Nu overskred jeg den prøjsiske Grænse og kom efterhaanden ind i alle disse smaa Fyrstendømmer, som den Gang hver havde sin egen Menage og sit eget Møntsystem, saa der skete daglig det mærkelige, at de Penge, som man fik i Geskænk om Morgenen, kunde man ikke bruge om Middagen, thi saa var man i et andet Land; men saa om Aftenen kunde de være gode igen, thi saa var man i et tredie Land, og der tog de det maaske ikke saa nøje med Finanserne.

Først kom jeg til Rudolstadt, Fyrsten af Schwarzburgs Hoved- og Residensstad, en nydelig lille By i en henrivende Egn, og her begynder den

for sine Naturskønheder saa berømte Thüringerwald, bestaaende af smukke Bjerg-, Dal- og Skovpartier og fuld af Ruiner af gamle Røverborge.

For at faa saa meget med som muligt lagde jeg Vejen gennem den romantiske Schwarzadal og kom til en lille By, som hed Blankenburg. Her krøb jeg op paa en Bjergtop for at bese Ruinerne af Borgen Greifenstein. Naar man har set en af disse gamle Røverreder, saa har man set dem alle, og jeg lod det være nok hermed og nøjedes med at betragte de andre paa Afstand. Senere kom jeg til den lille By Sonneberg, hvis Beboere alle lever af at lave Legetøj, hvilket under Navn af Nürnbergerkram forsendes over hele Verden; i Nürnberg laves i Virkeligheden ikke meget deraf.

Næste Dag kom jeg til Koburg, som er Hoved- og Residensstad for Hertugdømmet Sachsen, som ikke maa forveksles med Kongeriget af samme Navn; det er en meget smuk By, som ligger i en henrivende, dejlig Egn, omgiven af Bjerge og Skove.

Da jeg kom paa Herberget, fik jeg den Besked, at jeg kunde gaa op paa Raadhuset og hente Bygeskænk, hvad der kom mig meget tilpas og hvad der straks gjorde, at de Koburgerborgere steg højt i min Agtelse. Byen havde en saakaldt gammel Fæstning, det vil sige, det var en middelalderlig Borg, omgiven af Mure og Grave. Den husede nu et Tøjhus og et Museum, som var meget interessant; der stod f. Eks. alle de Rustninger, som Kurfyrsterne af Sachsen havde baaret i Middelalderen, deriblandt en til en seks eller syv Aars Dreng; hvordan han har kunnet flytte Benene i denne

tunge Jerndragt, gik over min Forstand. Jeg var vist ikke kommen saa langt, som jeg nu var, hvis jeg havde haft saa solide Klæder paa.

Ligeledes var her et Værelse, hvori Morten Luther havde boet en Tid lang, og hvor de sagde, at han havde digtet Salmen: »Vor Gud han er saa fast en Borg!« At han har boet ganske dejligt her, er afgjort; thi der er en glimrende Udsigt fra Vinduerne til de mest smilende Landskaber.

Næste Dag var jeg atter paa Farten med tre nye Rejsekammerater, som jeg havde truffet i Koburg, og et Par Timer efter havde vi naaet den bayerske Grænse. En af mine Ledsagere fortalte, at Bayern var et herligt Land, thi der fandtes kun Sølvpenge; den mindste Mønt var en Kreuzer, og den havde en Værdi af fire Pfennig. Da vi hørte dette, standsede vi alle, svang Hattene og raabte Hurra for Bayern, og medens vi nu hvilede os under Grænsepælene med det ene Ben i Sachsen og det andet i Bayern, vil jeg gøre kort Rede for min Rejses Maal.

Da jeg drog fra Mühlhausen, var det min Agt at gaa til Nürnberg, hvor jeg haabede at faa Arbejde hele Vinteren. Denne Plan havde jeg stadig fastholdt, men hvis nogen gør sig den Ulejlighed at følge min Rejse paa Kortet, vil de kunne se, at jeg slog nogle slemme skæve Linier til Siderne. Det var imidlertid med velberaad Hu; jeg rejste jo for at se mig om, og derfor gik jeg den Vej, hvor jeg mente, at der var mest Udbytte i den Retning; den lige Landevej er altid kedelig.

I dette Tilfælde gik det atter saaledes; fra Koburg kunde jeg have gaaet lige til Nürnberg,

det var kun fjorten Mil, men i Stedet for befandt jeg mig paa Vejen til Bayreuth, og Grunden var den, at mellem denne By og Nürnberg strækker der sig et herligt Alpelandskab, kaldet det frankiske Schweitz, og det var det, jeg havde Lyst til at besøge. Mine tre Rejsekammerater var derimod paa Vej til Wien over Regensburg, og derfor maatte vi atter skilles i Bayreuth.

Denne By, som vi kom til Dagen efter, er ret hvad man kan kalde en herskabelig By; den ligger i en smilende Dal, og Adgangen til Byen er gennem en pragtfuld Lindeallé. Bygningerne har gennemgaaende et meget fornemt Præg; en af de smukkeste er det store, prægtige Operahus, som er bygget udelukkende for Wagners Operaer.

Bayrerne var gemytlige og godmodige Folk, og de lod ogsaa til gennemgaaende at være ret velhavende, hvad man straks mærkede, naar man gik paa Geskænk. Jeg blev der til den næste Dag henad Aften, sagde saa Farvel til mine Rejsefæller og gik alene ud til en lille Landsby, som hed Gesees.

Her var der stor Fest paa Kroen, jeg tror, det var i Anledning af, at Humlehøsten var endt, og alle Landsbyens Bønder var tilstede; de sang og dansede og slog Gækken løs og inviterede straks mig med, og jeg sagde ikke nej, jeg morede mig ganske storartet. Bønderne her var alle klædt i deres Nationaldragter: gule Hjorteskinds Knæbukser, Trøjer med Sølvknapper og spidse Nathuer for Mændenes Vedkommende; hvad Kvindernes Klædedragt bestod af, skal jeg ikke sige, thi jeg kan ikke huske det, men et ved jeg, at i al Fald de unge

saa hjerteknusende dejlige ud. Vi holdt ud til langt hen paa Natten, og da det endelig var forbi, førte Værten mig op til et pænt Værelse og en god Seng, og, som han sagde, det var alt betalt.

Jeg sov godt oven paa den Svir, og da jeg endelig stod op, nød jeg Morgenkaffen, thi da det alt var betalt, mente jeg det var bedst at tage det hele med, og saa skulde jeg videre fort.

Det smukke Vejr, som jeg havde haft, lige fra jeg forlod Mühlhausen, lod imidlertid nu til at være forbi. Himlen var graa og overtrukken, og det begyndte saa smaat at regne, medens jeg gik i Gang med min Bjergbestigning; jeg skulde nemlig op til Landsbyen Johannisberg, som ligger paa det højeste Plateau i det frankiske Schweitz.

Det vilde have været en prægtig Tur, hvis Vejret havde været godt, thi det var de mest romantiske Landskaber, jeg passerede. Men Regnen tog til; et Uvejr, saa voldsomt som man i Reglen kun ser det i Bjergegne, brød løs, jeg kunde ikke finde Ly noget Sted, og i Løbet af mindre end fem Minutter fandtes ikke en tør Trevl paa min Krop, ja selv mine Skaftestøvler var fulde af Vand. Jeg stred imidlertid fremad og naaede Kroen i Johannisberg, her hældte jeg Vandet ud af Støvlerne og vred min Vest og Frakke, men nærmere turde jeg ikke gaa af Hensyn til Velanstændigheden. Medens jeg nød en stille Bajer, stilnede Uvejret af, Solen kom atter frem, og snart saa det hele nok saa smilende ud, medens jeg atter travede afsted iført mine vaade Klæder og fløjtende: »Ach, du lieber Augustin!«

Efter Kromandens Sigende havde jeg to Ti-

mers Vej til Byen Pottenstein, men efter mit Skøn havde jeg gaaet i over tre, og jeg saa stadig ingen By; da pludselig drejede Vejen, jeg stod foran en Afgrund, og dybt nede i dette Hul laa Byen Pottenstein, en fuldstændig Legetøjsby, stablet op i Bunden af en Æske, det var det Indtryk, man fik af den; der manglede intet, selv en gammel Borgruin havde den paa Lager. Vejen ned var hugget ind paa Siden af Klippen, og jeg steg ned.

Herbergsmutter var en rigtig rar, gammel Kone, som tog godt imod mig. Hun kaldte mig sin kære Dreng, tørrede mit Tøj ved Ovnen Stykke for Stykke og vidste ikke alt det gode, hun vilde gøre mig. Jeg sad i hendes Lænestol med et Tæppe om Benene, medens mine Bukser hang til Tørring, og da det blev Skjortens Tur, trak jeg Vest og Frakke paa den bare Krop, medens hun underholdt mig paa det bedste.

»Ja, Bogbinder har vi ingen af her i Pottenstein,« sagde hun; »vi havde en gammel en, men nu er han død, og siden har vi ingen haft, og vi trænger for den Sags Skyld heller ikke til nogen, thi jeg ved saamænd ikke, hvad han skulde leve af.«

»Ja, det er godt nok, lille Moer,« sagde jeg, »men saa faar jeg ingen Geskænk, og det er ikke saa rart.«

»Aa, bryd dig aldrig om det, min kære Dreng, det kommer vi nok ud af; naar nu dit Tøj er tørt, kan vi gaa hen og se paa Ruinen, det er det eneste, vi har her i Byen at vise frem, og saa gaar vi hjem og spiser til Aften.«

Det gjorde vi saa; jeg havde det rigtig hygge-

ligt og fik en god Seng. Den næste Morgen vilde hun ingen Penge have, og det hjalp ikke, at jeg protesterede og sagde, at det kunde hun ikke leve af; hun svarede mig blot:

»Nej, det ved jeg nok, men gem nu det Par Kreuzer, du har, dem faar du Brug nok for i Nürnberg; du er kommen saa langt borte fra, og det har moret mig at høre alt, hvad du har kunnet fortælle, det faar være Betaling nok for denne Gang. Og nu lev vel, min kære Dreng, og Lykke og Held i Nürnberg!«

Jeg takkede den gamle Kone hjerteligt og drog glad og vel til Mode ud af Pottenstein. Der er ikke noget, der er saa oplivende som at træffe gode Mennesker i fremmede Lande, og denne fattige, gamle Kone havde behandlet mig, som om jeg var hendes egen Søn.

Jeg maatte samme Vej tilbage, som jeg var kommen, thi det var saa fuldstændig en Gryde, Pottenstein laa i, at den eneste Adgang til Byen var den i Klippen sprængte kunstige Vej, og før den blev lavet har man altsaa hverken kunnet komme op eller ned af Hullet.

Jeg steg nu rask op ad Bjergene og naaede paa et Par Timer til Gösweinstein, som er et Valfartssted med en meget stor og smuk Kirke med mange Altere og Helgenrelikvier. Her var fuldt op af Pilgrimme, og uden omkring Kirken var der en fuldstændig Markedsplads med al Slags Gøgl.

Jeg besaa Kirken, som var fuld af i Andagt hensunkne Mennesker, der laa paa Knæ dels paa Tæpper og dels paa det bare Gulv rundt om og drejede deres Rosenkranse imellem Hænderne, og

derpaa dvælede jeg lidt udenfor for at betragte det muntre Folkelivsbillede, der her oprullede sig for mig. En Masse Tiggere og Krøblinge belejrede Kirken og paakaldte stadig de forbigaaendes Medlidenhed; jeg delte nogle Kreuzer ud imellem dem, og medens jeg af Hjertet glædede mig over mine raske Lemmer, forsvandt jeg fra denne Jammerdal, hvis man egentlig kan kalde det saaledes, thi Gösweinstein laa nemlig paa en Bjergtop. Nu gik det atter rask ned i Dalen til Muggendorff, som er en lille By, der hovedsagelig bestaar af Hoteller; i Nærheden af denne ligger der en bekendt Drypstenshule, som hedder »Rosenmillershöhle«, og er opkaldt efter den Mand, der fandt den. Han satte imidlertid Livet til ved sin Opdagelse, thi da han var kommen ind gennem en Revne i Klippen, kunde han ikke finde ud igen og maatte ynkelig omkomme; Beboerne søgte imidlertid efter ham, fandt hans Spor og opdagede Hulen. Nu er der lavet en bekvem Indgang.

Jeg var saa heldig at komme til denne samtidig med et større Selskab Lystrejsende og slap saaledes med ind. En Fører gik foran med en stor Fakkel og en anden sluttede Toget. Det var ét pragtfuldt Skue. Loftet hvælvede sig som i en Kirke, men ned herfra hang de mest forvredne og mærkelige Figurer af Drypsten, ligesom de ogsaa hævede sig op fra Gulvet rundt om og dannede Søjler og hele Statuer. Et Sted var der saaledes dannet et fuldstændigt Alter, et andet Sted var en Gruppe, som med lidt god Villie kunde forestille Adam og Eva i Paradiset, et tredie Sted hang en fuldstændig Kæmpehaand ned fra Loftet

med alle fem Fingre pegende paa os; den kunde have blevet et prægtigt Handskemagerskilt; og det hele tindrede i Faklernes flakkende Lys som Tusinder af Diamanter. Det var en rigtig Aladdinshule.

Det var interessant at se, og dog var jeg glad, da jeg atter stod ude i Guds frie, dejlige Natur; thi jeg tænkte paa den stakkels Rosenmiller, som endte sit Liv derinde. Det maa have været skrækkelige Timer, medens han krøb omkring, ledende efter Udgangen, og tilsidst døde af Sult.

Af denne Slags Huler skal der i det frankiske Schweitz findes hele 36 Stykker, men som det gik mig med Røverborgene, saaledes ogsaa med Hulerne, da jeg havde set en, var jeg tilfreds. Jeg gik tilbage til Muggendorff og begav mig til Streitberg, som ogsaa er en Hotelby med Ruiner omkring paa alle Bjergtoppene og en stor berømt Hule, kaldet »die Braunsteinshöhle«.

Her vilde jeg overnatte, men ingen vilde have mig; Herberg var der ikke og Hotellerne var for fine. Saa maatte jeg, skønt det allerede var mørkt, atter paa Farten og naaede Baiersdorff, en almindelig Landsby, hvor jeg fandt Ly i Kroen, og dermed var jeg saa ude af det frankiske Schweitz.

Næste Morgen naaede jeg paa en god Timestid til Universitetsbyen Erlangen, hvor jeg nød Frokosten, og nu havde jeg kun to Mil tilbage. Henad Eftermiddagen kom jeg til Nürnberg, Perlen i Bayerns Krone, som den kaldes, den By, som gemmer mine gladeste Ungdomsminder. Det var den femtende Oktober, godt et halvt Aar efter at jeg havde forladt Kjøbenhavn.

Her vil jeg foreløbig standse og slutte med nedenstaaende Digt, som blev til samme Dag paa Vejen mellem Erlangen og Nürnberg, og som vil vise, at mit Humør stod adskillige Grader højere, end da jeg kom til Mühlhausen.

Syg var en Konge af Persien.

Syg var en Konge af Persien,
Nu er han nok død og borte,
Han skulde blive rask igen
Bare ved Hjælp af en Skjorte.

Thi saa lød den Vises Ord:
»Skal atter ved Livet du glædes,
Den lykkeligste her paa Jord,
Hans Skjorte du maa iklædes!«

Saa ledte man i det hele Land
Mellem Fattige og mellem Rige,
Man kunde ej finde en passende Mand,
Thi ingen var lykkelige.

Nogle havde af Penge for mange,
Flere havde for faa,
En han var for sin Kone bange,
En anden paa Sotteseng laa.

Og saadan man ledte i Tider lang,
Det vared' i mange Dage,
Det var og blev en forgæves Gang,
Enhver han havde sin Plage.

Og alle oppe paa Kongens Borg
Af Smerte de græd enhver,
Ja, hele Landet laa dybt i Sorg,
Thi alle ham havde saa kær.

Men saa kom en Haandværker rejsende,
Og han havde Lykken fat,
I Byen ind drog han knejsende
Med Hoved og med Hat.

Og Folket nu med Glæde
Ham fulgte paa Borgen op,
Men ak! nu maatte de græde,
Han havde ej Skjorte paa Krop!

TREDIE AFSNIT.

Svendeliv i Nürnberg.

NÜRNBERG, den næststørste Stad i Bayern, havde i Aaret 1871 ca. 80,000 Indbyggere.

I Middelalderen var den en fri Rigsstad, ligesom Hansestæderne nordpaa, og som Følge heraf en efter Datidens Begreber meget stærk Fæstning. Den ligger i en Dal, som gennemstrømmes af Floden Pegnitz, der har den Særegenhed, at dens Vand er gult, noget, jeg aldrig har set andre Steder, og selve Byen er bygget paa syv Høje ligesom det gamle Rom, saa dens smalle og krogede Gader gaar næsten alle Bakke op og Bakke ned.

Floden deler sig inden for Bymurene og danner flere Øer, og Husene er mange Steder bygget helt ned i Vandet. En Bro, som hedder »Die Fleischbrücke«, er en Kopi af Broen Ponte Rialto i Venedig, en By, med hvilken Nürnberg har meget tilfælles; der findes ogsaa en Sukkenes Bro, der bærer det mere prosaiske Navn »Der Henkersteg« (d. v. s. Skarpretterstien).

Selve Byen var omgivet af en vældig Ringmur, forsynet med en Masse prægtige Taarne i alle mulige Stilarter, baade runde og firkantede, og

uden om denne er der en muret Stadsgrav, som er tredive Alen bred og lige saa dyb. Denne er imidlertid tør og giver Plads for herlige Blomster- og Køkkenhaver, men i gamle Dage, naar Fjenden var i Anmarsch, kunde man ved Hjælp af en sindrig Mekanisme bringe Pegnitz' gule Vover til at strømme ind i Graven, og saa var man godt garderet. Paa det højeste Punkt i Byen laa den gamle Borg, ligeledes stærkt befæstet, saa hvis Fjenden havde taget Byen, var de dog ikke Herrer der, men havde endnu en haard Nød at knække; thi denne Borg regnedes den Gang for uindtagelig. For at være forberedt paa alle Tilfælde, havde de deroppe en Brønd, som var boret ned gennem Klippen; hvor dyb den var, kan jeg ikke huske, men kastede man en Sten derned, maatte man vente en rum Tid, før man hørte den naa Vandet.

Denne Borg er nu et Museum, særlig for den mest udsøgte Samling af Torturredskaber, og det maa man lade de gamle Nürnbergere, de har forstaaet at pine deres fangne Fjender paa en raffineret Maade; ja, ogsaa deres egne Bysbørn fik sig undertiden en Omgang saa det kunde forslaa, naar de ikke vilde makke ret.

Naar f. Eks. en Bagers Brød var undervægtigt, saa havde man et nydeligt lille Jernbur; der satte man Delinkventen ind i, han maatte sidde sammenpresset med Knæene op mod Brystet, og saa hejsede man ham ganske sindigt ned i Pegnitz ved »Die Fleischbrücke«, som er et af de mest befærdede Steder, og der lod man ham hænge akkurat med Næsen ovenfor Vandet, saa han, hver Gang en Bølge skvulpede, fik sig en Dukkert. Denne

Tur varede en Dags Tid, og var en stor Fornøjelse for Folk at gaa ud og se paa; men det blev jo regnet for en meget mild Straf; det svarede til, hvad man her i den offentlige Politiret kalder en Advarsel.

Næste Gang slap han ikke saa naadigt; saa knækkede man først en for en alle Fingrene paa hans højre Haand og brændte derefter hans ene Øje ud, til hvilke to Operationer man ligeledes havde meget praktiske Instrumenter. Saa var han rimeligvis vænnet af med at snyde.

Men hvis der var nogen, der trængte til haardere Konfekt, saa havde man en yndig Vugge, som indvendig var polstret med Jernpigge. Heri blev Synderen lagt og blidelig vugget ind i den evige Søvn. Men Perlen for det hele var Jernjomfruen; det var en Dame, som man kunde lukke op, og som ligeledes indvendig var foret med Jernpigge. Her blev den Ulykkelige stillet ind, og ved at dreje paa et Haandtag lukkede Jomfruen sig ganske langsomt, og — ja, Resten kan man tænke sig!

Men hvad der lyder mest utroligt, er, at man endnu i Aaret atten Hundrede og nogle og tredive benyttede adskillige af disse Instrumenter, det var kun ca. 30 Aar før jeg kom til Byen; men naar man som jeg kender Nürnbergerne til Bunds og véd, at de er godmodige og hjertevarme Mennesker, saa har man ondt ved at tro det. Men det er historisk.

Nürnbergernes værste Fjender den Gang var netop de Røverriddere, som beboede de Borge, hvis Ruiner jeg havde set i snesevis i Thüringerwald og det frankiske Schweitz. De laa og lurede

ved Landevejene, der førte fra Byen, og naar de Nürnberger-Købmænd sendte deres Ladninger af Varer afsted, overfaldt de Vogntoget, slog Betjeningen ihjel og førte hele Rovet op i deres Røverreder. At Borgerne ikke tog med blide Hænder paa den Slags Fyre, naar de fik fat paa dem, er en Selvfølge.

Der var en af disse Herrer Riddere, jeg tror, han hed Justus, han var dem en haard Negl; men endelig havde de ham, og nu skulde der være til ham i en god Mening. Men forinden han skulde afgaa ved en blid og rolig Død i Jernjomfruen, bad han om som en sidste Gunst at maatte tage Afsked med sin ædle Ganger, der ogsaa var kommen i Fedtefadet.

Naa, man skal jo ikke nægte en døende det sidste Ønske, og der var jo ingen Fare; omkring Borggaarden var der et flere Alen højt Brystværn og neden under den tredive Alen brede Stadsgrav, som paa Borgsiden var mindst hundrede Alen dyb, saa han fik Tilladelsen. Men lur Justus!

Næppe havde han lagt en Haand paa Hesten og kysset dens Mule, før han svang sig i Sadlen og til alles Forskrækkelse fløj hen over Borgmuren og Stadsgraven og dalede ned paa den anden Side. Hesten fik kun fat i Murværket med Forbenene og styrtede ned og brækkede Halsen, men Justus sprang over Hovedet paa den og i Land, og væk var han.

Saa gik der nogle Aar; Justus blev ved at plage dem; men saa havde de ham igen, det skete ved Forræderi af en af hans Folk, og denne Gang blev det Alvor. Man byggede inde i det værste

Fængsel et Jernbur, og deri sad han til Skræk og Advarsel for alle ligesindede og havde daglig Jernjomfruen for Øje, og da han saa havde siddet saa længe, at de mente han havde haft Tid til at angre sine Synder, tog Damen ham i Favn, og saa Farvel, Justus! Jernburet staar endnu til behageligt Eftersyn og ligeledes det Sted paa Muren, hvor Hesten slog Hovene i.

Hvad selve Byen angaar, var en af dens ejendommeligste Prydelser de mange herlige Brønde omkring paa Torvene. Da jeg kom til Nürnberg, havde Byen intet Vandværk, hvorvidt den har faaet det senere, ved jeg ikke, men det maa man jo antage; alt Vandforbrug til Husholdningerne maatte hentes ved Brøndene paa Gaden, og der saa man om Morgenen Piger og Koner trave af Sted med Spande til Brønden for at hente Vand. Disse Spande, som var meget store, var anbragt paa Ryggen som en Tornyster, og naar de saa gik hjem, skvulpede Vandet ud over Hovedet paa dem og ned paa Stenbroen, og det saa for en Fremmed ganske ejendommeligt ud.

Disse Brønde var alle sande Kunstværker, som var udført af de gamle, berømte Nürnbergermestre.

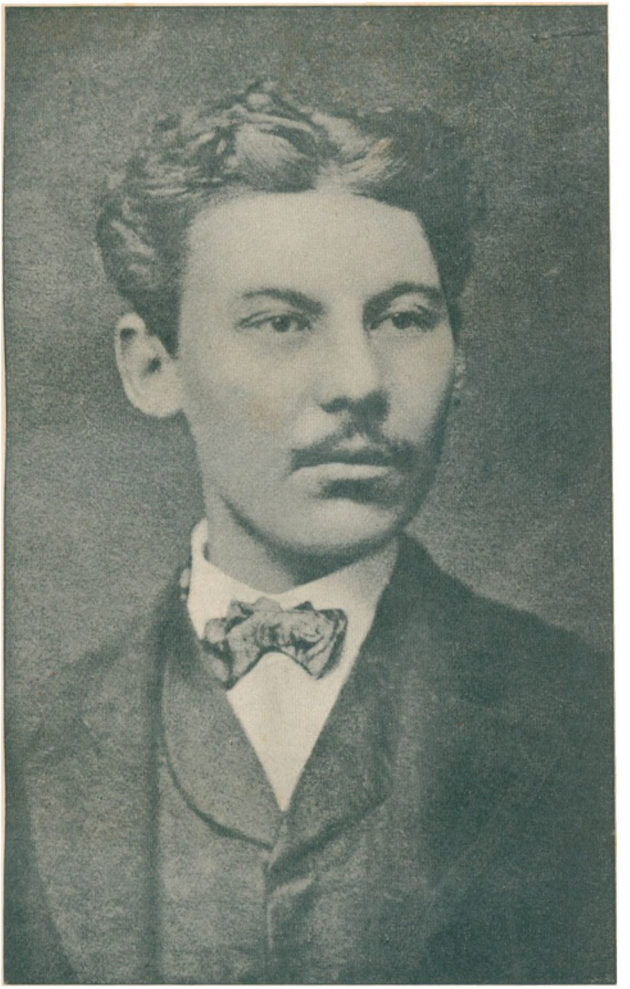
I et og alt saa Nürnberg, da jeg holdt mit Indtog i den, aldeles ud, som den havde set ud i Justus' Dage, og jeg kunde godt tænke mig, at jeg var en af Middelalderens Troubadourer, som kom vandrende med min Lyre for at forlyste de gamle Patriciere.

»Es war ich aber nicht,« som Tysken siger. Jeg var kun en rejsende Haandværkssvend, og det endda i en temmelig maadelig Forfatning hvad

mit Udstyr angik. Slet saa galt, som jeg endte min Romance med i forrige Afsnit, var det ganske vist ikke, thi jeg havde Skjorte paa, men den var kun tarvelig og trængte i høj Grad til at komme i Berøring med varmt Sæbevand, og hvad mine Klæder angik, saa havde de ved Uvejret i det frankiske Schweitz tabt den sidste Rest af fordums Glans. Mine pekuniære Hjælpekilder var ogsaa udtørret; jeg havde atten Kreuzer, og naar jeg regnede det meget økonomisk ud, kunde jeg faa Aftensmad, Nattelogi og Morgenkaffe én Gang, og saa var den Herlighed forbi. Men jeg gav med største Sindsro Pengene ud; jeg véd ikke hvorfor, men jeg havde den faste Overbevisning, at jeg skulde blive i Nürnberg, og var sikker paa, at jeg fik Arbejde den næste Dag, og den uskrømtede Hjertelighed, hvormed enhver Bayrer kom mig i Møde, gjorde, at jeg følte mig fuldstændig som hjemme.

Næste Morgen nød jeg altsaa Morgenkaffen uden at vide, hvor Middagsmaden skulde komme fra, og fik saa fat i den eneste Nürnbergeravis, som den Gang eksisterede, nemlig »Den frankiske Kurér«, og i den fandtes fire ledige Pladser, som kunde passe for mig. Jeg gik hen til den nærmeste, blev antaget og gik straks i Gang med Arbejdet.

Det var en stor Fabrik, som jeg saaledes drattede ind i; der var cirka tyve Svende og et lignende Antal Kvinder, en Arbejdskraft, som vi den Gang ikke kendte noget til ved vort Fag i Kjøbenhavn. Arbejdstiden var tolv Timer om Dagen, men Mandag og Lørdag holdt vi op Klokken

Jungnitius fra Regensburg.

fire, Søndagsarbejde kendte vi ikke og Lønnen var fem à seks Gylden om Ugen, noget lignende som i Kjøbenhavn paa samme Tid.

Saa sad jeg da om Middagen bænket i Straebels Kælder mellem mine mange ny Kolleger og spiste min varme Kødsuppe med god Appetit, alt paa Kredit til om Lørdagen. Mine Kammerater var alle raske, sorgløse Svende, som lod hver Dag have nok i sin Plage og ikke spekulerede paa den Dag i Morgen. Der sad ved min Side den krøllede Mayr, en Præstesøn fra Schwabach, smilende og glad; hvem skulde tro, at han tre Aar efter laa under sorten Muld? der sad Nürnbergeren von Haller, en smuk og statelig Fyr, meget stolt af sit von; han fortalte, at han var en gammel Adelsmand, og det er meget muligt, at han stammede fra en af de før omtalte Røverriddere; fem Aar efter var han begravet; saa var der Forster fra Würzburg, ogsaa en sund og livsglad Ungersvend, han døde seks Aar senere. Ja, man bliver vemodig stemt, naar man tænker paa alle de gamle Venner. Men nu til de andre, de lever forhaabentlig endnu; der var den lille pertentlige og pilne Badenser Lenz og den hidsige og varmblodige Regensburger Jungnitius; de levede begge, da jeg besøgte dem i Nürnberg i 1894; saa var der Gammelbayreren Tromp, Schwaberen Randler, Bøhmeren Ther og mange andre.

Om Aftenen samledes vi atter hos Straebel og nød vor Aftensmad, og om Lørdagen, da jeg havde faaet mine første Penge, gav jeg »Einstand«, som de kaldte det, og blev lovformelig optaget i Broderskabet.

Straebels Kælder! Ak, hvor mange Erindringer vækker den ikke til Live hos mig, hvor mange glade Timer har jeg ikke tilbragt der, og hvor forstod de ikke begge, baade Vært og Værtinde, at gøre det hyggeligt for os.

Nedenstaaende Digt vil bedre end mange Ord give et Billede af, hvorledes vore Aftener gik hos Straebel.

Naar man er sulten, saa smager Brød.

Naar man er sulten, saa smager Brød,
Naar man er træt, saa er Hvilen sød,
Naar man har trællet den hele Dag,
Gør Aftenen godt i et muntert Lag.
Da er det rart, naar man véd et Sted,
Hvor man finder den rette Gemytlighed,
Hvor man i trofaste Venners Kreds
Kan føle sig lykkelig og tilfreds.

I Nürnberg hos Straebel i Graszersgade,
Der havde vi saadan et hyggeligt Stade,
Der kom vi hver eneste Aften sammen,
Forfriskede Sindet med Spøg og Gammen.
Straebel han var en gammel Soldat,
Han kendte den Kunst at være parat,
Han tillod aldrig, at Seid'len stod tom,
Thi tomme Krus han syntes ej om;
Det passed' jo ogsaa ret i vort Kram,
Saa det skal kun være en Ros for ham.

Saa listed' en Vinteraften vi ned,
Vi vidste, vi kom paa det rette Sted,
Og da vi saa havde spist og drukket,
Hungeren stillet og Tørsten slukket,
Kom snart Gemytligheden i Stand,
Thi her var Straebel den rette Mand.

Mayr og Lenz spilled' Seksogtres,
Mayr lod til at være tilfreds.
Jeg sagde: »Du har nok Held, din Rad!«
»Aa ja, saamænd!« han svarede glad;
Men han skulde ikke ha'e været saa kry,
Thi Piben fik snart en anden Lyd;
Mayrs Lykke gik neden om og hjem,
Thi Lenz han gjorde ham Storeslem.

Jungnitius havde just tømt sit Glas,
Da kom ung Mary lige tilpas,
Jungnitius slog Armen omkring hendes Liv
Og hviskede: »Mary, du bliver min Viv!«
Men paa saadan Spøg gaar Mary ej ind,
Hun giver ham rask et Slag paa Kind
Og sætter sig hen i Krogen til Prolls;
Jungnitius maatte slaa sig til Taals.

Men nu har von Haller Violinen fremme,
Den la'er han aldrig blive hjemme;
Til lystig Dans han spiller nu op,
Først en Polka og saa en Galop,
Dernæst kommer en sindig Vals,
Den lille Mary er ret om en Hals,
Ja, Madam Straebel maa ogsaa med,
Endskønt hun baade er tyk og fed,
Hun dansed' saalænge, til hende Vejret forgik,
Saa satte hun sig og kom atter i Skik.

Men nu vil Forster synge en Sang,
Hans Stemme, den har en prægtig Klang;
Vi tier alle og lytter spændt
Med Blikket imod Sangeren vendt.
Først: »Es braust ein Ruf wie Donnerhall!«
Den Forster er dog en Fandens Ka'l,
Saa: »Rundgesang und Gerstensaft«
Vi stemmer alle i med Kraft.

Imidlertid skred Tiden frem,
Det var nok bedst, vi forføjed' os hjem;
Der vinked' os Sengen, den bløde, varme;
Snart hvilte vi alle i Morfeus' Arme.

Saaledes gled Tiden fornøjelig hen. Vi naaede Jul og Nytaar, da Vinteren tog fat for Alvor, thi denne Herre regerer strengt i det bayerske Bjergland, Frosten steg indtil 40 Gr. R., men Beboerne garderede sig godt imod den, de var nemlig vant dertil. Vinduerne blev alle fordoblet, og imellem dem stoppede man Mos; vor Logiværtinde lagde Varmedunke i vore Senge om Aftenen.

Jeg boede sammen med min Ven Jungnitius, og vi havde et rart, hyggeligt Værelse med to gode Senge, Kaffe om Morgenen og, som jeg før fortalte, Varmedunke om Aftenen, saa vi havde jo ikke noget at klage over; vor Værtinde var en rar Kone, som gjorde hvad hun kunde for os, og vi levede sorgløse og glade; men hvor længe var Adam i Paradis?

Ja, det kan jeg jo nok svare paa, han var der saa længe til Slangen kom, og den kom i dette Tilfælde i den skønne Kunigundes Skikkelse.

Denne smukke Pige arbejdede sammen med os og havde fordrejet Hovedet paa adskillige af mine Venner, særlig Jungnitius var aldeles rasende forelsket i hende, og hans værste Rival var von Haller. Som Følge heraf var disse to før saa gode Venner bleven dødelige Fjender, og hun, den listige Taske, hvad gjorde hun? Den ene Dag var Jung-

nitius Potte og Pande hos hende, og hun saa ikke til von Haller, den anden Dag var von Haller hendes erklærede Ridder, og Jungnitius kunde gaa hen i Skammekrogen; det var slet ikke morsomt, og vort før saa kammeratlige og idylliske Samvær led betydeligt derunder.

Da skete det, som jeg nu skal fortælle, og som nær atter havde bragt mig til at gribe min Vandringsstav.

Det var en Aften i Begyndelsen af Februar, at jeg kom hjem fra Straebels Kælder. Jungnitius havde ikke været der, men da det var noget, som var gaaet tidt paa i den sidste Tid, skænkede jeg det ikke en Tanke; han var endnu ikke kommen hjem, og jeg gik i min Seng og sov snart sødelig. Om Morgenen spurgte jeg ham, da han blev liggende, om han ikke havde i Sinde at gaa med paa Arbejde, men han svarede, at han havde Hovedpine og vilde blive hjemme, og jeg gik saa alene.

Da jeg om Middagen havde spist min Mad og han heller ikke her gav Møde, gik jeg hjem for at se til ham, men hvilket Syn mødte der mig! Jungnitius sad paa en Stol ved Bordet, Hovedet hang bagover, han var blaasort i Ansigtet, Fraaden stod ham om Munden, og han var uden Liv.

Jeg rejste ham op, ruskede i ham og dunkede ham i Ryggen, men uden Resultat; jeg bar ham hen paa Sengen og kaldte paa vor Værtinde, som nær var daanet af Forfærdelse, og bad hende skaffe noget Mælk som Modgift, thi at han havde taget Gift, var jeg klar over; paa Bordet laa nemlig to Bundter Svovlstikker, paa hvilke Fosforhovederne

var afskaarne, ligeledes laa der to Breve, et til Mester og et til Kunigunde, som jeg stak i Lommen. Imidlertid kom Værtinden med Mælk, som jeg bad hende hælde i Halsen paa ham, medens jeg løb efter Hjælp.

Jeg fik hurtig fat i en Læge, som øjeblikkelig beordrede ham paa Hospitalet, og jeg kørte derud med ham. Han kom straks paa Operationsbordet, Tænderne blev vristet fra hverandre, en Slange ført ned i Maven, og saa satte de Pumpeværket i Gang og tømte hele Sækken, og nu saa vi alle de smaa sorte Svovlstikhoveder, som atter kom for Dagens Lys.

Lægerne trøstede mig med, at han nok vilde slippe fra det med Livet, og da han var bragt i Seng, gik jeg atter paa mit Arbejde. Her blev jeg imidlertid meget unaadig modtagen, Mester spurgte, hvor jeg havde været henne, og da jeg fortalte det, svarede han meget kort, at saa var det bedst, at jeg holdt op med det samme.

»Jeg har kun gjort min Pligt,« svarede jeg, »thi det gjaldt et Menneskeliv, og det er for mig vigtigere end mit Arbejde; men da De er af en anden Mening, maa jeg saa bede om min Vandrebog?«

»Den kan De hente i Morgen, saa skal jeg skrive i den,« svarede han.

Jeg takkede og leverede ham det Brev, som jeg havde fundet paa Bordet, gav ligeledes Kunigunde hendes, sagde Farvel og gik.

Jeg skal imidlertid ikke nægte, at jeg just ikke var videre begejstret ved Tanken om at gaa ud paa Landevejen i denne strenge Vinter, og der var

ikke megen Sandsynlighed for at faa anden Plads i Nürnberg paa den Tid, saa jeg var i alt andet end godt Humør, da jeg om Aftenen slentrede ned til Straebel.

Her mødte imidlertid Mayr og Lenz som Deputation fra Mester og skulde bede mig undskylde hans Heftighed, lade alt være glemt og møde paa Arbejde næste Morgen. Det lovede jeg og tilgav allernaadigst. Saa kom Kunigunde, stakkels Pige, opløst i Taarer og takkede mig, fordi jeg havde reddet Jungnitius' Liv, saa at hun slap for at blive en Morderske. Jeg holdt en smuk Formaningstale til hende, som jeg selv var meget stolt af, og hun lovede mig aldrig mere at kokettere med nogen. Hun saa saa sød ud, da hun sagde det, at jeg ikke kunde dy mig, men gav hende et Kys og lovede hende Tilgivelse. Saaledes endte det hele i Fryd og Gammen.

Jungnitius laa en halv Snes Dage paa Hospitalet og blev derpaa udskreven; han var meget mat, og det varede flere Aar, før hans Mave blev rigtig god igen, men han var kureret for sin Kærlighed, og et Par Aar efter giftede han sig med en anden Flamme. Med von Haller koketterede Kunigunde heller ikke mere, han døde som Ungkarl, og hun blev senere gift med en Smed.

Det gode Forhold blev imidlertid atter genoprettet mellem von Haller og Jungnitius, og vi samledes igen om Aftenen hos Straebel til behageligt Samvær. Men nu nærmede Foraaret sig, og der kom atter Gæring i Gemytterne; denne Gang gjaldt det hele Byen. Den bayerske Rigsdag havde vedtaget den Lov, som den danske dito nu har

talt om i over et kvart Aarhundrede, nemlig Meterloven, og som Følge heraf skulde alle Maal og Vægte omjusteres. Dette havde især Betydning for Ølkrusenes Vedkommende; de gamle Sejdler blev forsynet med en Streg, hertil skal skænkes og ikke mere, det var nemlig en halv Liter, og vi blev paa denne Maade pudset for en halv Tomme Øl. Dette var imidlertid ikke det eneste, nej, Bryggerne benyttede samtidig Lejligheden til at forhøje Prisen med den mærkelige Motivering, at da vi nu fik saa meget mindre for Pengene, saa var det ikke mere end rimeligt, at de samtidig fik noget mere for Varerne. Det var, hvad man kalder en god Logik!

Nu er Bayrerne, som jeg har fortalt, rigtig godmodige Mennesker, der ikke saa let lader sig bringe i Harnisk; men saa maa man heller ikke røre ved deres Øl, thi da griber man dem paa det ømme Sted, og det var dette, som bragte Bægeret til at flyde over. Derfor fik vi Ølrevolution eller »Bierkravalle«, som de kaldte det.

Jeg har besunget denne Begivenhed, og jeg tror nok, at min Vise giver et fyldestgørende Billede af Krigens Forløb; her er den.

I Nürnberg der er den gruelig gal!

I Nürnberg der er den gruelig gal!
I Dag er der lagt paa Øllet;
Skal vi nu lide Tørstens Kval?
Skal vi nippe til Fingerbøllet?

I Nürnberg der er den gruelig gal!
Folk samles i store Skarer;
Nu hen til den første Bryggerka'l,
Han skal ud med sine Varer.

I Nürnberg der er den gruelig gal!
Folk stormer til Bryggeren hen:
»Ud med dine Varer du skal,
Ellers hænges du op, gode Ven!«

I Nürnberg der er den gruelig gal!
Thi Bryggeren svarer galant:
»Hvis I for mig vil holde Bal,
Jeg trakterer med ægte Versandt!« *)

I Nürnberg der er den gruelig gal!
Øl regner fra Himmelen ned;
Thi Bryggeren oppe fra første Sal
I Hovedet paa Folk det smed.

I Nürnberg der er den gruelig gal!
Thi Folk kommer nu i Humør,
Huset stenes med vældige Skrald,
Brygger! for vist du dør.

I Nürnberg der er den gruelig gal!
Men nu bli'r der pludselig stille,
Thi hisset nede fra Ludvigskanal
En Stormmarsch hører man spille.

I Nürnberg der er den gruelig gal!
Thi nu kommer Militær,
Hovslag man hører uden Tal,
Let til Bens bli'r nu enhver.

I Nürnberg der er den gruelig gal!
Thi nu kommer Kavaleri,
I Spidsen der rider en General,
Og saa er Kravallen forbi.

*) Saaledes kaldes det bedste Eksport-Øl i Bayern.

Ja, den var virkelig gal, og Resultatet blev naturligvis, at vi maatte give mere for Øllet. Det gik jo saa nogle Maaneder, men imidlertid opdagede vi, at havde det knebet før med at faa Lønnen til at slaa til, saa var det nu ganske umuligt, og vi besluttede derfor at gøre Strejke. Saaledes afføder den ene Begivenhed altid den anden.

Der blev nedsat en Komité, og vi stillede vore Fordringer: Arbejdstiden ønskede vi nedsat til 11 Timer og Lønnen forhøjet med 20 pCt. — vi havde nemlig lært Logik af Bryggerne, naar vi skulde have mere Løn, var det jo ikke mere end rimeligt, at vi præsterede mindre Arbejde.

Denne Logik fandt Mestrene, mærkværdig nok, var aldeles umulig at gaa ind paa, og Strejken blev erklæret.

Komitéen opfordrede alle dem, som kunde, til at rejse bort fra Byen, da vi ingen Penge havde i Kassen til Understøttelser, og jeg drog saa sammen med min gode Ven, Gammelbayreren Tromp, ud til en Landsby, som hed Schweinau, hvor vi fik Arbejde i en stor Kartonnagefabrik, der hovedsagelig levede af at levere Æsker til Fabers Blyantsfabrik, som laa i Nærheden i Landsbyen Stein.

Herfra kunde jeg følge Begivenhedernes Udvikling i Nürnberg og samtidig nyde Landlivets Glæder, thi vi var midt i Juni Maaned og havde en dejlig Sommer.

Det blev imidlertid kun af kort Varighed, thi skønt det var en stor Virksomhed med mange Arbejdere, havde vi alle Kost og Logi i Fabrikken, og dette Kaserneliv huede mig ikke, hvorfor jeg fjorten Dage efter, en Lørdag Aften, atter indfandt

mig i Straebels Kælder for at sige Farvel til alle mine Venner, inden jeg drog videre fort.

Der blev stor Glæde over min Ankomst, og de besluttede alle at følge mig paa Vej næste Morgen. Straebel lagde to Gylden i sin Hat og lod den gaa omkring for at skaffe mig lidt Rejsepenge, og alle de kære Venner lagde deres Skærv deri; de havde saamænd ikke meget at give af, thi nu havde de strejket i fjorten Dage, men de gav det af et godt Hjerte.

Jeg vil benytte Lejligheden til at meddele, hvad jeg først erfarede tre Maaneder efter, at Strejken endte tre Dage senere. Svendenes Fordringer blev opfyldte, men Mandag og Lørdag maatte de herefter arbejde lige saa længe som de andre Dage, saa Arbejdstiden blev i Virkeligheden den samme.

Hermed vil jeg slutte dette Afsnit med omstaaende Digt, som er en fri Oversættelse af det tyske: »Ein Sträuschen am Hute, 'nen Stab in der Hand«, og som løb af Stabelen en Aften, jeg laa og dasede paa Marken ved Schweinau.

Med Stokken i Haanden og ilsomme Fjed.

Med Stokken i Haanden og ilsomme Fjed
Drager rastløs en Vandrer fra Sted til Sted,
Han dvæler ej længe, thi Livet er kort,
Derfor bort maa han atter, maa længere bort.

Saa yndige Blomster pryder hans Sti,
Desværre maa Vandreren ile forbi,
De dufter saa herligt, de vinker ham hen,
Dog bort maa han atter, maa bort igen.

Han ser vel et Hus ved Vejens Bugt,
Omkranset af Ranker og Roser saa smukt.
Han tænker: »Ak, gid det tilhørte mig!«
Dog bort maa han atter ad støvede Vej.

En yndig Pige i fremmede Land
Hun hilser: »Velkommen, du Vandringsmand!«
Han trykker hende til bankende Bryst,
Dog bort maa han atter til fjerne Kyst.

Over snedækte Bjerge, gennem brusende Flod
Skæbnen byder den vaklende Fod,
Han dvæler ej længe, thi han har Hast,
Derfor bort maa han atter, uden Ro, uden Rast.

Nu er han ved Maalet, han staar ved sin Grav,
Deri han kaster sin Vandringsstav.
Paa Livet tilbage han skuer før sin Død,
Kun lidet af jordisk Lykke han nød.

FJERDE AFSNIT.

Fra Nürnberg til Wien.

Det var den 30. Juni 1872, en prægtig Søndag Morgen, at jeg forlod det kære gamle Nürnberg. Da jeg drog ud af Byen, kunde man passende have sunget Kæmpevisen om Valdemar Sejr, der skyndte sig til Ribe for at tage Afsked med Dronning Dagmar, det vil sige med lidt Omskrivning; den skulde have lydt saaledes:

> Og da han drog ud af Frauenthor,
> Der fulgte hannem tredive Svende,
> Men da han var kommen til Dutzendteich,
> Saa vandred' den Herre alene.

Dutzendteich var et Sommerforlystelsessted en Fjerdingvej fra Nürnberg, som min Vej førte mig forbi, og hertil fulgte mig ca. tredive Svende. Det var et højst animeret Selskab, som drog ind i den smukke Have for at tømme det sidste Bæger med mig, og det varede Timer, før vi skiltes. Endelig kom Afskedens Stund, jeg maatte af Sted, thi jeg havde en lang Vej for mig gennem en ubeboet Skov; de omfavnede mig en for en, gav mig det sidste Hurra, og jeg gik videre, medens de blev

tilbage, thi de vilde endnu tømme et Glas paa en lykkelig Rejse for mig.

Snart naaede jeg Waldlust, et andet Udflugtssted, som laa lige i Skovbrynet, og her vendte jeg mig endnu en Gang om for at sende gamle Nürnberg min sidste Hilsen. Den saa prægtig ud, som den laa der badet i Solens Straaler, og jeg skal ikke nægte, at det var med Taarer i Øjnene, at jeg gjorde omkring og fordybede mig i Skoven. Medens jeg nu gaar her min dunkle Vej alene, thi det var en høj og tæt Naaleskov, som strakte sig mange Mil, vil jeg forklare min Rejseplan.

Efter min Ven Jungnitius' Raad var jeg paa Vej til Regensburg, som ligger ved Floden Donau. Herfra vilde jeg, efter hans Sigende, let kunne komme med en Tømmerflaade ned til Wien, og da der skulde være Verdensudstilling i denne By i Aaret 1873, saa vilde der jo rimeligvis være godt at bestille og derfor Udsigt til at erholde Arbejde.

Jeg var kun i Besiddelse af ca. seks Gylden, men hvis det gik efter Beregningen, vilde jeg kunne spare de fleste af disse Penge, indtil jeg naaede Wien, hvad der var nødvendigt for at jeg kunde klare mig en Ugestid der; thi de værste Steder at komme uden Penge er ubetinget disse Millionbyer.

Vejen til Regensburg var en tre Dages Marsch, og da Madam Straebel havde givet mig en god Madpose med, behøvede jeg ikke at give mange Penge ud, og naar jeg naaede Regensburg, vilde jeg faa saa meget i Geskænk, at mine Udgifter paa Vejen blev dækket, og saa snart jeg havde en Tømmerflaade, vilde jeg være forsørget med Kost og Logi til jeg naaede Wien.

Dette Regnestykke var rigtig godt, det havde kun een Fejl, det passede ikke. Saaledes gaar det i Reglen: vi Mennesker spaar, men Vorherre raader.

Om Aftenen naaede jeg en ensom Skovkro, et rædsomt Hul, hvor jeg sov paa Høloftet. Næste Morgen tidlig begav jeg mig atter paa Vej, og hen paa Formiddagen aabnede Skoven sig, og jeg saa et henrivende Panorama. Det var Flækken Neumarkt, som laa for mig i en Dal, omgiven af Bjerge og Skove og med en ærværdig Borgruin knejsende paa en Bjergtop højt over Husene.

Naar man har vandret halvanden Dag igennem en mørk Skov og pludselig kommer frem i Solens Lys og ser et saadant Syn, da bliver man varm om Hjertet, og jeg tænkte:

»Hvilken idyllisk Plet, her var værd at leve, hvor maa Folk ikke være lykkelige her!« Jeg gik rask ned imod Byen; da ser jeg paa et Træ ved Vejen en Tavle slaaet op, hvorpaa der var malet et Billede med Inskription neden under. Jeg gik hen for at se, hvad der stod; da brast Idyllen, thi jeg læste følgende:

»Her faldt for ryggesløs Morderhaand Bonden (her stod Navnet og Datoen, som jeg ikke kan huske). Vandrer, stands og bed en Bøn for hans Sjæl!«

Tavlen var ganske ny, og efter Datoen var det kun omtrent tre Maaneder siden, at Begivenheden havde fundet Sted.

Jeg gik videre ned mod Byen, men mit gode Humør var foreløbig væk; jeg opholdt mig kun der saa længe, til jeg havde besøgt den eneste

Bogbinder, som boede der; saa travede jeg atter af Sted, og næste Dag naaede jeg til Regensburg.

Denne By havde, ligesom Nürnberg, i gamle Dage været en fri Rigsstad, men dog betydelig mindre, og var en af Tysklands allerældste Byer; den er anlagt af de gamle Romere og ligger, som jeg fortalte før, i den smukke Donaudal ved Bredden af den mægtige Flod.

Da jeg kom paa Herberget, var mit første Spørgsmaal, om der var en Tømmerflaade. Fatter svarede, at der var ikke nogen i Øjeblikket, men at der kunde komme en, hvad Dag det skulde være, det var ikke godt at sige. Det var mig en rar Trøst, jeg havde ikke Raad til at ligge og vente paa den, og saa tænkte jeg, at det var bedre at gaa videre langs Floden, hvor jeg altid havde Udsigt til at træffe en; derfor drog jeg næste Morgen af Sted langs Bredden af »den schönen Blauen«, som Tysken siger.

Det var en prægtig Tur, thi Donaudalen kan godt maale sig med den berømte Tur langs Rhinen, den har blot den Fejl, at den ikke er saa bekendt.

Henad Middag naaede jeg den lille Flække Donaustauf; her saa jeg højt oppe paa et Bjerg en Kæmpebygning ligge, den lignede et Tempel med mægtige Søjlekolonnader helt rundt og saa højst imponerende ud. Jeg spurgte en gammel Donauskipper om, hvad det var for et Slot, og han svarede:

»Det er Valhalla. Gaa bare op, lille Svend, der er fri Entré, og det er nok værd at se!«

»Det er da morsomt,« tænkte jeg, »er Nordens

gamle Guder flyttet herned at bo, dem maa jeg dog besøge.« Og jeg begyndte at kravle op ad Bjerget.

Jeg kom snart ind i en stor og prægtig Have, hvor Gangene snoede sig i Vejret omkring herlige Buskadser, men jeg mødte ikke en levende Sjæl. Jeg kom til at tænke paa det fortryllede Slot med den sovende Prinsesse Tornerose og at jeg var Ridderen, der skulde kæmpe med Dragen for at befri hende. Saa naaede jeg endelig Slottets Indgang.

Jeg stod lidt og betragtede denne; saa kom Dragen frem, men den saa meget skikkelig ud, det var nemlig en gammel Invalid, klædt i den lyseblaa bayerske Uniform. Han bød mig indenfor, og da vi var kommen ind i Forhallen, bragte han mig et Par store Filtsko, som jeg maatte trække over mine Støvler, hvorefter jeg fik Lov til at gaa rundt og se paa Sagerne. Det var et Museum, udelukkende for Statuer af berømte tyske Mænd, dog fandt jeg ogsaa et Par danske imellem, saa vidt jeg kan huske var det Thorvaldsen og Tycho Brahe; dem maa Tyskerne altsaa ogsaa have taget til Indtægt.

Denne Afstikker havde imidlertid sinket mig adskillige Timer, og efter at jeg havde takket den gamle Cerberus for hans Venlighed, steg jeg atter ned i Dalen og drog videre langs Floden.

I Løbet af nogle Dage passerede jeg nu tre Byer, af hvilke den vigtigste hed Straubing, og Lørdag Eftermiddag, en Uge efter at jeg havde forladt Nürnberg, ankom jeg til en lille By ved Navn Osterhofen.

Mine seks Gylden, som jeg skulde have levet

for i Wien, var imidlertid fløjet med Vildgæssene, og jeg ejede ikke en Kreuzer, hvorfor Geskænken skulde dække mit Ophold her. Der fandtes imidlertid kun en Bogbinder, og han gav mig to Groschen, hvad der var det almindelige; havde der været to Mestre, kunde jeg have klaret mig, men nu var det umuligt, jeg maatte se at gøre andre Udveje.

Da jeg forlod Mesteren, gik jeg ind og fægtede i et Par af de nærmeste Butikker og fik hvert Sted en Kreuzer, hvilket gav mig Blod paa Tanden, og jeg hjemsøgte alle Butikkerne lige ned til Byens gamle Port. Nu skulde jeg have holdt op og gaaet tilbage til Herberget, saa havde den hellige Grav været vel forvaret, men udenfor Byporten saa jeg en lille Forstad paa fire à fem Huse og i disse var to Butikker, hvorfor jeg mente, at det var bedst at tage dem med, det var jo Søndag den næste Dag, og saa fik jeg rimeligvis ingen Geskænk. Som tænkt saa gjort; jeg gik derud og fik en Kreuzer i hver; men da jeg havde forladt den sidste Butik og vilde begive mig tilbage, lagde en lyseblaa Forglemmigej sin Haand paa min Skulder, præsenterede sig som Politibetjent og erklærede mig for Arrestant.

Politi og Arrestant! Jeg blev som lamslaaet, thi jeg havde endnu aldrig haft noget udestaaende med Politiet, og dette at komme i Fængsel fyldte mig med Skræk. Min første Tanke var at slaa den lyseblaa Lovens Haandhæver til Jorden og løbe min Vej, men heldigvis betænkte jeg mig hurtig, og det lod til, at han kunde læse mine Tanker, thi han sagde:

»Gør nu blot ingen Dumheder, men følg rolig

med, saa gaar vi ad Stien her uden om Byen, dér vækker vi ingen Opsigt!«

Da jeg indsaa, at Manden havde Ret, gik jeg med, og vi mødte i Virkeligheden ingen andre end et Par Børn paa den omtalte Sti, som førte lige til Arrestbygningen, der ogsaa laa i Byens Udkant. Ankommen her blev jeg modtaget af Fangevogteren, som opfordrede mig til at tømme mine Lommer paa et Bord, hvorefter det hele blev protokolleret. Indholdet bestod af: en Pibe, en Tobakspung, et Svovlstiketui, en Redekam, en Lommekniv og tredive Kreuzer i Penge, det dyrekøbte Resultat af mit Fægteri. Min Vandrebog stak Politibetjenten i Lommen, derpaa greb Slutteren et vældigt Nøgleknippe, og med ham paa den ene Side og Betjenten paa den anden førtes jeg en Etage op, to jernbeslagne Døre aabnedes, og da jeg var kommen ind, faldt de atter i med et Brag. Jeg var i Fængsel; Trækfuglen var hoppet paa Limpinden og bleven sat i Bur!

I Forhold til Fuglens Størrelse var Buret kun lille, fire Alen paa den ene Led og tre paa den anden, det var det hele. Langs den ene Væg var anbragt en Briks med en Halmmadrats og et uldent Tæppe, paa den anden Væg to Klapper, der kunde slaas op og henholdsvis tjene som Bord og Stol.

Jeg satte mig paa Briksen og saa mig om, der var i alle Tilfælde propert og rent over det hele, og fra et lille tilgitret Hul oppe ved Loftet kom der Lys og frisk Luft ind. Atter hørte jeg Nøgleknippets Raslen, og den yderste Dør blev lukket op, derpaa aabnedes en Klap i den inderste, og en Krukke med Vand blev skubbet ind til mig.

Slutteren fjernede sig atter, og jeg var igen overladt til mine Tanker; de var kun lidet lystelige.

At jeg hverken vilde blive hængt eller halshugget, det var jeg jo temmelig paa det rene med; det, jeg var mest bange for, var, at de skulde sende mig hjem til gamle Danmark paa Grund af, at jeg manglede Subsistensmidler; thi selv om Dommeren ikke var meget fiffig, kunde han jo snart regne ud, at jeg ikke kunde komme ret langt med tredive Kreuzer, og det var just ikke den Maade, jeg ønskede at komme hjem paa.

Jeg var imidlertid sulten, men det lod ikke til, at jeg skulde have noget at spise, jeg smagte paa Vandet, det var tyndt, og jeg ønskede, at jeg havde et Krus Nürnbergerøl. Saa vandrede mine Tanker til Straebels Kælder; Gud ved, hvad mine Venner vilde sige, hvis de kunde se mig sidde her? Nu faldt Kirkeuhret i Slag, først fire Forslag — Timen var omme — saa talte jeg ni Slag — Klokken var altsaa ni; jeg tog mit Parti, rullede mig ind i Uldtæppet, lagde mig paa Briksen og sov snart de uskyldiges Søvn.

Da jeg vaagnede, var det Dag, jeg hørte Fuglekvidder og saa, at Solen skinnede udenfor Glughullet; titte ind til mig kunde den ikke, dertil var Hullet for lille og Muren for tyk. Jeg frøs, thi Luften var raa inde hos mig, og jeg var sulten, hvad der ikke var saa løjerligt, da jeg den foregaaende Dag ikke havde nydt stort andet end et Par Stykker tørt Brød og netop skulde have haft mig et bedre Aftensmaaltid, da jeg blev arresteret.

Jeg stod op og begyndte at gaa op og ned ad Gulvet for at faa Varme, det var en rigtig Marsch:

tre Skridt frem og tre tilbage; da jeg havde gjort det en halv Snes Gange, blev jeg svimmel af at blive ved at vende om, og jeg satte mig paa Briksen. Kirkeuhret havde imidlertid slaaet halv og tre Kvarter, men hvor meget var Klokken? Nu slog det atter, Klokken var seks; ja, saa maatte jeg vel snart faa Morgenkaffen. Og jeg ventede.

Saaledes gik der en Time; da hørte jeg Slutterens tunge Trin og Nøgleknippets Raslen, den yderste Dør aabnedes, Klappen blev slaaet ned, en Krukke skubbet ind til mig, og han fjernede sig igen. Jeg greb den begærligt, det var atter Vand og intet andet. Vilde de sulte mig ihjel?

Imidlertid blev Klokken halv ni, og atter hørte jeg Slutterens Trin, men denne Gang var han ikke alene; begge Døre blev aabnet, og jeg saa, at det var Politibetjenten, som var hans Ledsager. Jeg fik Ordre til at følge med, og med en Vogter paa hver Side blev jeg atter ført ned i Stuen og ud paa Gaden, og nu maatte jeg i dette Optog spadsere ad Byens Hovedgade op paa Torvet, hvor Raadhuset laa; jeg skulde nemlig i Forhør.

Det var just ingen behagelig Tur, thi da de fleste af Byens Borgere og særlig Borgerinder var paa Vej til Kirken, som laa i Nærheden af Fængslet, og Raadhuset laa modsat midt i Byen, maatte jeg gaa Spidsrod igennem hele denne glade, søndagsklædte Skare. Men alt i denne Verden faar en Ende; Vejen var heldigvis ikke ret lang, og godt fem Minutter efter befandt jeg mig under det skærmende Tag af Lovens Tempel og blev ført ind i Retssalen, hvor jeg blev anvist Plads paa Forbryderbænken, medens mine Vogtere tog Plads paa Vid-

nernes Bænk. Dommeren og Retsskriveren traadte ind, jeg blev kaldt frem for Skranken, og Forhøret begyndte.

Først vilde de vide mit Navn, min Stand og Fødestavn; det kunde jeg ikke nægte, de havde jo min Vandrebog; saa blev det meddelt mig, at jeg havde forsyndet mig imod Paragraf X i den for det bayerske Rige gældende Lov, og denne Paragraf blev saa for en Sikkerheds Skyld læst op for mig. Den handlede om, at alt Tiggeri, Fægteri og Løsgængeri var forbudt i de under den bayerske Krone hørende Riger og Lande. Jeg var ganske vist greben paa fersk Gerning, men dog vilde de gerne vide, om jeg tilstod min svare Brøde?

Ja, det kunde jeg ikke nægte.

Hvad var mit Motiv til denne lovstridige Gerning, og havde jeg noget at anføre til mit Forsvar?

Mit Motiv var Pengemangel, og til mit Forsvar kunde jeg anføre, at jeg var meget sulten, hvilket jeg for Resten var endnu, da jeg ikke havde spist noget siden den foregaaende Formiddag.

Jeg ventede nu at faa at høre, hvorfor jeg ingen Mad fik, men det blev der ikke talt om; derimod faldt der straks Dom i Sagen, og den lød paa fire og tyve Timers Arrest, som det blev spurgt mig, om jeg var tilfreds med, eller om jeg ønskede at appellere?

Jeg erklærede mig pligtskyldigst for at være tilfreds.

Nu rejste Slutteren sig og sagde:

»Fangen har siddet fra i Aftes Klokken seks, Hr. Borgmester!«

»Godt, saa faar Dommen tilbagevirkende Kraft,

og De kan løslade ham i Aften ved samme Tid,« svarede han.

Dermed var jeg færdig, og vi travede atter af, det vil sige Slutteren og jeg, thi nu mente Politibetjenten, at det ikke mere var nødvendigt at passe paa mig og lod os gaa alene.

Paa Vejen spurgte jeg min Ledsager, om det var Meningen, at jeg ingen Mad skulde have, hvortil han svarede, at nu skulde jeg faa lige saa meget at spise til Middag, som jeg ønskede; han maatte nemlig ikke bespise nogen Fange, før vedkommende havde været fremstillet for Borgmesteren, og denne Omstændighed kunde jeg takke for, at jeg var kommen for Retten paa en Søndag, da de jo ikke godt kunde sulte mig til om Mandagen, saa intet er saa galt, at det ikke er godt for noget.

Manden holdt Ord. Da Klokken var tolv, fik jeg et stort Fad Kødsuppe med Urter og Kartofler samt et forsvarligt Stykke Kød, og da Kirkeuhret slog seks om Aftenen, aabnede han Fængslets Døre for mig og udleverede mig mit Habengut inklusive mine tredive Kreuzer. Hans Kone bragte mig en Pakke med Kød og Brød, som jeg skulde have med paa Vejen, og Fatter sagde:

»Vent nu med at fægte, lille Svend, til De er en god Mil fra Osterhofen, thi ellers har vi Dem maaske igen i Morgen, og det vilde ikke være heldigt.«

Det samme tænkte jeg, og derfor lovede jeg det. Jeg sagde Farvel til dem begge, hentede min Randsel paa Herberget og forlod straks Byen.

Da jeg havde gaaet et Par Timers Tid, satte jeg mig i Grøften og nød den Aftensmad, som

Slutterens Kone havde givet mig med paa Vejen; det var et rigeligt Maaltid, og jeg følte et usigeligt Velvære ved atter at være fri og frank, saa jeg havde slet ingen Lyst til at søge i Hus, men blev ved at gaa til Nattens Frembrud.

Det var imidlertid bleven aldeles mørkt, da jeg naaede en stor Kro med Rejsestald, som laa lige ved Vejen, hvorfor jeg tænkte, at det var bedst at se at faa Tag over Hovedet, og da jeg ikke havde Lyst til at give noget af min surt erhvervede Formue ud, gik jeg ikke ind i Skænkestuen, men derimod lige ind i Stalden, hvor jeg bad Karlen om Tilladelse til at opslaa mit Nattekvarter. Dette gav han meget beredvilligt sit Minde til og anviste mig en Høbunke i det ene Hjørne, som jeg straks tog i Besiddelse.

Næste Morgen vækkedes jeg tidligt, da man begyndte at larme i Stalden, og jeg gik udenfor for at faa mig en Dukkert i Vandtruget og tillige orientere mig, thi som jeg før fortalte var det mørkt, da jeg kom om Aftenen, og jeg vidste derfor ikke, hvor jeg var.

Kroen viste sig at være et Færgested, som laa lige ved Flodbredden, og hvad jeg saa der, bragte mit Hjerte til at hoppe af Glæde; thi det maatte være en Tømmerflaade, som laa og svømmede paa Vandet. Jeg havde ganske vist ikke set et saadant Apparat før, men det kunde ikke være andet, og jeg gik helt ned til Floden for at tage den i Øjesyn.

Der var kun en Mand ombord, og jeg hilste god Morgen.

»God Morgen,« svarede han. »Skal du til Wien, lille Svend?«

»Ja, det er ganske vist Meningen,« var mit Svar.

»Naa, vil du med, saa kom om Bord straks, vi sejler om ti Minutter!«

Det lod jeg mig ikke sige to Gange; jeg hentede mine Pakkenilliker i Stalden og gik ud paa Flaaden, og et Par Minutter efter vrimlede Mandskabet ud af Kroen og kom om Bord, jeg talte i det hele fjorten Mand. Vi stagede os ud fra Bredden og arbejdede ved Bunkeaarerne til vi var midt i Strømmen, saa drev vi af Sted med en Fart af flere Mil i Timen. Medens jeg kommer fremad paa denne bekvemme Maade, vil jeg give en nærmere Beskrivelse af dette Befordringsmiddel og mine nye Kammerater.

Den Flaade, som jeg var om Bord paa, var ca. fyrretyve Alen lang og vel en femten Alen bred og bestod af vældige Træstammer, som var forbundne med Lægter og dækkede af Brædder, af hvilke der ogsaa var bygget et Hus paa Midten, hvor der var Halm til at sove i. Et Stykke fra dette var der rejst et Ildsted af Sten med et godt Lerunderlag, og i hver Ende fandtes syv Bunkeaarer, som var lavet af lange Stænger, i hvis ene Ende der var anbragt et Brædt som Blad, og disse var fastgjort i stærke Træstativer. Naar jeg saa for Fuldstændighedens Skyld anfører, at der mellem Huset og Ildstedet var anbragt to store Øltønder med et Overdække for at skærme dem for Solens Straaler, tror jeg at have givet et nogenlunde anskueligt Billede af mit nye Befordringsmiddel, og jeg skal nu forklare, hvorledes disse Flaader bliver til og hvad der var Meningen med dem.

Træstammerne blev fældet højt oppe i Schwarz-

waldbjergene i Würtenberg og Overbayern og blev, efter at være mærket, kastet i Floden, som ikke var sejlbar der oppe, herfra drev de saa med Strømmen ned i Dalen, hvor de blev standset af et Sluseværk. Naar der var fældet et tilstrækkeligt Antal, drog Skovhuggerne derned, og nu sorterede hvert Parti sine Stammer fra og dannede en Flaade af dem, hvormed de sejlede til Wien eller maaske længere — nogle gik til Budapest, ja, der var endog dem, der drev helt ned til Belgrad — og her solgte de saa det hele til høje Priser, hvorpaa de tog med Dampskibet hjem igen.

Mine Kammerater var alle Skovhuggere, jeg var den eneste Fremmede om Bord, og de var kraftige, sværlemmede, men undersætsige Fyre; naar de kaldte mig lille Svend, var det ikke fordi jeg var lille, thi jeg maalte 65 Tommer, men det var en venskabelig Talemaade, som de altid brugte, naar de var i godt Humør.

De var Würtembergere, de saakaldte Schwaber fra det gamle Schwabenland, og var godmodige, men halvvilde Krabater; de havde en lang Skedekniv stikkende i Benklæderne lige ved den højre Haand, og de behøvede ikke lang Tid til at betænke sig, før Kniven var fremme, men dog lod det til, at de hurtig lod sig tale til Fornuft. Det var heldigt, at de ikke drak Brændevin, thi saa var det ikke gaaet saa godt; men de drak kun Øl, og naar de blev fulde af dette, havde de mere Lyst til at sove end til at slaas.

For Resten fortalte man i Tyskland akkurat de samme Historier om Schwaberne, som i Danmark fortælles om Molboerne, men det var lige

umotiveret der som her, thi de var saamænd lige saa kloge som os andre. Deres Sprog var et forfærdeligt Plattysk, hvoraf jeg kun forstod det halve. Saaledes var de Kammerater, som Skæbnen havde ført mig ind imellem, og jeg blev meget venskabelig modtaget af dem alle, thi Meningen var jo, at jeg skulde spare dem for lidt Arbejde.

Da vi var kommen ud i Strømmen, blev jeg anvist Plads ved en af Aarerne, og det var meget let Arbejde i Øjeblikket, thi det var ikke Meningen at vi skulde ro, nej, vi skulde blot styre og benytte Aarerne som et Ror for at holde Flaaden midt i Strømmen, og da Floden paa dette Sted var meget bred, løb denne ganske rolig.

Klokken var halv fem om Morgenen, da vi begyndte at sejle, og saa snart vi var i Gang, tappede Kokken en vældig Kande Øl og stillede den tillige med et Brød hen paa et lille Bord foran os. Mine Kammerater trak deres Knive, skar sig en Rundtenom af, og jeg gjorde ligesaa, og hertil drak vi saa det gode bayerske Øl; det var vor Morgenkaffe.

Imidlertid saa jeg Kokken gøre Ild paa og sætte en stor Gryde over, derpaa drog han en Spand Vand op af Floden og tog et prægtigt Stykke Oksekød frem, som han vadskede af og kom i Gryden. Alle disse Forberedelser lagde jeg nøje Mærke til, thi Spisesedlen var det, som interesserede mig mest. Men nu vendte jeg ligeledes min Opmærksomhed til Siderne, thi det var ogsaa værd at se. Det var en herlig Tur at drive med Strømmen, medens Kysterne paa begge Sider drog forbi Øjet; der laa Byer, Kirker og Klostre, og der

laa Skove og Bjerge med Borgruiner paa Toppene; det var et glimrende Panorama, og Billederne blev ved at skifte; det var langt mere morsomt end naar man gik inde paa Land og saa paa det, thi der skulde man samtidig tænke paa Furageringsspørgsmaalet.

Da Klokken var seks, begyndte de inde paa Bredderne at ringe til Morgenbøn i Klostrene, og Schwaberne, som var ivrige Katolikker, slap straks hvad de havde fat i, tog Huerne af og bad. Da jeg ikke vilde staa og ligne en Hedning, gjorde jeg ligesaa; jeg kunde jo ogsaa have Grund nok til at takke Vorherre for, at jeg altid havde Held med mig, selv naar det saa mest broget ud, og det gjorde jeg saa af et oprigtigt Hjerte.

Da Klokkerne holdt op at ringe, serverede Kokken os Kødsuppen, det var Frokosten; vi satte os ligesom Tyrkere paa Hug rundt omkring Fadet og langede alle til dette med vore Skeer, medens vi skar en ordentlig Lunds Kød af, som vi anbragte paa en Rundtenom Brød i Stedet for Tallerken. Det var et glimrende Maaltid, og det kan nok være, at det satte Liv i os. Vi spiste i to Hold, for at der stadig kunde være nogen ved Aarerne.

Imidlertid rykkede Bjergene paa begge Sider os nærmere ind paa Livet, Dalen blev snevrere, og som Følge heraf blev Strømmen stærkere, og ved Middagstid roede vi ind i Fæstningen Passau, som ligger lige paa Grænsen af Østrig.

Det var en meget livlig By, og den dannede ligesom en Port ind til Nabolandet. Paa den sydlige Side strømmede den store Flod Inn ud i Donau,

og fra den nordlige Side kom Floden Ilz, saa her mødtes tre Vandveje, og paa en Klippe paa hver Side af Donauen laa Fæstningerne Oberhaus og Niederhaus, gensidig forbundne ved en Kædebro.

Det var et muntert Billede, som her oprullede sig for os saavel til Lands som til Vands, thi da der her var Toldgrænse, maatte alle Samfærdselsmidler stoppe op for at blive undersøgt, om de medførte toldpligtige Varer, og derfor var der paa dette Sted bleven samlet en Mængde Flaader, Pramme og Fartøjer af enhver Art, som ventede paa, at Tolderne kunde faa Tid at behandle dem.

Vi blev snart færdig med Bayrerne; thi da vi skulde ud af Landet, var der jo ikke saa meget at gøre. Men lidt længere nede kom vi til Østrigerne, her maatte vi stoppe op igen, og denne Stats Embedsmænd kom om Bord.

Der var ikke meget at undersøge, thi Mandskabet førte ikke store Sager med sig, men enhver maatte dog vise sine Pakkenilliker frem. Jeg maatte ogsaa hente min Randsel og vise dem de to Skjorter, som udgjorde hele min Bagage. De saa straks, at jeg var en Fremmed, forlangte at se mit Pas og bad mig derpaa følge med paa Politikontoret.

Her blev jeg fremstillet for den Øverstkommanderende, som spurgte mig, hvorhen min Rejse gjaldt, hvortil jeg svarede, at jeg agtede mig til Wien. Derpaa bad han om at maatte se mine Rejsepenge, og jeg trak Pungen med de tredive Kreuzer frem og viste ham dem.

»Det er ikke meget, Svend, og dem kommer De ikke langt med i Wien,« sagde han.

Jeg forklarede ham, at jeg havde fri Rejse til

Wien, og at jeg, naar jeg kom til denne By, kunde gaa lige i Arbejde, da jeg havde en god Ven, som arbejdede der, og som havde sørget for Plads til mig.

»Ja, naar det er Tilfældet, saa rejs med Gud, Svend!« sagde han. Det lod jeg mig ikke sige to Gange, men skyndte mig om Bord igen; dog købte jeg mig hos en Bissekræmmer en Spiseske, thi det var et Stykke Værktøj, som jeg manglede; hver Mand om Bord havde nemlig sin Ske i Lommen, og ved Frokosten maatte jeg laane en af mine Kammerater. Da jeg kom ud paa Flaaden, havde Kokken atter Kødsuppen færdig, og denne Gang spiste vi samlet, saa jeg fik straks Brug for Skeen.

Vi sejlede nu videre ind i Østrig, og da Klokken var henad fem, førte vi Flaaden ind til Bredden, hvor den blev fortøjet. Derpaa gik Schwaberne op til et Værtshus, som laa der, og tilbragte Aftenen med at pimpe. Det havde jeg ikke Raad til, og jeg trængte heller ikke til det, da jeg havde faaet Lov til at tappe saa meget Øl, som jeg ønskede, af Tønden om Bord; jeg blev derfor paa Flaaden. Medens jeg laa og dasede i Aftensolen med Ølkanden ved Siden, sadlede jeg min Pegasus med følgende Resultat.

Hisset i Dalen ved Bjergets Fod.

Hisset i Dalen ved Bjergets Fod,
Tæt ved den brede, brusende Flod,
Godt i Læ for Stormenes Sus,
Der ligger Færgemandens Hus.

Foran Døren der staar en Bænk,
Og her sidder med Hoved' i Sænk
En Olding, rynket og graa om Skæg,
Aasynet bærer Sorgens Præg.

Den gamle Færgemand det er,
Som sidder saa tavs og grublende her;
Fader Anton er hans Navn,
Og denne Dal er hans Fødestavn.

I dette Hus har hans Vugge staaet,
Her har han Oldingealderen naaet,
Her drev han som Barn sit muntre Spil,
Mens Manddomstiden stundede til.

Hvor var han ej stolt, den Gang hans Fader
Ham første Gang at hjælpe tillader;
At ro med Baaden fra Bred til Bred,
Her var det herligt at være med.

Han brugte Aaren med Kraft og Mod,
Snart ene han Farten forestod;
Den gamle nu rolig i Hytten sad
Og følte sig ved Hvilen glad.

Faderen vandrede til sin Grav,
Men Herren en trofast Viv ham gav,
I Lykke og Fred henglede Aar,
De var tilfredse med deres Kaar.

Børneleg hørtes i Hytten nu atter,
Thi Hustruen skænked' ham Søn og Datter;
Han havde alt, hvad han kunde begære,
Han vidste ej at ønske sig mere.

Med Tiden blev Sønnen stor og stærk,
Han overtog da Faderens Værk,
Datteren i Huset giorde Besked,
De gamle kunde nu hvile i Fred.

Men ak! hvor hurtigt kan alt sig forandre,
Ja, Sorrig med Glæde tilsammen vandre;
Sorgen den kom og opslog sit Bo
I den før saa glade, velsignede Ro.

Det var i en mørk og stormfuld Nat,
Vinden den tuded' i Revl og i Krat,
Floden skød vilde og brusende Vover,
En Fremmed forlangte at sættes over.

En Færgemand han maa være parat
Hvad enten det saa er Dag eller Nat,
Den unge Mand gik til Baaden ned
Og bad den Fremmede følge med.

En Time sneg sig saa langsomt hen,
Men Baaden kom ej tilbage igen,
Klokken blev tolv, blev et, blev to,
I Hytten fandt denne Nat ingen Ro.

Natten gled hen i usigelig Kval,
Om Morgenen Vished man have skal;
Den gamle fulgte Floden lang,
Det var en tung og en sørgelig Gang.

Et Stykke nede han fandt en Aare,
Han visked' af Øjet saa bitter en Taare,
Og da han var kommet til Bugten ned,
Han fandt et Lig mellem Siv ved Bred.

Fra Hytten var Glæden veget bort,
Fremtiden laa der saa mørk og sort;
Af Sorg hun døde, hans trofaste Viv,
som havde forsødet ham hans Liv.

Nu var han alene med den unge Marie,
Saa hed hans Datter, den hulde Pige,
Og endskønt han nu var gammel og svag,
Han brugte Aaren hver eneste Dag.

Derfor vi i Grublen paa Bænken ham finder,
Han mærker nu, at Kræfterne svinder;
Han kan ej mere fortjene sit Brød,
Han ser kun i Møde den bitreste Nød.

Han har endnu kun et sidste Anker,
Hvorhen imellem hans Tanke vanker;
Men medens Tiden langsomt rinder,
Selv dette sidste Haab forsvinder.

Hans Datter elsked' en Yngling brav,
En Gang de hinanden Løfte gav;
Men forrige Aar har Carl dem forladt,
Han skulde ind at være Soldat.

Han skulde med i den blodige Krig,
som nys havde raset saa frygtelig;
Og siden har intet man fra ham hørt,
Hvorhen i Verden ham Skæbnen har ført.

Marie svandt hen som en knækket Lilje,
Til at trøste han mangled' Kraft, ej Vilje;
Han ser sin Datters blege Kinder
Og mærker selv, at Haabet svinder.

Saavidt hans Tanker. Dalens Ro
Bliver afbrudt nu, Halli, Hallo!
Det lyder fra Floden med Raab og Latter;
Den gamle hæver Hovedet atter.

Det er en Tømmerflaade, som
Nu bringer Liv i det stille Rum.
Ti brunede Gutter ved Aarerne staa,
De rigtig Armene bruge maa.

Ja, man kan se, de er rigtig oppe,
Men nu de skodde for Farten at stoppe.
»Hej, Færgemand, kom herud med Baaden!«
Saa raaber Skipperen ude fra Flaaden.

»Vi bringer dig her en Passager,
Hvad kan du saa forlange mer!«
Den gamle iler til Baaden ned,
Griber Aaren og rokker af Sted.

Se, nu han er paa Siden af Flaaden,
Og der han Opløsning faar paa Gaaden;
Sønnen Carl ligger i hans Favn
Og kalder ham ved Fadernavn.

I Hytten paany drog Glæden ind,
Marie fik atter saa røden en Kind,
Den gamle igen paa Bænken sad,
Men følte sig nu ved Hvilen glad.

Næste Morgen Klokken fire lettede vi atter og stod ud i Strømmen, hvorpaa vi fortsatte vor Vej. Levemaaden var fuldstændig som den foregaaende Dag, og Ølkanden gik flittig rundt, thi det blev en meget varm Dag og Sveden drev af os i Strømme.

Dalen udvidede sig mere og mere, og som Følge heraf blev Flodlejet bredere. Til sidst forsvandt Bjergene til begge Sider i det fjerne, vi kom ud paa en flad Slette, og her udvidede Floden sig, saa den lignede en stor Sø; jo bredere den blev, jo svagere blev Strømmen, og Flaaden dovnede langsomt af Sted.

Vi kom imidlertid over Middag. Mine Kammerater stod og sov ved Aarerne, og jeg var heller ikke fri for at nikke svært med Hovedet; saa pludselig nedlagde min Sidemand Arbejdet, forlod Aaren og gik hen og lagde sig i Halmen og sov gladelig ind.

Vor gamle Skipper, Fa'er Gørgla kaldte de ham, han hed nemlig Georg, snittede to Pinde, bandt dem sammen og dannede et Kors af dem, som han stak ind paa Brystet af den sovende. Hvad Meningen var hermed, forstod jeg ikke, men det lod til at more dem alle meget. Ti Minutter efter gentog den samme Scene sig, og kort at fortælle: da der var gaaet et Par Timers Tid, laa de alle sammen og sov med et Kors paa Brystet, og paa hele Flaaden vaagede kun to Mand, det var Fa'er Gørgla og mig.

Den gamle gik og nussede lidt om, saa satte han sig hen og snittede et Par rigtig pæne Pinde og lavede et Kors, og idet han sagde: »Pas nu godt paa, lille Svend!« gik han hen og lagde sig hos de andre, tog Korset i Favn og sov sødelig ind.

Jeg blev imidlertid paa min Post ligesom Peder Tordenskjold; men der var den Forskel, at han havde dog een Mand, jeg havde ganske vist fjorten, men de sov allesammen; havde jeg haft een, selv om han havde grædt, saa vilde det dog have været bedre. Nu stod jeg ved min Aare, men mine Tanker svævede viden om i Drømmenes Rige, det vil med andre Ord sige, at jeg bogstavelig talt stod og sov, og Flaaden, som mærkede, at den var Herre over Situationen, lagde ganske rolig Vejen ind ad Land til, mod den sydlige Bred.

Dette mærkede jeg imidlertid ikke straks, og selv om jeg havde mærket det, er jeg dog i Tvivl om, hvorvidt jeg kunde have forhindret det. Jeg vækkedes først ved at høre en nederdrægtig skurrende Lyd under Bunden af Flaaden, og — saa sad vi fast.

Dette vækkede imidlertid ogsaa alle de sovende; de for forskrækket op, og Fa'er Gōrgla raabte:

»Donnerwetter! Hvad har du lavet, Svend!«

Jeg forklarede ham, at jeg slet ikke havde lavet noget, det var Flaaden, der var løbet løbsk med mig; jeg havde gjort, hvad jeg kunde, for at holde paa den, men den vilde ikke lystre mig, den havde naturligvis kunnet mærke, at jeg ikke havde taget Styrmandseksamen.

»Ja, det kan du for Resten ha'e Ret i, Svend,« svarede han, »vi er nogle store Bæster allesammen!«

Da jeg ikke vilde benægte dette Faktum, men tvertimod var fuldkommen enig med ham, sagde han ikke mere; han kommanderede os til at skaffe Flaaden flot igen; men det var lettere sagt end gjort.

Da vi endnu var langt fra Bredden, blev Vandet maalt fra alle Sider, men det viste sig overalt at være dybt nok, saa Strandingen maatte have en anden Grund.

En af Folkene klædte sig af og fik et Tov om Livet, derpaa sprang han i Vandet og dykkede ind under Flaaden. Efter at han havde været til Bunds et Par Gange, havde han opdaget, at vi hang fast paa en stor Sten eller Klippespids mellem anden og tredie Træstamme. Vi gik nu alle i Lag med at løsne de kriminelle Stammer, og efter en fem à seks Timers ihærdigt Arbejde havde vi Flaaden flot, de løsnede Stammer var atter fastgjort, og vi hængte vældig i med Aarerne, til vi igen var ude i Strømmen.

Denne Dag fik vi sent Fyraften, og det var Nattetid, da vi lagde ind til Bredden for at sove.

Efter hvad de fortalte mig, var det en gal Historie, vi havde lavet, thi vi skulde have naaet Byen Linz den Dag, og det naaede vi ikke, saa Fa'er Görgla vilde faa svært paa Hattepullen, naar vi kom der næste Dag.

Næste Morgen var vi oppe før Hønsene, og kort efter at vi havde faaet Frokosten til Livs, saa vi Linz dukke op i det fjerne. Byen saa prægtig ud som den laa der langs den sydlige Bred med sine mange Taarne, Spir og Fæstningsværker, thi det var en temmelig stor og langstrakt By, der viste sine smukkeste Façader ud imod Floden. Vi gjorde imidlertid ikke Mine til at lægge ind, men arbejdede ved Aarerne, som om vi havde det paa Akkord, og vi skød en rask Fart.

Fa'er Görgla holdt hele Tiden skarp Udkig, og snart saa han en Baad forlade Bredden og ro ud for at entre os i Opløbet.

»Der har vi ham, ved alt, hvad der er blaat,« raabte han, »nu gælder det at holde Ørene stive! Pas nu paa, Børn!«

Og »Børnene« passede paa. Vi tog nogle vældige Tag, og snart havde vi Baaden paa Siden. Den blev taget paa Slæb af Flaaden, og en elegant udhalet Herre sprang om Bord. Han hilste meget nonchalent paa os og for straks løs paa Fa'er Görgla med Spørgsmaal om, hvorfor vi ikke var kommet Dagen før.

»Det bliver en dyr Historie,« sagde han, »nu kan De ikke naa Wien til rette Tid, og Kontrakten er brudt!«

Fa'er Görgla trøstede ham og lovede, at vi nok skulde være i Wien den næste Dag.

»Ja, De har godt ved at love, men De ved jo, at De ikke kan holde det, thi det er jo umuligt!«

Fa'er Görgla svor Donnerwetter og Sakrament paa, at han nok skulde holde det, og saa lod den fine Kavalér sig formilde, sprang atter i Baaden og sakkede agterud.

»Ja, nu har I hørt, hvad jeg har lovet,« sagde Fa'er Görgla, »og jeg maa holde Ord. Vi maa naa St. Nicola i Aften, ellers gaar den ikke; det bliver en drøj Tur, men jeg skal give en ekstra Omgang, hvis det lykkes.«

De lovede ham alle at gøre deres bedste; det var en hel Dagsrejse, som skulde vindes ind, saa det var jo ikke saa ganske let, men Farten kunde altid sættes op, naar Aarerne blev rørt rigtig.

Hen paa Eftermiddagen begyndte Dalen atter at snevre ind, Bjergene kom nærmere, og Strømmen blev stærkere. Vi kom meget rask frem, og henad Klokken fire, ved den Tid, vi skulde have holdt Fyraften, passerede vi Byen Grein, som ligger paa den nordlige Bred. Nu sejlede vi ind mellem høje Klipper, og en rivende Strøm tog Flaaden med sig. Det var den berygtede Donau Strudel, vi nærmede os, en Malstrøm, hvor Vandet snurrede rundt og suste og bruste som i en kogende Kedel; det hele stod i et hvidt Skum, og Vandet sprøjtede højt i Vejret.

Det var et prægtigt Syn. Paa Klipperne paa begge Sider laa gamle Røverborge; det var Werfenstein og Langenstein, og her fortalte Sagnet, at Røverridderne i gamle Dage spærrede den snevre Strøm med Jernlænker for at fange de ulykkelige Skippere, som her skulde kæmpe baade med Rø-

vere og den rivende Strøm. Jeg stod aldeles betaget af Beskuelsen, da min Sidemand sagde:

»Ja, nu er der ikke Tid til at se paa Stadsen, Svend, om to Minutter er vi i Strudelen, og saa gælder det Livet; her er ikke en Arm tilovers!«

Manden havde Ret. Et Øjeblik efter greb Malstrømmen os, den vældige Flaade gav sig i alle Sammenføjninger, Skumsprøjtet stod os højt over Hovedet, og Vandet skyllede over Flaaden fra for til agter. Vi hængte i med overmenneskelig Kraft. Var Flaaden snurret helt rundt eller var den skilt ad, da havde det været ude med os, men den stod sig, og fem à ti Minutter efter havde vi Strudelen bag os, og vi trak atter Vejret lettet.

Nu gled vi atter nogen Tid rask af Sted mellem Klipperne; men saa var det galt igen. Til venstre hævede sig atter en Røverborg, det var Hausstein med det berygtede Djævletaarn, og her havde vi Hvirvlen — hvad Forskel der er paa en Strudel og en Hvirvel, ved jeg ikke, i mine Øjne er de Malstrømme begge to — og vi hængte atter i for Livet. Det gik lige saa godt som forrige Gang, og da Klokken var mellem otte og ni lagde vi ind til den lille venlige Flække St. Nicola, hvor vi skulde overnatte.

Men hvorledes saa vi ud? Vi var pjaskvaade, og Flaaden saa ud, som om den havde ligget paa Havets Bund. Af Halmen som vi skulde sove i, var en Del gaaet sig en Tur i Strudelen, en anden Del havde Hvirvlen taget, og Resten laa og svømmede og saa alt andet end indbydende ud som Natteleje.

Fa'er Görgla havde jo imidlertid lovet at give

en ekstra Omgang, og vi gik saa alle op paa et Værtshus, hvor der serveredes os et godt Aftensmaaltid og rigelig Vin, thi vi var nu i Druens Hjemland, og denne liflige Drik kostede ikke mere end Øl hos os.

Da vi ikke kunde sove om Bord, blev vi enig om at overnatte i Byen, og da vi ikke alle kunde faa Plads paa et Sted, gik jeg hen og lagde mig paa Svendeherberget, efter at jeg havde bedt Schwaberne om at kalde paa mig, naar de gik om Bord, da Herbergsfolk sjelden staar saa tidlig op.

Det gjorde de, og næste Morgen Klokken fire stod vi atter til Søs. Kokken havde faaet tørt Brænde og Oksekød til to Maaltider med; saa skulde det være slut; thi efter Beregningen skulde vi være ved Maalet henad Middagstid. Det slog ogsaa til, Ved Lag Klokken to lagde vi ind til Nuszdorff, en Villaby, som ligger en lille Mil ovenfor Wien, og her hørte Farten op. Jeg tog en hjertelig Afsked med Fa'er Görgla og de andre brave Schwaber — det gjorde mig virkelig ondt at maatte skilles fra dem — og saa gav jeg mig paa Vandring ind mod den store Kejserstad.

At det just var med store Forventninger, jeg gik derind, kan jeg ikke sige, thi min Formue var nu svundet ind til ti østrigske Kreuzer, som kunde svare til ca. 20 Øre i danske Penge; at jeg ikke hermed kunde gøre store Spræl, var indlysende, men jeg lod staa til — thi der var jo egentlig ikke andet at gøre.

Mine Oplevelser i denne By vil jeg fortælle om i det følgende Afsnit.

FEMTE AFSNIT.

Fra Wien til Hod-Mezø Vasarhely.

Det var den 11. Juli 1872, jeg holdt mit Indtog i Wien, den prægtige Kejserstad ved den skønne blaa Donau, og den Gang ubetinget Tysklands smukkeste By.

Man maa imidlertid ikke tænke paa Nutidens Wien, som vist i Øjeblikket tæller et Par Millioner Indbyggere, thi det Wien, jeg drog ind i, var en By paa ca. 600,000 Sjæle og altsaa ikke stort større end det nuværende København.

Selve den oprindelige By var meget gammel — Romerne kaldte den Vindobona — og havde været omgivet af Volde og Grave, som havde taget mangen en Tørn, men disse blev sløjfet i 1857, og der blev paa sammes Plads anlagt en stor og smuk Gade, die Ringstrasse, og uden om denne hævede sig nu et nyt og prægtigt Kvarter.

Jeg maatte trave omtrent hele Byen igennem for at finde Bogbinderherberget, som laa i Rochusgasse i Kvarteret Landstrasse. Her haabede jeg at træffe en hel Del rejsende Svende, thi det opmuntrer altid Humøret at træffe Lidelsesfæller; stor var derfor min Skuffelse, da jeg kom ind i Fremmedstuen og fandt den tom.

Paa mit Spørgsmaal fortalte Herbergsfatter, at der kun var een Fremmed, han var Bogbinder, men ikke hjemme i Øjeblikket. For Resten var der slet intet Arbejde i Byen, men jeg kunde ved at henvende mig paa Lavets Kontor faa to Gylden i Geskænk. Kontoret laa imidlertid i en anden Ende af Byen i Mariehilferhauptstrasse.

Jeg omsatte min halve Formue i et Glas Øl, thi det var meget varmt, og efter at have sundet mig lidt, begav jeg mig saa atter ud i Byen for at se at faa fat i Geskænken. Det var imidlertid ikke saa lige at løbe til. Paa Kontoret gav de mig en Liste over alle Wiens Bogbindere, og den skulde jeg gaa rundt med for at samle Underskrifter paa.

Jeg parlamenterede lidt med dem for at faa Pengene straks, saa skulde jeg komme med Underskrifterne næste Dag. Men der var ikke noget at stille op, en Del af dem maatte jeg skaffe, saa kunde vi altid tale om Resten, svarede de.

Jeg gik saa atter ud i Byen; det var nu henad Aften, og jeg indsaa, at det ikke kunde nytte at begynde min »Umschauen«, som Tyskerne kaldte det, den Dag, hvorfor jeg igen lagde Vejen hen efter Herberget.

Her traf jeg nu min Kollega, som havde erfaret min Ankomst af Herbergsfatter og var lige saa glad som jeg ved at faa Selskab. Han var en Rhinprøjser, en stor og stærk Karl og et Par Aar ældre end jeg; han havde været paa Vandring i tre Maaneder og var temmelig derangeret i Klædedragten; særlig Støvlerne var det galt med, thi de manglede Saaler.

»Vil du som jeg, Broder,« sagde han, »saa

lader vi de gode Wiener-Mestre beholde deres Geskænk og gaar straks ud af Byen; Arbejde er her jo ikke, og den Umschauen vil mindst tage et Par Dage; enten er vi saa sultet ihjel, eller ogsaa har vi spist Pengene op, før vi faar dem — det vil sige, hvis Fatter vil give Kredit, hvad jeg ikke tror, han vil.«

Jeg var fuldstændig enig med ham; jeg havde ogsaa mere Lyst til at bestige Bjerge, end til at løbe op og ned ad Trapper, og sandt at sige følte jeg ikke den ringeste Lyst til at arbejde, Sommeren var for varm, hvorfor vi delte et Glas Øl for mine sidste fem Kreuzer. Da jeg saaledes havde faaet Lommen renset, begav vi os paa Vej.

Da vi kom hen paa det nærmeste Torv, standsede vi og drøftede Spørgsmaalet: Hvorhen? Jeg kom vestfra, saa den Vej vilde jeg ikke, og det samme hævdede min Kammerat, som kom nordfra for sit Vedkommende. Vi havde altsaa Valget Øst eller Syd.

»Lad os gaa mod Øst,« sagde Prøjseren, »saa kommer vi til Ungarn; det er rigtignok et Røverland, men gaar vi Syd paa, kommer vi til Kroatien, og det er ikke bedre!«

Det blev vedtaget. Solen var ved at gaa ned og stod altsaa i Vest; vi vendte Ryggen til den og gik ud af Byen.

Det var en lang Tur, inden vi havde lagt det sidste Hus bag os, men endelig var vi ude paa den aabne Landevej, og da Klokken var henad ti, gik vi ind paa en Mark, hvor Kornet var slaaet og sat i Traver. Her byggede vi af Negene en prægtig lille Hytte, i hvilken vi krøb ind. Et Neg

gjorde Tjeneste som Dør, thi da vi var inde, trak vi det hen for Hullet; derpaa lagde vi os paa vort Leje og sov rolig ind.

Vi var atter oppe ved Hanegal og fortsatte vor Vej, og i Løbet af to Dage tilbagelagde vi en halv Snes Mil. Vor Levemaade bestod af nogle enkelte Stykker tørt Brød, som vi med megen Møje fægtede; thi da Bønderne i en stor Bys Omegn stadig er overrendt af alt muligt Tiggerpak, giver de principmæssig ingen Ting, og de forstaar ikke at gøre Forskel paa en rejsende Haandværker og en Landstryger.

Nætterne tilbragte vi paa Marken. Den anden Dags Aften havde vi naaet Ungarns Grænse og redte vort Leje paa denne historiske Grund. Vi havde kun en god halv Mil til den store By Pressburg og kunde sagtens have naaet derind, men hvad kunde det nytte, vi havde jo ingen Penge til Nattelogi, og saa var det bedre at komme derind om Morgenen, saa havde vi Dagen for os.

Vi fandt en god Plads ved en rislende Bæk, hvor vi kunde slukke vor Tørst. Her tændte vi et lille Baal, og da dette var brændt ned, gravede vi nogle Kartofler op paa Marken, som vi stegte i Asken. Efter at have nydt dette frugale Maaltid, lagde vi os til Ro. Og medens vi nu ligger her paa Grænsen af det forjættede Land, vil jeg fortælle lidt om Ungarn, thi dette Land, hvor jeg opholdt mig i to Aar og tilbragte glade og lykkelige Dage, vil jeg gerne paa Forhaand bibringe Læseren gode Tanker om, og dem faar man ikke straks ved at høre om mine første Oplevelser der; thi jeg skal ikke nægte, at der blev taget lidt haardt fat paa mig i Begyndelsen.

Ungarn er et stort Land, det strækker sig over et Fladerum af 6000 Kvadratmil og havde i 1872 15 Millioner Indbyggere.

Af Bjerge findes mod Nord og Øst Karpatherne og mod Syd og Vest Alperne. Imellem disse strækker sig et meget stort Lavland, som bestaar af vidtrækkende, træløse, men græsrige Stepper, de saakaldte Pusztaer, som er gennemstrømmet af Donau og dens Bifloder, blandt hvilke Theiss er den største.

Hist og her i Pusztaen findes frugtbare, opdyrkede Oaser, og her ligger, ofte flere Dagsrejser fra hinanden, Landsbyerne, som saa til Gengæld er meget store, ofte flere Mil i Omkreds. De bestod kun af straatækte Lerhytter, og deres Indbyggertal løb undertiden op til tyve à tredive Tusinde.

Landets Befolkning var meget blandet; den bestod først og fremmest af de ægte Ungarere, Magyarerne, som var de fleste, de udgjorde nemlig Halvdelen af det hele Indbyggertal, dernæst var der Czecher, Kroater, Slovaker, Rumænere, Wallacher, Ruthener, Serbere, Tyskere og en Mængde Jøder; desuden fandtes en hel Del Zigeunere, som drog rundt i store Flokke.

Alle disse Folkeslag talte hvert sit Sprog, og naar man undtager Jøderne, boede de hver for sig, thi de holdt i det hele ikke af at have Maskepi sammen, da de gensidig foragtede hverandre og saa ned paa enhver, som ikke hørte dem til.

Jøderne derimod fandtes i alle Byerne og havde omtrent hele Handelen paa deres Hænder, de talte alle tysk og var flinke Folk, og i mange af Byerne

var det udelukkende af deres Gavmildhed, jeg maatte leve, da de øvrige Indbyggere ikke var en sur Sild værd.

Herfra dannede dog Magyarerne en hæderlig Undtagelse; de var de fleste, men de var heldigvis ogsaa de bedste, og de udviste en fuldstændig arabisk Gæstfrihed, de havde taget det bedste Stykke af Landet i Besiddelse og var gennemgaaende velhavende Folk. Deres største Fejl var deres utæmmelige Nationalstolthed; en Magyar var i deres Øjne Nummer et og vel egentlig det eneste rigtige Menneske paa Jorden, og efter eget Sigende var de alle Adelsmænd, saa Vorherre maa vide, hvor Bønderne var henne.

De var imidlertid raske og intelligente Folk, og da jeg som sagt levede et Par Aar imellem dem, opdagede jeg saa mange gode Sider hos dem, at jeg virkelig fik Nationen meget kær, og det gjorde mig ondt at skulle skilles fra dem.

De boede hovedsagelig i Pusztaen omkring Theiss og Donau og levede fornemmelig af Kvægavl; deres Hyrder drog omkring paa Steppen med store Hjorder af Heste, Okser, Faar og Svin og førte et fuldstændigt Nomadeliv. Deres Czikos (saaledes kaldtes Hestehyrderne) gav ikke de sydamerikanske Gauchoer noget efter, de var glimrende Ryttere og deres Lassoer forfejlede aldrig Maalet.

En tysk Digter, Saphir hed han, har prist Ungarn og Magyaren i et Digt, hvoraf jeg kun kan huske Begyndelsen, men da det er meget smukt, vil jeg citere denne:

Oh, Ungarnland, du Land der schönen Sonne,
Die Bergeshäupter stehen waldbehaart,
Der Waizen prangt mit seinen gold'nen Bart,
Und Segen füllt in's Scheuer und auf 'm Tonne;
Und offen steht da alle wärts
Für Gast und Bruder Haus und Herz,
Und offen aus des Ungars Brust
Strömt Red' und Wort in stolzer Lust,
Und in sein Sprache jung und rein,
D'rin Wörter sind wie Edelstein o. s. v.

Og det er oversat:

Oh, Ungarnland, du Land med den smukke Sol,
Bjergenes Hoveder staar skovbehaarede,
Hveden pranger med sit gyldne Skæg,
Og Velsignelsen fylder i Lo og i Lade;
Og aaben staar der til hver en Tid
For Gæst og Broder Hus og Hjerte,
Og aabent ud af Ungarerens Bryst
Strømmer Tale og Ord i stolteste Lyst,
Og i hans Sprog det unge, rene,
Der findes Ord som Ædelstene o. s. v.

Ja, det var hans Mening om Ungarn, og da jeg senere lærte Landet at kende, gav jeg ham Ret.

Nu laa vi imidlertid paa Tærskelen af Landet, og saa snart Solen gryede, stod vi op, gjorde Toilette i Bækken og begav os paa Vej til Pressburg, medens min Rejsekammerat, som tidligere havde været over den ungarske Grænse, gav mig følgende Beskrivelse af Landet og Folket, set med hans Øjne.

»Nu er vi altsaa i Ungarn, Broder, og det kan have sine Behageligheder, for det første behøver vi her intet Pas, og det er rart for den, som mangler det, men for os, som er forsynede med dette Dokument, har det kun den tvivlsomme Fordel, at vi

her ville træffe sammen med alt det Krapyl, som har faaet det for varmt i Tyskland og ikke mere tør komme over Grænsen, pas derfor paa din Vandrebog, thi den er det første, de vil stjæle fra dig, hvis de kan komme afsted med det, den er for dem en Nøgle til hele den civiliserede Del af Europa; for det andet har man her Lov at fægte saa meget man vil, Politiet blander sig ikke i den Slags Ting, og det er en virkelig Fordel for os, som ingen Penge har, saa det maa vi benytte os af i Pressburg, hvor der bor en Mængde Tyskere, thi Bønderne her lader os ganske roligt sulte ihjel, det er Verdens værste Røverpak; derhenne ser du et Par komme, hvad synes du om dem? Læg Mærke til, hvor de kror sig; hvis de smider den Skindpels, de gaar i, paa Jorden, saa vil den ganske alene løbe ind til Pressburg, saa fuld af Lus er den!«

Jeg betragtede de to Skikkelser, som kom os i Møde, og følte ingen Grund til at tvivle om hans Ord, thi de saa alt andet end tillidvækkende ud; trods Varmen var de indhyllet i lange Faareskindspelse, som vendte det laadne udad, de var brune som Indianere, havde langt, sort Haar, som laa ned paa Skuldrene, sorte, lynende Øjne og et Par lange Knebelsbarter, andet Skæg bar de ikke, de knejsede som et Par Konger og bar deres Skindpels, som kunde det være en Purpurkaabe, ja, Holdning var der hos Fyrene, og idet de gik forbi os, gav de nogle Lyde fra sig, som rimeligvis skulde sige det samme som Goddag.

Vi fortsatte imidlertid vor Vej, og idet vi passerede Donauen ad en lang Pontonbro, naaede vi Pressburg, som laa paa Flodens nordlige Bred.

Denne gamle, smukke og ærværdige By havde tidligere været Ungarns Hovedstad og var af en ganske anselig Størrelse. Der fandtes en hel Del Kirker, flere Klostre og paa et Bjerg inde i Byen hævede sig det gamle Slot, Regeringens tidligere Sæde.

Vi begav os hen paa Herberget. Her udviklede min Kammerat Slagplanen for mig, og det viste sig, at han var med paa Noderne.

»Ser du, Broder,« sagde han, »her er flere Klostre, og det er en god Ting, thi saa kan vi ikke sulte; men vi maa komme paa deres Spisetider, ellers faar vi kun et Stykke Brød. Vi vil nu først aflægge Kapuzinerne et Besøg og spise vor Frokost hos dem; naar dette er besørget, gaar vi paa Geskænk, der kan vi godt følges ad, thi vi faar lige meget, hvad enten vi kommer paa en Gang eller gaar hver for sig; derefter skilles vi og fægter hver paa egen Haand, og naar Klokken er tolv, mødes vi hos Franciskanerne, som nok inviterer os til Middag, det er en rig Orden, saa der vil vi nok komme til at leve godt, og da Klokken nu er over seks, kan vi straks begynde, thi Folk er tidlig paa Benene her.«

Jeg fulgte naturligvis hans vise Raad, og vi fik virkelig en god, varm Frokost hos Kapucinerne, bestaaende af en kraftig Suppe, hvori der var Brødterner. Vi kunde spise saa meget vi vilde, og vi forlod atter Klostret i bedste Velbefindende, thi det var en Behagelighed atter for en Gangs Skyld at føle, at man var rigtig mæt; det havde jeg nemlig ikke været, siden jeg forlod Schwaberne.

Ved at tænke paa disse brave Folk kom jeg

paa den Idé at foreslaa, at vi skulde gaa ned til Floden for at se, om vi ikke kunde faa Skibslejlighed til Budapest. Vi fandt ogsaa en Slup, som var ladet med Brosten, og hvis Fører gav os Tilladelse til at sejle med; vi skulde saa møde Klokken eet, for da vilde han lette.

Nu gik vi paa Geskænk, og efter at vi havde besøgt en Del Mestre, kom vi ind til een, som havde Værksted i en Hvælving paa en af Hovedgaderne, og han erklærede at have Brug for en Svend, hvorpaa min Kammerat lovede at komme efter Middag. Derefter forlod vi ham.

»Naa, saa skal du altsaa til at arbejde?« sagde jeg.

»Nej, vel vil jeg ej,« svarede han, »men vi var jo nødt til at love, at der skulde komme een, nu ser du Fordelen af, at de ingen Pas forlanger her, lad os nu skilles, Klokken tolv mødes vi hos Franciskanerne, og Klokken eet sejler vi.«

Jeg turede saa om paa min egen Boldgade, og præcis Klokken tolv gav jeg Møde i Klostret, hvor jeg virkelig fik en fin og god Middag, men de lod mig vente temmelig længe, og min Kammerat saa jeg ikke noget til. Saa snart jeg havde spist, gik jeg ned til Floden, hvor jeg haabede at træffe ham, men der var ingen Prøjser, og Skibet, som jeg skulde sejle med, var ogsaa borte.

Bandende over mit Uheld gik jeg atter op i Byen. Var Prøjseren sejlet med, eller var han gaaet i Arbejde? det maatte jeg vide; jeg gik derfor hen til Mesteren og spurgte, om han var kommen, hvad han benægtede, og jeg fortalte saa, at han rimeligvis var sejlet til Budapest, men tilbød at tage

Pladsen i hans Sted, hvis han ikke kom. Dette havde Mesteren ikke noget imod, og vi blev da enige om, at jeg skulde begynde Mandag Morgen, det var nemlig Lørdag, og jeg gik atter ud i Byen.

Jeg havde endnu et lille Haab om at træffe min Kammerat, og i saa Tilfælde var jeg rejst videre, thi min nye Mester behagede mig ikke, han lignede for meget en Røverkaptajn, og de to Svende paa hans Værksted, med hvem jeg havde vekslet en kollegial Hilsen, kunde ogsaa nok se ud til at være deserterede fra Rinaldo Rinaldinos Bande, men Prøjseren var sporløst forsvunden, og paa Herberget lod han sig heller ikke se mere, saa han maatte jo være gaaet til Søs med Sluppen, og jeg var egentlig slet ikke rolig for ham, thi Skipperen havde haft for megen Lighed med en udbrudt Galejslave, og havde jeg været alene, vilde jeg nødig have betroet mit Liv til ham.

Naa, jeg kunde jo betænke mig til Mandag Morgen, og da mine Ekskursioner om Formiddagen havde indbragt mig saa meget, at jeg kunde leve flere Dage af det, var der jo ikke noget forløbet; jeg fortalte paa Herberget, at jeg havde faaet Arbejde og ønskede Kost og Logi hos dem, og det var der ikke noget i Vejen for, det vil sige de havde ingen Senge, saa jeg maatte ligge paa Bænken i Fremmedstuen, men saa kostede det heller ikke noget, og dette viste sig senere at være Tilfældet overalt i Ungarn paa Herberger og Kroer, Nattelejet var primitivt, men altid gratis.

Om Aftenen fik jeg Besøg af mine to nye Nebensvende, den ene var en lang, opløben Dalmatiner med et komplet Banditfysiognomi og den

anden var en Bøhmer, en smuk Karl med sort Haar og brune Øjne, og ubetinget den, som tiltalte mig mest; hans Navn var Boleslav.

De trakterede med Aftensmad og et Par Bægere Vin og lod til at være meget glade ved, at jeg skulde arbejde sammen med dem. Men deres Beskrivelse af Mesteren gav mig ikke bedre Tanker om ham; de var begge nylig kommet i Arbejde og ansaa ham ligefrem for livsfarlig at være hos, og det var Grunden til, at de glædede sig over min Ankomst, thi saa var der jo en mere til at tage Skraldet af.

Det var jo ikke de lysteligste Udsigter, men jeg gik paa den med krum Hals og mødte paa Arbejde Mandag Morgen. Det viste sig snart, at mine Kolleger ikke havde overdrevet. Min Mester havde Bersærkergang mindst een Gang om Dagen, og Dalmatineren og Boleslav var heller ikke for gode, men begge saa hidsige som Peber og Sennep, saa vi levede i et evigt Spektakel.

Jeg, som af Naturen var et fredeligt Menneske, i Reglen i godt Humør og al Tid parat til at tage Tingene fra den gemytlige Side, gjorde, hvad jeg kunde for at holde mig udenfor, idet jeg gjorde dem forklarlig, at jeg ikke forstod dem, hvad jeg i Virkeligheden heller ikke gjorde, thi de benyttede alle det czechiske Sprog, og det lød altid for mine Øren, som om de var oppe at skændes, selv om de talte nok saa fredeligt.

Saaledes gik flere Dage, og det var bleven Torsdag henad Aften; jeg sad ved Hefteladen og passede min Næringsvej, medens Spetaklet gik sin sædvanlige Gang, da pludselig noget fløj forbi Øj-

nene paa mig og klaskede mod Væggen lige ved Siden af Dalmatineren; det var en Kobberlimpotte, og den var slaaet ganske flad; havde den ramt ham, havde han vist glemt at gøre mere Vrøvl, men nu blev der stor Opstandelse, og de for begge hen imod Mesteren.

Da Potten lige saa godt kunde have ramt mit Hoved, fandt jeg det rigtigst, at jeg ogsaa blandede mig i det, og idet jeg bad dem om at tale tysk, for at et fornuftigt Menneke ogsaa kunde faa et Ord indført, forklarede jeg Mester, som stod med Fraaden omkring Munden, at jeg ikke kunde være tjent med at blive slaaet ihjel for hans Narrestregers Skyld.

Mærkelig nok havde min Fordring om, at de skulde tale tysk, en beroligende Indflydelse paa dem, og jeg foreslog saa, at vi straks skulde holde Fyraften, for at de kunde faa koldt Vand i Blodet til næste Dag; det blev vedtaget, hvorpaa vi forlod Værkstedet.

Vi holdt nu Generalforsamling, og her vedtog vi enstemmig, at vi Lørdag Aften, naar vi havde faaet vore Penge, alle vilde forlade Arbejdet og rejse videre.

»Men først skal vi have Hævn!« raabte Dalmatineren.

»Jeg synes, det er en god Hævn, naar han mister tre raske Svende,« svarede jeg, »han kan jo ikke faa andre i Øjeblikket. Hvad mener du ellers?«

»Han skal dø, den Hund!«

»Naa, naa, lad os fare med Lempe,« svarede jeg. »Hvad mener du, Boleslav? du er da mere fornuftig!«

Men Boleslav saa mørk ud.

»Blod for Blod!« svarede han.

»Ja, og Liv for Liv,« raabte Dalmatineren. »Han har villet myrde os, og han skal dø!«

»Endnu har jeg da intet Blod set flyde,« svarede jeg, »og hvad Livet angaar, synes jeg, at I er spillevende nok. Men I kender vel Loven og véd, hvad Straf der er for Mord? Vær dog fornuftig!«

»Pyt! Straf! Du kender nok ikke Ungarn, min Broder; er vi først ude i Pusztaen, er der ikke en Hund, der gør ad os, og vi har faaet Hævn!«

Det var mig ikke mulig at tale de to gale Mennesker til Rette, og jeg var slet ikke glad ved den Historie, thi jeg vilde paa ingen Maade være medskyldig ved et Mord, og at det var deres Alvor var tydeligt nok.

Da jeg imidlertid havde overvejet Situationen, mente jeg at have fundet en Løsning, som kunde tilfredsstille alle Parter og sagde:

»Ser I, Kammerater, jeg forstaar ikke, hvorfor I saa absolut vil plette eders Hænder med hans Blod, jeg synes det vilde være bedre, om vi i Stedet for pressede ham ind i hans egen Stokpresse før vi gaar vor Vej?«

»Ja, den Ide er jo ikke saa gal,« svarede Boleslav, »men jeg kan ikke indse Forskellen, vi vil bare dolke ham lidt, og du vil presse Livet ud af ham, det kommer jo ud paa et?«

»Nej, det er netop det, som det ikke gør,« svarede jeg. »Jeg vil nemlig ikke presse Livet ud af ham, vi klemmer ham bare ganske lidt, naar Folk saa finder ham, bliver han til Grin for hele Menigheden, I faar Hævn, og I har ikke et Mord paa eders Samvittighed!«

Efter nogen Parlamenteren fik jeg dem til at gaa ind paa min Tankegang, Rollerne blev fordelte, og Tilpresningen skulde besørges af mig, det var det, jeg vilde, og dermed var jeg tilfreds.

Næste Morgen mødte vi atter paa Arbejde, vi havde Spektakel som sædvanlig, men naaede dog Lørdag Aften, og alt gik efter Programmet.

Da vi havde faaet vore Penge, og Boleslav stod og skændtes med Mester, gik Dalmatineren om bag denne, slog begge sine Arme omkring Livet paa ham, saa han stod som i en Skruestik og ikke kunde røre sig; han aabnede Munden for at skrige, men Boleslav var parat med en Klud, som han stoppede i Munden paa ham, derefter snørede de hans Arme og Ben sammen og bar ham hen til Stokpressen, hvor de stak ham ind, saa han kom til at sidde med Ryggen op ad Væggen, derefter gav jeg Pressen et Par Slag, dog uden at presse den helt til, saa jeg vidste, at han ingen Skade tog, og dermed forlod vi Værkstedet og gik straks ud af Byen.

Midt mellem Pressburg og Budapest ligger en stor og gammel Fæstning ved Navn Komorn, den ligger lige som Pressburg paa Donauens nordlige Bred, eller rettere sagt paa en Ø i Floden, og der fører lige som her en Bro over Strømmen, Landevejen mellem disse Byer løber langs den sydlige Bred, paa Nordsiden derimod strækker der sig en stor og uvejsom Ørken, kaldet Komorner Hede eller den lille Puszta.

Igennem denne kunde man ganske vist ogsaa naa til Komorn, men det var en fem Dages Marsch ad ubanet Vej, og der fandtes ingen Beboere, saa

den, der vilde gøre den Rejse uden at være forsynet med en ordentlig Madpose kunde lige saa godt skrive sit Testamente først, thi han vilde under alle Omstændigheder krepere af Sult paa Vejen.

Vi agtede os til Komorn, men da vi ikke vidste, at vi skulde gaa over Floden, og ikke vilde spørge om Vej for ikke at give Oplysning om, hvor vi rejste hen, saa gik vi ud af Byen imod Øst, i den Mening, at den Vej førte til Maalet, hvad den jo paa en Maade ogsaa gjorde, vi vidste blot ikke, hvorledes.

I en lille Landsby eller Forstad lidt uden for Byen slog vi os ned i Kroen og bestilte en Kande Vin, og den ene Kande blev til mange, vi havde Penge paa Lommen, og den ungarske Vin var god og billig, saa vi drak os en forsvarlig Rus, og først sent paa Aftenen blev vi enige om, at det var bedst vi gik videre, hvorfor vi rejste os og ravede afsted.

Da vi var komne lidt forbi det sidste Hus i Landsbyen, saa jeg en Høstak paa Marken, og jeg erklærede nu, at jeg ikke gik et Skridt længere, før jeg havde sovet, hvorefter jeg kastede mig ned ved Stakken; mine Kammerater forsøgte at overtale mig til at gaa videre, men da de mærkede, at det ikke hjalp, lagde de sig ned ved min Side, og vi sov ind.

Da jeg vaagnede begyndte Dagen at gry, Klokken kunde være mellem tre og fire, min Rus var fordunstet, og jeg sprang op for at vække mine Kammerater, men hvor var de? De var væk begge to. Jeg erindrede nu, at de havde rusket i mig om Natten og sagt, at vi maatte gaa videre, og

saa vidt jeg kunde huske, havde jeg bedt dem gaa Pokker i Vold; nu lod det til, at de havde taget mig paa Ordet.

Naa, herved var jo intet at gøre, og jeg gav mig saa ene paa Vej. Jeg var tørstig, men da jeg ikke kunde faa Vand uden at gaa tilbage til Landsbyen, tænkte jeg, at det varede vel ikke saa længe, inden jeg naaede en anden By, eller i al Fald et Vandløb, og saa længe kunde jeg nok vente. Jeg var glad og vel til Mode, thi jeg havde endnu nogle Gylden i Pungen, og det gav Selvtillid; jeg anede ikke, at for hvert Skridt jeg gik, kom jeg dybere ind i den vilde Hede, og at der hverken fandtes Hus eller Vand i mange Miles Omkreds.

Vejen, jeg fulgte, var ikke andet end et Hjulspor, der snoede sig igennem Steppen, og som paa Grund af den langvarige Tørke kun bestod af et omtrent en halv Alen dybt Støvlag, som hvirvlede sig i Vejret for hvert Skridt jeg gik. For at undgaa dette, holdt jeg mig inde i Græsset paa Siden, hvilket imidlertid var endnu mere trættende, da dette var meget langt, men jeg undgik Støvet, for da Luften var blikstille, rørte det sig ikke, naar det da ikke blev sat i Bevægelse. Derimod kom der Liv i Græsset, thi for hvert Skridt jeg gik, jagede jeg Myriader af Græshopper op af deres Ro, det var store Karle, de sprang højt i Vejret og daskede mig i Ansigtet og over Hænderne og lavede et farligt Spektakel; jeg kom til at tænke paa de ægyptiske Landeplager.

Da det var saa tidlig paa Morgenen, var Luften behagelig, og jeg kom godt fremad, men jeg skal ikke nægte, at da den ene Time forløb efter

den anden, og der stadig i Synskredsen ikke viste sig andet end den samme trøstesløse Ødemark, saa begyndte Humøret at falde. Tørsten pinte mig i saa høj Grad, at jeg ikke ofrede en Tanke paa, at jeg ogsaa var meget sulten og ikke i Besiddelse af det mindste spiselige. Tungen klæbede fast til Ganen, og jeg gik og tyggede paa et Græsstraa, for at bringe lidt Vædske i Munden.

Solen steg højere og højere, og Varmen blev mere og mere trykkende; nu maatte det snart være Middag, en Tid, hvor alle Beboerne hernede holdt Siesta, men jeg turde ikke hvile mig, der fandtes ikke Spor af Skygge, og havde jeg lagt mig ned i Solen, var jeg vist ikke kommen op mere, saa jeg fortsatte min Vej, men mit frejdige Humør fra om Morgenen var ganske gaaet fløjten.

Saaledes gik atter et Par Timer; da saa jeg langt borte i Horisonten en Røgstøtte, som stod lige til Vejrs i den klare Luft. Der maatte være Mennesker; jeg fattede atter Mod og fremskyndede min Gang.

Efterhaanden som jeg kom nærmere saa jeg, at det var en Lejr, som var opslaaet paa Sletten; der holdt nogle Vogne med Tag over, ligesom der var rejst flere Telte, og en Del Heste og Faar gik fredeligt omkring og græssede. Røgen, som i flere Timer havde været min Ledestjerne, stammede fra et interimistisk Ildsted, ved hvilket flere Kvinder var i Færd med at tilberede Middagsmaden. Og hvad der for mig i Øjeblikket var det vigtigste, jeg saa en Brønd og styrede straks mine Skridt mod denne.

De ungarske Brønde er synlige i lang Afstand,

da de altid bestaar af en lang Vippe, i hvis ene Ende hænger en Spand, som man hisser ned i Vandet, hvorefter Balancen i den anden Ende atter hæver den op.

Ingen, som ikke har lidt rigtig Tørst, aner, hvilket Velvære det er at sætte sin Mund til saadan en gammel, slibrig og smudsig Spand og slubre Vandet i sig. Jeg holdt først op, da jeg havde tømt den halvt, saa udstødte jeg et dybt Lettelsens Suk — jeg følte mig atter som Menneske.

Imidlertid var jeg bleven omringet af en halv Snes Børn, de kæreste Unger, man kunde tænke sig. Drengene var splitternøgne, som Vorherre havde skabt dem, og Pigerne havde kun en lille Las om Lænderne; de var kobberbrune i Huden og havde alle sort Haar; det var Zigeunerbørn.

De pludrede paa deres Kaudervelsk, og raabte alle paa Kreuzer, det var det eneste, som jeg forstod, men det viste, at selv disse Naturbørn havde saa megen Civilisation, at de vidste, hvad Penge var værd. Jeg greb i Lommen og gav dem hver en Kobberkreuzer, dermed havde jeg vundet alle deres smaa Hjerter, og de fulgte mig nu op til Lejren, som laa et Par hundrede Alen derfra.

Her hilste jeg først paa Kvinderne, som var i Færd med Madlavningen, men de forstod mig ikke. Børnene fortalte imidlertid, at jeg havde givet dem Kreuzere, saa de betragtede mig særdeles velvilligt, nikkede til mig og pegede hen paa en af Vognene. Jeg gik derhen, og her i Skyggen af Køretøjet laa en ældre Mand paa en Skindpels og røg sin Pibe; det var Truppens Høvding. Jeg hilste ham paa tysk; han svarede til min Glæde i samme Sprog

og spurgte mig, hvem jeg var, hvorfra jeg kom og hvor hen jeg agtede mig. Og jeg fortalte ham det hele og spurgte, hvor langt jeg endnu havde til Komorn?

»Ja, vi regner Vejen til fire Dagsrejser,« svarede han, »thi vi maa jo passe, at vi har Vand, naar vi slaar Lejr, jeg antager, at det er circa femten à seksten tyske Mil herfra!«

Jeg fortalte, at jeg var kommen bort fra mine Rejsefæller og spurgte, om der ikke i Løbet af Dagen var kommen to Mænd forbi, men det erklærede han, at der ikke var.

Jeg talte længe med ham; han var meget vidt berejst, havde været gennem Rusland, Polen og Østprøjsen foruden alle de sydlige Lande, Rumænien, Bulgarien og Tyrkiet, og han var i Besiddelse af langt større Dannelse, end man kunde vente af en Zigeuner.

Han var 62 Aar gammel og allerede Oldefader til alle de nøgne Børn; han var Truppens ældste Mand, thi hans Fader var nylig død, men hans Moder levede endnu og var omtrent 80 Aar.

De ernærede sig hovedsageligt som Glarmestre, Kedelflikkere og Skærslibere. Truppen talte nogle og tredive Medlemmer, og den var nu paa Vej til Mähren.

Jeg spurgte, om jeg ikke kunde købe nogle Spisevarer hos dem, hvortil han svarede, at det var der ikke noget i Vejen for, og hvis jeg ikke generede mig for at spise af Fad sammen med en Zigeuner, saa vilde han invitere mig til Middag. Hertil svarede jeg, at det vilde slet ikke genere mig, men at jeg derimod vilde være ham meget taknemlig.

Min Mave begyndte imidlertid nu, da min Tørst var slukket, at gøre fornyede Krav, saa jeg skal ikke nægte, at det lød som Musik i mine Øren, da en af Kvinderne nærmede sig og meddelte, at Maden var færdig; hun sagde rigtignok kun et Ord: »Ebbedõlni!« og det var den Gang hebraisk for mig, men jeg forstod dog, at det var Maden, det gjaldt.

Anføreren greb et Kohorn, som laa ved Siden af ham, og tudede deri, og det havde samme Virkning som naar Dampfløjten i en Fabrik piber til Middag; Truppens forskellige Medlemmer kom frem fra Vogne og Telte og havde hver sit Blikbækken med, som de fik fyldt henne ved Gryden, og Børnene flokkedes i forskellige Hold omkring deres respektive Mødre for at faa deres Part med. Høvdingen rejste sig og hjalp sin gamle Moder ud af Vognen, som vi laa i Skyggen af, og bragte hende til Sæde paa Skindpelsen ved sin Side. En af Kvinderne bragte os hver et Bækken med den gode, varme Ret samt et Brød, og vi kilede alle paa med god Appetit. Hvad det var, jeg spiste, er vanskeligt at sige, det var vel egentlig nærmest Ragout; i min Portion fandtes baade Faarekød og Flæsk, og der var ogsaa Vingen af en Fugl, men hvad det var for en skal jeg ikke røbe, thi jeg ved det ikke. Det hele svømmede i en tyk, skarp Sauce, tillavet med Paprika, men det var under alle Omstændigheder en Herreret for en sulten Mave.

Efter hvad min Vært fortalte, var dette egentlig det eneste Maaltid, de nød om Dagen, hvis de ellers var sultne, tog de sig et Stykke Brød; men

det var ogsaa en ordentlig Portion, de hver især kunde sætte til Livs.

Selv den gamle Tipoldemor var ingen Kostforagter, thi hun spiste lige saa meget som vi andre. Hun var en skrækkelig gammel Heks at se paa, men naar man saa den kærlige Ærbødighed, som hun var Genstand for saavel fra sin gamle Søns som fra hele Truppens Side, lagde man ikke mere Mærke til hendes Grimhed.

Det var imidlertid bleven henad Aften. Der nede havde vi ikke de lyse Sommernætter som her til Lands, men naar Klokken var lidt over seks, blev det pludselig mørkt, og alle Firmamentets Stjerner begyndte at tindre. Det var herlige Nætter, Dagens Hede afløstes af en behagelig Temperatur og alt aandede friere.

Nu blev der rigtig Liv i Lejren; de samlede sig alle i en stor Kreds, og medens de ældre trakterede forskellige Musikinstrumenter og lavede en stemningsfuld Koncert, hengav de unge sig til Dansens Glæder.

Det var et malerisk Syn at se alle disse halvnøgne, men velskabte Piger og Ungersvende svinge sig i deres Nationaldanse; deres Smidighed var fænomenal, thi mange af Dansene saa aldeles halsbrækkende ud, men det gik for dem som Børneleg.

Saaledes holdt vi ud omtrent til Midnat, saa sagde vi alle Godnat og gik hver til sit. Jeg strakte mig ud paa Jorden under Høvdingens Vogn, og træt af Dagens Møje og Besvær sov jeg snart som en Sten.

Næste Morgen Klokken fire var jeg atter paa Benene, det gjaldt om at benytte Tiden, medens

Luften var sval. Zigeunerne var i Færd med at bryde op, da de skulde til Pressburg, min Skæbne kaldte mig den modsatte Vej. Jeg købte nu af dem et Stykke røget Spæk, et dito Stykke Faarekød og et Brød, tilstrækkelig Kost for fire Dage, og for det gav jeg dem en Gylden. Min Ven, Høvdingen, forærede mig en Flaske, som jeg kunde fylde med Vand til at have med paa Vejen. Jeg tog en hjertelig Afsked med ham, og idet jeg nikkede og smilede til alle hans Børn, Børnebørn og Børnebørnsbørn begav jeg mig ned til Brønden, hvor jeg først fyldte mine indvendige Organer og derefter Flasken med Vand, hvorefter jeg fortsatte min Vej, idet jeg tænkte:

»Naa, frisk Mod, Johan, du falder dog lige godt altid paa Fødderne!«

Jeg skridtede imidlertid godt ud i den friske Morgenluft og var glad og vel til Mode, thi den Venlighed, som var bleven vist mig af Zigeunerne, gjorde, at jeg saa det hele i et Rosenskær; jeg tænkte, at naar disse af alle saa foragtede Mennesker var saa gæstfri og forekommende, maatte de andre Beboere vel heller ikke være saa slemme, som de fik Ord for, og jeg saa derfor meget fortrøstningsfuldt paa Fremtiden.

Den Flaske eller rettere sagt Dunk, som Høvdingen havde foræret mig, var just ingen behagelig Byrde, thi nu da den var fyldt med Vand, vejede den godt til og var ret uhandlelig at gaa med, saa jeg fristedes flere Gange til at lade den ligge, men naar de Kvaler randt mig i Hu, som jeg havde lidt den foregaaende Dag, betænkte jeg mig dog og flyttede den varsomt fra den ene Arm over

i den anden. Om denne Dags Rejse er ellers ikke meget at fortælle, thi jeg saa ikke et Menneske.

Lidt efter Middag naaede jeg atter en Brønd; her holdt jeg et solidt Maaltid, og da jeg havde en hel Del Søvn til gode, saa gik jeg bag efter ind i Græsset, hvor jeg ved Hjælp af min Stok og min Frakke, som jeg trak af, dannede et lille Telt, saa jeg kunde ligge med Hovedet i Skyggen, hvorpaa jeg sov ind og først vaagnede til Aften.

Nu gik jeg atter til Brønden, spiste og drak, røg mig en Pibe Tobak, og derpaa lagde jeg mig atter til at sove; som man ser, var det et rent Slaraffenliv, jeg førte, og saadan gik den anden Dag af min Ørkenvandring.

Tredie Dag gik lige saa, jeg kunde blot ikke sove saa meget, og jeg begyndte saa smaat at blive ked af at være alene og ikke se en levende Medskabning, men jeg fik dog ogsaa Ende paa den, og befandt mig nu fjerde Dags Formiddag atter paa Vejen. Jeg havde allerede tilbagelagt et Par Mil og gik og glædede mig til snart igen at nærme mig beboede Egne, da jeg langt borte paa Heden saa et Par Personer, som kom mig i Møde.

»Naa, Gud ske Lov,« tænkte jeg, »det kan da være rart atter en Gang at tale med et Menneske, blot det nu er nogle, du kan gøre dig forstaaelig for!«

Jeg fremskyndede min Gang.

Efterhaanden som vi kom hverandre nærmere, saa jeg, at det var et Par af de sædvanlige sortsmudsede Fremtoninger i lurvede Skindpelse, de talte meget højt, lo og lode til at være i særdeles godt Humør; desværre forstod jeg ikke et Kvæk

af det hele, men det var rimeligvis czechisk, de talte.

De gik lige ind paa Livet af mig og tiltalte mig paa deres Kaudervelsk, medens de hver lagde en Næve paa mine Skuldre; dette skulde rimeligvis være venskabeligt, men da jeg dog ikke syntes om denne Familiaritet, saa traadte jeg et Skridt tilbage, medens jeg samtidig rystede deres Hænder af; den ene pegede paa Dunken, som jeg havde under Armen, og spurgte om det var »Voda?« *) Jeg svarede ja, og idet jeg rakte ham den, spurgte jeg om han vilde drikke en Gang?

Han nikkede og tog imod den, men i samme Øjeblik maa hans Kammerat være traadt hen bag ved mig, thi jeg fik et Slag i Nakken, styrtede næsegrus mod Jorden og tabte Bevidstheden.

Det var en sørgelig Opvaagnen.

Hvor længe jeg havde ligget paa Vejen, ved jeg ikke; Solen stod stadig højt paa Himlen, men de to Røvere var sporløst forsvundne, og da man her paa Heden havde en meget vid Synskreds, maatte der mindst være gaaet en halv Time, men det kunde lige saa godt være en eller to, det var mig umuligt at sige.

Mit Hoved værkede, som om det skulde sprænges, og jeg kunde ikke hæve det i Vejret. Jeg følte om til Nakken, og den var fuld af størknet Blod. Saa vidt jeg kunde regne ud, og det viste sig ogsaa senere at være Tilfældet, havde jeg faaet et Knivstik i Nakken; det skulde være gaaet igennem Halsen, men var prellet af paa min solide

*) Vand paa det czechiske Sprog.

Nakkehvirvel, hvilket imidlertid straks havde berøvet mig Bevidstheden, hvad der for saa vidt var et Held, da Banditterne rimeligvis havde antaget mig for død, og jeg derfor var bleven forskaanet for videre Overlast. Det fodhøje Støv, som jeg laa i, maa have standset Blødningen, men det var mærkværdigt, at det ikke samtidigt havde kvalt mig.

Jeg maatte imidlertid samle mig sammen for at overse Situationen, og min første Tanke var Vandet; havde de ladet mig beholde det?

Nej, Dunken var væk.

Min Ransel med mine Skjorter og Fødevarer?

Ogsaa væk.

Jeg havde gaaet paa bare Fødder for at spare lidt paa Støvlerne, og disse var sammenbundne ved Stropperne og havde hængt over mine Skuldre.

De var gaaet samme Vej.

Min Hat? Ligesaa.

Hvad havde de da ladet mig beholde?

Skjorte, Bukser, Vest og Frakke, det var det hele; det havde været dem for megen Ulejlighed at trække det af mig, og heldigvis havde jeg haft Frakken paa, for den gik jeg nemlig ogsaa tidt med paa Armen. Mine Penge, Pibe og Tobak var ligeledes borte. Derimod havde jeg beholdt min Vandrebog, som jeg bar i Brystlommen.

Jeg maatte jo imidlertid videre, hvis jeg vilde redde Livet. Jeg trak Frakken af og hængte den op over Hovedet for at skærme dette mod Solens Straaler, og saa stavrede jeg af Sted; min Stok havde jeg heldigvis beholdt, thi da jeg var styrtet til Jorden, var jeg falden oven paa den, og den var da enten undgaaet Røvernes Opmærksomhed,

eller ogsaa havde de ikke anset den for værd at tage med.

Det var en tung Gang. Det glødende Støv brændte mine nøgne Fødder, og jeg kunde ikke gaa i Græsset, thi saa stak Tidsler og Ukrudt mig som Naale, mit Hoved blev ved at værke, og min Gane var brændende tør, Tørsten rasede i mine Indvolde og gjorde mig næsten gal, og efter min Beregning havde jeg endnu halvanden à to Mil til en Brønd.

Snart saa jeg imidlertid en mægtig By hæve sig foran mig med Kirker og Spir, Marmorpaladser og Søjlekolonnader, herlige Haver med prægtige Træer, Statuer og Springvand, — ja, virkelig var der Vand, — et mægtigt Vandfald, — der styrtede ned fra Terrasse til Terrasse og skummede og skinnede i Solen. Der kunde man drikke, — jeg styrtede af Sted, — Synet var borte, det var et Fata Morgana; jeg segnede ned ved Kanten af Vejen og ønskede mig Døden.

Men den kom ikke, thi en vandrende Haandværkssvend er i Reglen sejglivet. Jeg laa og spekulerede paa, hvorledes jeg skulde faa gjort Ende paa min elendige Tilværelse; jeg havde ikke en Gang beholdt min Kniv, for saa kunde jeg da have skaaret Pulsaaren over. Jeg spændte min Livrem af, i den kunde jeg hænge mig, men hvorledes? Jeg manglede et Træ til at anbringe Løkken i.

Saaledes laa jeg en Stund og fantaserede, da, ja, hvad var det? Det lød som Vognrummel. Jeg hævede mig og saa mig om; der var intet at se, men naar jeg lagde Hovedet til Jorden hørte jeg det tydeligt, og det kom nærmere; jeg fattede atter Haab og ventede.

Snart saa jeg en Vogn jolle hen over Sletten, jeg raabte den an, og Kusken sprang af, jeg viste ham min Nakke og pegede paa min Mund, men han havde ingen Vand, han rystede paa Hovedet og sagde:

»Nincs viz!« *), men gjorde Tegn til, at jeg skulde springe op bag i Vognen; det gjorde jeg og vi for atter af Sted.

De ungarske Bøndervogne var smaa og lette, og udelukkende lavede af Træpindeværk; de manglede Jernbeslag og saa ud som om de straks skulde ramle sammen, men de holdt alligevel.

Hestene var ogsaa smaa, og manglede ligeledes Jernbeslag, de havde nemlig ingen Sko, thi det bløde Støv og Græs sled ikke paa Hovene, og de kunde fare af Sted over Stok og Sten med en Fart af to à tre Mil i Timen.

Den Vogn, jeg var kommen op paa, svingede fra den ene Side til den anden og hoppede op og ned, alt efter Jordsmonnet og hvert Øjeblik tænkte jeg: »Saa nu vælter vi!« Men vi væltede ikke, og efter omtrent en halv Times Kørsel svingede vi op for nogle Lerhytter, som laa i en Fordybning af Heden, og her hjalp min Redningsmand mig af og viste mig Brønden; at fare hen og hale en Spand op, var et Øjebliks Sag, jeg kastede mig over den, og jeg drak, og jeg pustede, og jeg drak igen, det var Livet, som atter strømmede ind i alle mine Porer.

Der var imidlertid kommen et Par Kvinder frem, som efter at de af Manden var sat ind i

*) Ingen Vand! paa det ungarske Sprog.

min Historie, saa vidt han selv kendte den, gik hen til mig og betragtede mig meget medynksfuldt, medens de flere Gange gentog »Szegeny legeny!« Det var ungarsk og sagde paa dansk det samme som: Stakkels Fyr!

Jeg viste dem min Hals, og medens den ene hentede nogle Lærredsklude og en Flaske med Saardraaber, badede den anden min Nakke og vadskede Saaret ud; jeg sprang højt i Vejret af Smerte, da Draaberne kom paa, men det viste sig at være et probat Middel, thi det generede mig ikke stort mere og lægedes forholdsvis hurtigt.

Det var mig en stor Sorg, at jeg ikke kunde tale med mine elskværdige Værtsfolk; de behandlede mig særdeles gæstfrit, og da jeg forlod dem næste Morgen, forærede Manden mig en gammel, ungarsk Hat, som jeg blev meget glad ved, thi det var jo ikke videre morsomt at gaa barhovedet, og Konen gav mig et Stykke røget Spæk og Brød med paa Vejen. Saavidt jeg kunde forstaa dem, skulde jeg naa Komorn samme Dag, og det slog ogsaa til, thi om Middagen naaede jeg Flodbredden og gik over Broen, ind i Fæstningen, som laa paa en Ø, der hed Schütt.

Da jeg var kommen igennem de skumle Porte, havde jeg en lang, solbeskinnet Gade for mig, men den laa som uddød, thi det var som sagt Middag, og enhver, som kunde, tog sin Siesta; jo, dog, der kom en Ungersvend, listende langs med Husrækken for at knibe en lille Smule Skygge. Jeg syntes, at jeg skulde kende dette sorte krusede Hoved, og jeg raabte:

»Boleslav!«

Han saa op. Jo, det var ganske rigtig ham, og han blev glad ved at se mig, men meget forbavset over den Tilstand, jeg befandt mig i. Da jeg imidlertid ikke havde Lyst til at staa paa Gaden i tredive Graders Varme og fortælle mine Eventyr, saa foreslog jeg, at vi først gik hen paa Herberget, og snart sad vi her i Skyggen ved en Karaffe Vin og Vand, thi Boleslav var heldigvis ved Muffen.

»Naa, fortæl du nu først mig, hvorfor I lod mig i Stikken ved Pressburg,« begyndte jeg, »for det var alt andet end kammeratligt; ligeledes vil jeg gerne vide, hvor Dalmatineren er bleven af, thi ham ser jeg ikke noget til?«

»Nej, han er væk,« svarede Boleslav, »men lad mig fange an med Begyndelsen. Vi laa altsaa bag Høstakken, og du havde jo nok faaet den værste Bjørn at trække med, for du sov straks som en Sten, det er vel, fordi du ikke er saa vant til Vinen som vi. Imidlertid hørte vi, at der blev stort Røre i Landsbyen, og saa vidt vi kunde forstaa, var det os, de vilde have fat i; vi ruskede saa i dig for at faa dig med, men du raabte op, saa vi blev bange for, at de skulde høre os, og derfor lod vi dig ligge og stak af!«

»Ja, det var pænt gjort, men hvad Vej gik I saa?«

»Ja, vi gik ud fra, at vi skulde ned til Floden, der maatte Vejen være. Vi listede saa hen over Markerne, men der var ingen Passage, og derfor maatte vi gaa tilbage til Donaubroen, som vi passerede midt om Natten, men det var heldigvis Maaneskin. Vi kom da ud paa Hovedlandevejen, her traf vi efterhaanden en hel Del Rejsende, saa

vi var en halv Snes i Flok, da vi kom til Byen Raab; disse Fyre vilde imidlertid alle lige ud til Ofen, Dalmatineren, som du nok ved altid skulde være egen, vilde med dem, saa lod jeg ham sejle sin egen Sø og gik alene til Komorn; der har du hele Historien. Men fortæl mig nu, hvorfor du har faaet den Bandage om Halsen, og hvor dine gode Støvler er blevne af?«

»Ja, ser du, jeg traf et Par af dine kære Landsmænd, og de holder jo meget af at dolke Folk,« svarede jeg, og fortalte ham saa mine Videreværdigheder.

Da jeg havde endt min Fortælling, sad han lidt tavs, og saa sagde han:

»Ja, jeg indrømmer, Johan, at vi ikke bar os pænt ad over for dig, og det fortryder jeg, thi du er en ærlig Karl, men hvis du vil glemme det og atter slaa Følge med mig, haaber jeg, at jeg skal faa Lejlighed til at vise dig, at jeg ogsaa kan være en god Kammerat.«

Da han talte saa pænt, og da jeg virkelig godt kunde lide ham, fordi han trods sin Hidsighed havde mange gode Sider, saa rakte jeg ham Haanden og Pagten var sluttet.

»Nu skal du paa Geskænk,« sagde Boleslav lidt efter, »her er en hel Gylden at hole; jeg har besørget det og var lige ved at rejse, da jeg traf dig!« »Det maa jeg desværre opgive,« svarede jeg, »thi jeg vil ikke præsentere mig for vore Krautere*) paa bare Fødder, det vilde være at nedsætte Faget!«

---

*) Saaledes kaldte vi Mestrene i Rejsesproget.

»Aa Snak, vi maa have al Ting med, nu faar du mine Støvler paa, for Fremtiden siger vi begge: hvad der er mit er ogsaa dit, og jeg har ligeledes en ren Skjorte, du kan laane, til vi faar Tid at holde Storvadsk.

Jeg modtog hans liberale Tilbud, gjorde Toilette og gik paa Geskænk, og henad Aften vandrede vi over Donaubroen og slog ind paa Hovedlandevejen til Ofen.

Det var fire Dages Marsch, og en meget livlig Tur, thi vi traf straks den første Dag flere Rejsende, som havde samme Maal, og Skaren øgedes Dag for Dag, saa der herskede over det hele et forsorent Galgenhumør; fra Hjertet kom det ikke, thi vi led Sult efter Noder; der var nemlig intet at fægte, og Byer var der ingen af, saa vi fik heller ikke Geskænk.

Daglig mødte vi hele Bander, som kom tilbage fra Pesth og gik mod Wien, og i en af disse genfandt jeg min tidligere Kammerat Rhinprøjseren, som blev borte for mig i Pressburg.

Han fortalte, at han var bleven forsinket og ikke kunde naa at komme op til Klosteret, hvorfor han var gaaet lige ned til Floden, hvor Skipperen netop var i Færd med at lette, og han var derfor nødt til at lade mig i Stikken, hvis han vilde med. Hvad Pesth angik, var der ikke det mindste at gøre der; der var intet Arbejde, og de gode Mestre gav ingen Geskænk; nu havde han faaet nok af dette forsultne Røverland og vilde tilbage til Tyskland, og hvis jeg vilde mit eget Vel, saa skulde jeg vende om og gøre ham Følgeskab.

Til Boleslavs store Glæde, thi han stod ved Siden af os og hørte hele vor Konference, afslog jeg dog dette paa det bestemteste, og vi skiltes for aldrig mere at mødes.

Boleslav viste sig virkelig at være en god Kammerat; vi skiftedes til at gaa med hans Støvler, thi det er meget trættende altid at gaa paa bare Fødder, og vi skiftedes til at ryge paa hans Pibe. De faa Penge, vi førte med os fra Komorn, havde snart Ende, og vi led bitterlig Nød, men havde en af os erobret et Stykke Brød, nogle Kartofler eller andet spiseligt, rørte vi det ikke, før vi atter var sammen og kunde dele det.

Nætterne tilbragte vi som sædvanlig under aaben Himmel, og den fjerde Dags Aften opslog vi vort Paulun paa Marken en lille Fjerdingvej foran Ofen.

Her tændte vi et stort Baal. Vor Bande talte nu over en Snes Mand, og vi strejfede derefter omkring for at skaffe os noget spiseligt. Boleslav og jeg var saa heldige at finde en Majsmark, hvor vi plukkede et Par Dusin af de umodne Kolber, der efter hans Sigende skulde være en Herreret, naar de blev stegte i Asken, og det viste sig ogsaa at være Tilfældet, saa vi opvakte den fuleste Misundelse hos vore Fæller, da vi sad og delikaterede os. Endskønt Marken var temmelig langt borte, var der dog en Del af dem, som strakk brød op for ogsaa at hente sig en lignende Smaus.

Skøndt vi laa omtrent lige udenfor Byen, var det ikke til at mærke, vi saa ingen Huse eller Taarne, men foran os hævede sig et stejlt og mægtigt Bjerg, som syntes at sige:

»Hertil og ikke længere!«

Dette Bjerg dannede imidlertid en naturlig Mur om den stærke Fæstning Ofen, Ungarns Gibraltar, thi Byen laa paa Bjergskraaningen paa den anden Side, og var her beskyttet af den vældige Donauflod, som paa dette Sted var en halv Fjerdingvej bred. Paa den anden Side af Strømmen laa Byen Pesth, for hundrede Aar siden et usselt Fiskerleje, nu en stor og prægtig By, og de to Byer var nylig blevne forbundne ved en Kædebro, som den Gang blev anset for et Vidunder af Ingeniørkunst, og derfor kaldtes Verdens ottende Underværk. Nu er den jo sat i Skygge, thi man har dem større. Disse to Byer blev Aaret efter slaaet sammen, kaldtes fremtidig Budapest og var Ungarns Hovedstad.

Vi blev enige om at drage parvis ind i Byen, med lidt Mellemrum, da vi vilde have vakt for megen Opsigt, hvis hele Truppen var marscheret ind paa en Gang, og derfor vandrede Boleslav og jeg afsted, da Turen kom til os, og styrede Kaasen lige mod Bjerget. Det viste sig nu, at Vejen førte os gennem en lang Tunnel, som var sprængt i Stenmassen, og da vi havde passeret denne, befandt vi os midt i Byen.

Det var et prægtigt Syn, som frembød sig for os. Ofen laa med sine mange Pragtbygninger amfiteatralsk op ad Bjergskraaningen og badede sig i den herlige Morgensol, og foran os havde vi den mægtige, brede Donaustrøm, hvorpaa utallige Baade og Fartøjer krydsede frem og tilbage. Derover førte den storslaaede Kædebro, flankeret af Taarne ved begge Ender, og paa den anden Side Floden

saas Byen Pesth med sine mange Paladser, Kirker og Spir.

Nede under Broen ved Bredden var der Torveplads, og her vrimlede det med Repræsentanter for alle de forskellige Nationaliteter, hvoraf Landets Befolkning bestod. Lasede og pjaltede Lazaroner var der nok af, og det var for saa vidt et Held, thi Boleslav og jeg kunde færdes overalt uden at nogen lagde Mærke til os; i enhver tysk Hovedstad vilde i alt Fald jeg med mine bare Fødder have vakt en alt andet end behagelig Opsigt.

Jeg bad min Kammerat om at gaa paa »Umschauen« for at erfare, om det var sandt, hvad Rhinprøjseren havde fortalt, at vi ingen Geskænk fik, og imidlertid slog jeg mig til Ro paa Torvet.

Han kom meget nedslaaet tilbage, thi det viste sig at være rigtigt nok, han havde ikke faaet en Kreuzer og vi blev saa hurtigt enige om, at her var der ikke mere at gøre, vi maatte over til Pesth, hvorfor vi steg op til Broindgangen for at passere denne.

Her spærrede imidlertid en Cherub os Adgangen med de Ord:

»To Kreuzer pro persona, mine Herrer!« Og i Stedet for et flammende Sværd, strakte han en Kæmpesparebøsse ud imod os.

I Ungarn er man al Tid Herre, selv om man er barfodet; har man gode Støvler paa, avancerer man straks til: naadige Herre!

Men Herrerne blev flove. Saaledes maa omtrent Fader Moses have følt sig til Mode, da han stod paa Sinai Bjerg og kastede Blikket over til det forjættede Land, som han aldrig skulde betræde.

Men det gjaldt om ikke at være raadvild; jeg puffede til Boleslav og hviskede:

»Pas paa, Kammerat, og gør som jeg!« Og da i det samme en Slovak kom kørende med en Arbejdsvogn, sprang jeg op bag i den og kom saaledes med ind paa Broen. Kusken, som var en ondskabsfuld Karl, langede mig et Par ud med Pisken, som rigelig kunde være en Kreuzer værd pr. Styk; jeg syntes det kunde være nok, og derfor krøb jeg frem paa Vognen og forklarede ham, at hvis han ikke holdt sig i Skindet, saa slog jeg ham ihjel.

Denne Tale holdt jeg egentlig for min egen Fornøjelse, thi han forstod jo ikke et Ord af den, men de Gebærder, hvormed jeg ledsagede den, forstod han saa meget des bedre, og da han var en fejg Hund, lod han mig have Fred.

Broen var delt i fire Baner, to for Kørende og to for Gaaende, og de var alle fuldstændig adskilte ved stærkt Jerngitterværk. Vi kunde saaledes ikke møde nogen paa Vejen, og for og bag os var i Øjeblikket Passagen fri, saa han kunde ingen Hjælp vente.

Som jeg tidligere har fortalt, var Broen en halv Fjerdingvej lang, saa det var just ingen Springvej. Jeg naaede imidlertid den anden Bred og sprang af Vognen uden at takke for Køreturen, og da den næste Vogn ankom, var Boleslav med; han havde for saa vidt været heldigere end jeg, thi han sad i en fortrolig Samtale med Kusken, men han kunde jo ogsaa tale czechisk.

Om vort Ophold i Pesth er imidlertid ikke meget at fortælle; naar man ligner en Lazaron og ikke ejer en Øre, maa man hellere være i en

Ørken, naar der blot er en Beboer, end i en stor By; thi den ene Ørkenbeboer vil rimeligvis give mig noget at spise, i den store By derimod faar jeg ingen Ting.

Saaledes gik det os, vi kunde intet faa og besluttede derfor at gaa ud af Byen, før Sulten overvældede os, og i Modsætning til alle de andre Svende, som altid vendte om her og gik tilbage, besluttede vi at gaa videre, men hvorhen? Det var Spørgsmaalet.

Jeg foreslog, at vi saa vidt muligt skulde gaa Syd paa, men da vi ingen Vej kunde finde her, kom vi ud imod Øst; det kunde jo være lige meget, naar blot vi fik noget at spise, og henad Middagstid var vi atter paa Landevejen.

Vi naaede snart en lille Landsby, det viste sig at være en czechisk Koloni, og her var Boleslav rigtig i sit Es; vi gik ikke forgæves i noget Hus og var snart forsynede rigeligt med Spæk, Æg og Brød; vi holdt et Herremaaltid og jublede, nu var vi komne til Slaraffenland.

Efter hvad min Kammerat fik at vide, førte Vejen, vi var paa, til en stor By, som hed Csegled, og næste Stoppested var en tysk Koloni; den kunde vi naa inden Aften, og det viste sig ogsaa at være Tilfældet.

Disse Tyskeres Forfædre var i sin Tid indvandrede til Ungarn, men de nuværende Beboere af Kolonien var alle indfødte; de holdt imidlertid strengt fast ved deres Fædres Sprog, Klædedragt og Skikke, saa de havde ikke noget tilfælles med de andre Nationer i Landet; om det saa var Knebelsbarten, som var det eneste Skæg, Magyarerne og

Czecherne bar, saa var den banlyst af Tyskerne, de bar kun Bakkenbarter.

De var alle gæstfri og imødekommende Folk, modtog os hjerteligt og forøgede Sulet i vor Madpose.

Da vi kom ind til Byens Smed, inviterede han os til at blive hos sig om Natten, og vi tog med Tak imod Tilbudet; han havde selv været vandrende Svend og vilde gerne høre lidt nyt ude fra. Vi fik en god, varm Aftensmad, og efter Fyraften kom en hel Del af Naboerne ind, thi de vilde ogsaa høre vore Historier, saa vi havde en rar og hyggelig Aften. Da vi skulde til Ro, førte han os ind i et Kammer ved Siden af Smedien og sagde:

»Her skal I ydermere faa en Seng, og det er en sjelden Ting i Ungarn, min Svend plejer at bo her, men i Øjeblikket har jeg ingen, her kommer næsten aldrig nogen Rejsende!«

Vi takkede ham for hans Venlighed, ønskede ham Godnat og var alene. Sengen var primitiv; en bred Bænk med en Halmmadras og et Tæppe, men jeg var glad ved atter en Gang at komme af Tøjet og sov snart som en Sten.

Jeg blev imidlertid inden ret længe vækket af Boleslav, som ublidt stødte mig i Siden og hviskede:

»Johan, sover du?«

»Ja, vist sover jeg, hvad vil du mig?«

»Jeg kan ikke sove, hvad er det dog for skrækkelige Dyr, som piber fra alle Kroge, det er vist nogle, som bider?«

»Aah, Snik-Snak«, svarede jeg, »det er ikke

andet end Faarekyllinger, de gør saamænd ingen Ting!«

»Tror du ikke?«

»Nej, det ved jeg aldeles bestemt; lad mig nu sove i Fred!« Og jeg vendte mig om paa den anden Side og sov atter ind.

Men jeg fik ikke længe Ro, snart var han der igen:

»Jeg kan ikke sove her, lad os staa op og liste os bort, vi ligger meget bedre ude paa Marken!«

Men nu blev jeg gnaven og svarede:

»Jeg tror, du er gal, Mand! Hvad vilde de flinke Folk sige, naar vi listede os bort som Tyve om Natten, vær dog ingen Nar, Faarekyllinger gør ikke noget!« Og jeg lagde mig atter til at sove og havde Fred til om Morgenen.

Jeg har fortalt dette for at vise, at min Ven Boleslav, som om Dagen virkelig var en Ridder uden Frygt, om just ikke uden Dadel, om Natten blev bange for en Faarekylling. Jeg har hørt nogle lignende Historier om Feltherrerne Tilly og Wallenstein, som viser, at store Helte om Dagen tidt er nogle Kujoner om Natten.

Næste Dag passerede vi flere magyariske Landsbyer, og Trediedagen efter vor Afrejse fra Pesth kom vi til Csegled, som var en anselig By.

Den bestod hovedsagelig af straatækte Lerhytter, der var spredte over et stort Terræn, havde meget brede Gader, men disse var lige saa lidt som Landevejene makadamiserede, saa man gik altid i et fodhøjt Støv undtagen i Regnvejr, thi saa blev det hele til et Morads.

Langs Husrækkerne løb et smalt Gangbrædt til Brug i den fugtige Periode, men skulde man over Gaderne, var der ingen Redning, saa maatte man i Mudderet, men det kendte vi endnu ikke noget til, thi vi havde ikke haft en Draabe Regn i den Tid, jeg havde været i Landet.

Midt i Byen laa Torvet, og her fandtes Butik ved Butik tilligemed Raadhus, Fængsel og Kirker.

Her fandtes ogsaa et Herberge, hvor vi tog ind og overnattede, men da vi laa paa det bare Jordgulv i Fremmedstuen, gav jeg denne Gang Boleslav Ret i, at vi havde sovet bedre ude paa Marken.

I Byen var der en Bogbinder, som vi besøgte, han gav os en Gylden til Deling i Geskænk; vi kunde ikke tale med ham, da han ikke forstod andet end ungarsk. Da jeg to Aar senere atter gik igennem Csegled, arbejdede jeg en Maanedstid hos den samme Mand, og da kunde jeg baade forstaa og tale med ham.

Men lad mig ikke foregribe Begivenhedernes Gang.

Næste Morgen forlod vi Byen glade og fornøjede. Vi havde en stor og god Madpose med og Penge i Lommen, saa vi følte os som et Par Proprietærer; jeg havde købt mig en Pibe, og vi gik og dampede omkap begge to og mente ret, at Livet dog var en herlig Ting, da vi forude paa Vejen saa en Karavane, som havde gjort Holdt og hvilede sig langs Græskanten.

Da vi kom hen til den, viste det sig at være en Røverbande, som var fanget og lænket sammen fire og fire, og de var paa Marschen op til Pesth

og blev ledsaget og bevogtet af en Afdeling Pandurer til Hest; saaledes kaldtes de ungarske Gendarmer.

Som sagt, i Øjeblikket hvilede de sig, og lod til at være glade og fornøjede, for de lo og sludrede, og da vi nærmede os, raabte de os an, men da de talte ungarsk, rystede vi paa Hovedet og svarede: »Nem tudok!« Som siger det samme som Kannitverstan paa Hollandsk.

Nu var der en, som forsøgte det czechiske Sprog og da Boleslav svarede ham, gav han os Anvisning til et Par Kvinder, som var Medlemmer af Banden og ligeledes lænkede, og sagde, at det var Landsmandinder.

Vi gik hen til dem og Boleslav hilste dem paa deres Modersmaal. Det havde været meget smukke Piger en Gang, nu var de ganske vist falmede, men saa dog endnu ret godt ud.

De fortalte, at Banden var bleven overrumplet og fanget nede ved Szegedin. Vagtposterne havde sovet, men maatte ogsaa bøde med Livet derfor, thi de var blevne dræbte paa Stedet. Deres Mænd, som havde været Anførere, var faldne i Kampen, og nu var de paa Vej til Ofen, hvor der rimeligvis ventede dem ti Aars Tugthus hver.

I det hele taget lod de til at tage sig Sagen meget nonchalant, men de klagede over at være sultne og spurgte, om vi ikke havde noget tilovers.

Boleslav spurgte mig, om vi skulde give dem lidt, og jeg sagde, at det kom jo an paa, hvor længe det vilde vare, inden vi igen kunde faa noget, men han kunde jo spørge dem, hvor langt der var til den næste Landsby.

»Ja, de siger, at vi kommer der snart,« svarede han, »det skal være en lille Milsvej!«

»Naa ja, saa giv dem!« sagde jeg, og han begyndte at dele ud.

Meningen var jo imidlertid kun at give Damerne og ikke fodre hele Banden af, men da disse stakkels Djævle saa Madvarerne, raabte de alle om at faa noget med, og vi var letsindige nok til at give det hele bort.

Imidlertid kommanderede Pandurerne til Opbrud, Fangerne stillede sig i Geledder, og vi sagde da Farvel og gik videre. Jeg ved ikke hvorfor, men jeg havde straks paa Fornemmelsen, at vi havde begaaet en kolossal Dumhed, og det viste sig desværre ogsaa snart at være Tilfældet.

Vi var atter i Pusztaen, Mage til den jeg gik igennem mellem Pressburg og Komorn, og vi saa hverken Hus eller Folk. Vejen snoede sig mellem store Sumpe, hvorfra Lyden af Tusinder Frøers Kvækken blandede sig med Græshoppernes skingrende Musik. Jeg behøver vel næppe at fortælle, at det blev Aften, og at vi tilsyneladende var lige langt fra den lovede Landsby.

Lidende baade af Sult og Tørst var vi dog saa heldige at naa en Brønd, og her besluttede vi at overnatte; da Tørsten var slukket gjorde Maven fornyede Krav, men her var imidlertid intet at stille op, den maatte vente, og vi spændte Livremmen et Par Huller ind.

Naa, det var jo ikke første Gang, og det kunde vel blive godt en Gang endnu, forhaabentlig næste Dag. Men det værste var, at der var kommen en svær Misstemning mellem min Ven Boleslav og

mig, og det var meget værre end Sulten; for naar to Kammerater ellers tager den Slags Tilskikkelser med godt Humør, da er disse i Reglen allerede halvt overvundne, men det skulde ikke være saaledes.

Han bebrejdede mig, at det var min Skyld, vi havde givet Maden bort, og jeg tillod mig at være akkurat af den modsatte Mening; thi, som jeg sagde, hvis vi ikke havde truffet hans to ærede Landsmandinder og ikke havde ladet os bedaare af deres kønne, brune Øjne, saa havde vi beholdt vor Mad. Sagen var, at vi var lige gode begge to. Hvis jeg havde holdt igen, saa var det ikke sket, men Sulten gør ikke Mennesker blide, og hverken Boleslav eller jeg var Engle, og derfor blev Striden mellem os efterhaanden mere og mere bitter.

Vi sov naturligvis daarligt og i Morgendæmringen gav vi os atter paa Vej. Vi travede af Sted uden at tale sammen, og vi gik langt og længe, før det blev Middag. Da saa jeg Tagrygningen af et Hus langt borte paa Heden, det var slet ikke den Vej, vi skulde, men da jeg antog, at hvor der var Hus, var der ogsaa Mennesker, saa gjorde jeg Boleslav opmærksom derpaa og spurgte ham, om vi skulde gaa derned; han nikkede uden at svare, og vi forlod Vejen og styrede ned over Sletten.

Vi naaede Huset, og Skuffelsen blev stor, thi det var ubeboet. Det var hvad Ungarerne kaldte en »Tanya«, et Hus, hvor Hyrderne til Tider slog sig ned, og det lignede fuldstændig de almindelige Bønderboliger.

Der fandtes imidlertid en Brønd, og det var

jo altid noget, thi at drikke trængte vi ogsaa haardt til. Vi fyldte os saa med Vand i Mangel af andet, men Boleslav blev nu aldeles rasende over, at jeg, som han sagde, havde lokket ham saa langt bort fra Vejen til ingen Nytte, og han for imod mig med hævet Stok. Det blev mig dog for meget af det gode, og jeg greb hurtig min Stav og indtog Forsvarsstilling.

»Ja vil du endelig slaas, du gale Menneske, saa kom kun an!« raabte jeg.

Men nu betænkte han sig og stod og skulede til mig; jeg tror han regnede ud, hvor mange Bøffer, der kunde laves af mig, thi han saa slet ikke hyggelig ud i dette Øjeblik.

Saa tog jeg Ordet:

»Hør nu, Boleslav, det gør mig ondt at se, at du har hævet din Stok imod mig, thi herefter kan vi ikke mere være Kammerater, lad os derfor skilles, Landet er stort nok, saa vi behøver ikke at træde hinanden paa Tæerne!«

»Ja, det er godt nok, men vi skal samme Vej og her er jo ingen anden, gaa tilbage vil du vel ikke?«

»Nej det vil jeg ikke, men nu kan du jo vælge; vil du gaa forud, saa bliver jeg tilbage her nogle Timer, til du har faaet Forspring, eller hvis du vil blive her, saa gaar jeg forud, og vi kan vel saa undgaa at mødes!«

Han valgte at gaa, og mine Øjne fulgte ham, medens han sneglede sig hen over Heden, og jeg tænkte:

»Stakkels Boleslav, hvor dog Hungeren kan nedværdige et Menneske, du var ellers saa køn og kæk, nu lignede du fuldstændig et Rovdyr!«

Jeg slog mig saa til Ro ved Brønden, men sove kunde jeg ikke, dertil nagede Sulten mig for meget, og jeg turde heller ikke; ja, det var løjerligt nok, men den eneste, jeg var bange for i Øjeblikket, var min gamle Ven og Stalbroder, han kunde komme tilbage, medens jeg sov, og myrde mig, og jeg laa derfor og døsede med halvt tillukkede Øjne; faldt jeg lidt i Søvn, saa for jeg atter op i Forskrækkelse, og saaledes gik Tiden til henad Aften, da brød jeg op for at indhente det forsømte.

Efter nogle Timers Marsch naaede jeg en Vejbrønd, og hvem traf jeg her? Naturligvis Boleslav, men han var ikke alene, ved hans Side laa en ældre Mand.

Jeg hilste paa den Fremmede, og han rakte mig et Stykke Brød, idet han sagde:

»Ja, jeg ved nok, hvad du trænger haardest til, Kammerat, det har jeg hørt af din Rejsefælle, han var ikke meget værd, da jeg traf ham, men nu er han bleven helt restitueret, desværre kan jeg ikke give eder mere, da jeg kun fører saa lidt med; jeg selv nyder næsten intet, naar jeg gaar paa Valsen, jeg kan leve hele Dagen af et lille Stykke Brød; men spis det nu langsomt, tyg Drøv paa det og drik ikke for meget Vand, saa gaar det nok. Det hele er en Kunst, som I maa se at lære.«

Det var en rigtig gemytlig gammel Svend, vi havde truffet. Han havde været i det hellige Land og Jerusalem, og kom nu direkte spadserende fra Konstantinopel. Vi tilbragte Natten sammen, og han gav os mange værdifulde Oplysninger om Vejen, vi skulde følge, om de forskellige Byer, og han lærte os ogsaa de vigtigste Ord af det magya-

riske Sprog. Han forklarede os, at naar han kom til et nyt Land, havde han en Liste paa nogle og tredive Ord, og ved første Lejlighed lod han sig disse oversætte og nedskrev dem efter Udtalen, saa dannede han selv sit Sprog, og han kunde altid klare sig.

Om Morgenen tog vi en hjertelig Afsked med den Gamle, han skulde nemlig den modsatte Vej, og Boleslav og jeg fulgtes atter ad, men vi talte ikke sammen. Jeg bar ikke Nag til ham, men troede ham ikke mere, og han for sit Vedkommende gik formodentlig og skammede sig, han havde jo i hvert Fald Grund nok til det.

Efter de Oplysninger, vi havde faaet, skulde vi hen paa Formiddagen naa Byen Szolnok, og det skete ogsaa. Det var en stor By, meget større end Csegled, men ellers ganske efter samme Recept, og saaledes var alle Byerne i den ungarske Puszta; den laa ved Floden Theiss, som var bred og sejlbar, saa der var en Del Skibstrafik.

I de første Huse fægtede vi straks nogle Fødevarer, og derpaa gik vi op gennem Byen; det var en lang Tur, før vi naaede Torvet; her var et Herberg med det traditionelle Skilt, en lang Stang med en Halmvisk i Enden. Her vilde jeg ind, og jeg spurgte Boleslav, om han vilde med, men han sagde nej, saa skiltes vi og jeg har ikke set ham siden.

I Byen fandtes tre Bogbindere, to Ungarere og en Jøde. Hos de to første udkrammede jeg allerede en Del af den Lærdom, jeg havde faaet om Natten, og præsenterede mig fejlfrit som »a idegen Kõnyvkõtõ«, d. v. s. en fremmed Bogbinder, for-

talte dem, at jeg havde været seks Uger paa Rejse, kom fra Nürnberg, var en Dansker o. s. v., men saa gik rigtignok Konversationen istaa, jeg havde jo heller ikke faaet Tid til at lære alle de fem og tredive Ord endnu; de gav mig imidlertid hver en Gylden, og jeg hilste: »ala szolgaja,« d. e. ærbødige Tjener, gik hen til den tredie Krauter og her kunde jeg benytte det tyske Sprog, saa det gik betydelig mere villigt.

Jeg traf kun Fruen, som fortalte, at hendes Mand var rejst til et Badested for at genvinde sit Helbred, og at hun drev Forretningen saa længe; hun havde svært Brug for en Svend, og jeg kunde straks begynde. Jeg lovede at komme tilbage i Løbet af en Timestid og forlod hende.

Sagen var, at jeg befandt mig i en slem Katteklemme. Jeg havde en temmelig god langskødet Frakke paa, men den dækkede Synders Mangfoldigheder, thi jeg manglede et meget væsentlig Stykke paa Bagsiden baade af Skjorte og Benklæder. Jeg kunde ikke arbejde med Frakke paa, og jeg kunde ikke vise mig for en Dame uden Frakke. Hvad skulde jeg gøre?

Jeg havde nu omtrent skrabet fire Gylden sammen, og det gjaldt om at ekvipere mig for disse Penge, jeg gik derfor hen paa Torvet for at se paa Herlighederne.

Den ungarske Bondedragt bestod, foruden af den uundgaaelige Faareskindspels og et Par langskaftede Støvler, kun af en Skjorte og et kort tvedelt Skørt, det kaldtes »a gatya« og var forsynet med en Løbegang og en Snor for oven, hvormed det blev trukket sammen om Livet og bun-

det. Skjorten blev ligeledes bunden i Halsen med Baand og havde vide Sækkeærmer, som hang løst om Armene; begge Dele var af groft Lærred.

Et saadant Sæt var det, jeg havde Kig paa, og jeg var saa heldig ved at byde Kræmmeren det halve af, hvad han forlangte, at erholde det for tre Gylden.

Nu gik jeg ned til Floden, tog mig et Bad og iførte mig min nye Stads; ja, havde jeg bare haft et Par Støvler, saa havde jeg været en stolt Karl, men det var foreløbig uopnaaeligt, thi de kostede en Snes Gylden.

Naa, jeg havde jo kun Grund til at være tilfreds med de alt opnaaede Resultater, og jeg meldte mig saa til Tjeneste hos Fruen.

Det første Arbejde, jeg blev sat til, var ret overkommeligt, det bestod nemlig i at sætte en bedre Middag til Livs; Menuen lød paa: Suppe, Fisk, Melmad, Steg og Dessert, og hertil fik vi god, ungarsk Vin.

Det var den bedste Middag, jeg endnu havde faaet i hele mit Liv, og jeg blev meget forbavset ved at høre, at saaledes levede de hver Dag.

Saa gik jeg ind paa Værkstedet, og jeg skal ikke nægte, at det alt udførte Arbejde havde været mig ulige behageligere end det, som stod tilbage, thi det smagte mig slet ikke; men da jeg for at opnaa det første ogsaa maatte gøre det andet, saa bed jeg i det sure Æble og tog fat.

Det var Tirsdag Middag, jeg begyndte, og det gik saa slideligt. Om Natten laa jeg paa Værkstedsgulvet i en Skindpels, som om Dagen hang paa Væggen; ja med deres Sengelejer var det ikke meget

bevendt dernede, og jeg kunde ikke lade være, naar jeg om Aftenen strakte mine mødige Lemmer, at tænke:

»Ak, gid du laa ved Pusztabrønden, Johan, der vaagede alle Himlens Stjerner over dig og smilede ned til dig; det var dog et andet Liv!«

Jeg passede imidlertid min Næringsvej, som det sømmer sig for en solid Haandværker, og derfor stod jeg Lørdag Morgen lige saa tidlig op som sædvanlig og hang i. Hen paa Formiddagen, da min Mesterinde kom ind paa Værkstedet, udbrød hun:

»Men hvad er det? I Dag maa De rigtignok ikke arbejde, det er Sabbat!«

Det kunde jeg fornuftigvis ikke have noget imod, og saa holdt jeg straks Fyraften. Efter Middagen — vi maatte nøjes med koldt Bord, thi Skorstenen maatte ikke ryge, men det var upaaklageligt — gik jeg ud for at se paa Szolnoks Mærkværdigheder. Jeg vandrede helt ud til Byens Udkant; her satte jeg mig, lod Blikket glide ud over Pusztaen, og tænkte:

»Ak, gid du var der ude!«

Den Slags Følelser er ikke gode at gøre sig Rede for; vilde nogen spørge mig om, hvad dejligt der var ved Pusztaen? Jeg kunde ikke have svaret; der var ikke smukt, der var ensformigt, jeg havde der først rigtig lært, hvad Hunger og Tørst vilde sige; jeg havde der set den samme Hunger gøre min Ven og Stalbroder lig med et Vilddyr; kort sagt, den havde ikke en eneste god Side, og dog elskede jeg den.

Saadan er Menneskene. Jeg sad til Stjernerne

begyndte at tindre, saa gik jeg hjem og krøb i Fjerene, det vil sige Skindpelsen.

Næste Morgen var det Søndag, og jeg blev liggende og tog den med Ro; saa kom min Mesterinde ind og spurgte, hvad Meningen var, om jeg ikke havde i Sinde at arbejde, og jeg svarede:

»Nej, Frue, i Dag er det min Sabbat!«

Hun blev synlig altereret og sagde, at det kunde ikke lade sig gøre at holde to Helligdage, men jeg stod ved mit, og Enden paa det blev, at hun bad mig komme ind for at faa min Afregning, hun kunde ikke have en Svend, som holdt to Sabbater.

Saa var jeg da atter i Pusztaen. Jeg havde, klog af Erfaring, en god Madpose med, og nød Friheden i fulde Drag. Om Vandringen er ikke meget at fortælle; jeg saa store Hjorde af Okser og Heste, mange tusind Stykker, spredte paa Sletten, men Hyrderne var langt fra min Vej, og jeg talte ikke med nogen, men Græshoppernes Larmen og Frøernes Kvækken lød for mig som den lifligste Musik, og her saa den Ode Dagens Lys, som jeg har begyndt denne Rejsebeskrivelse med.

Natten tilbragte jeg ved en Brønd. Næste Dag kom jeg til Byen Mezø-tur og her overnattede jeg hos en af Beboerne. Magyarens Gæstfrihed er berømt og ingen nægter at modtage en Fremmed i sit Hus, det vil sige, hvis han kommer, medens Solen staar paa Himlen, saa Naboer og Genboer kan se ham gaa ind; saa snart det er mørkt lukkes alle Huse og ingen Fremmed lades ind. Det skulde jeg snart erfare.

Nu havde jeg atter to Dages Marsch i Pusztaen,

til jeg naaede den næste By, jeg tror den hed Szentes. Jeg kom derind ved højlys Dag og gik og drev om i Byen, da jeg syntes, det var for tidligt at bede om Nattekvarter, og før jeg anede det svandt Solen og Mørket faldt paa.

Jeg gik nu ind i flere Huse og bad om Ly, men fik overalt Afslag, og det forbavsede mig, at de samme Mennesker, som om Dagen var saa hjertelige imod mig, nu kort og studst afviste mig.

Herved var jo imidlertid intet at gøre, og da jeg ikke godt kunde ligge paa Gaden, besluttede jeg at gaa ud af Byen og slaa Lejr paa Marken. Som jeg før har fortalt, havde alle disse Byer en enorm Udstrækning, og det tog Tid, før jeg kom ud i Periferien.

Her saa jeg en lille Lund ligge i Nærheden, jeg styrede mine Skridt derhen og fandt inde mellem Træerne en Høbunke, som jeg straks tog i Besiddelse, og vel til Mode sov jeg ind.

Da jeg vaagnede, var det hen imod Midnat. Maanen var staaet op og smilede nok saa gemytlig ned til mig med sit fulde, runde Aasyn, og jeg kastede Blikket omkring mig for at se paa Omgivelserne, thi da jeg kom derud om Aftenen, var det ravende mørkt.

Jeg saa et stort Marmormonument staa imellem Træerne, og da jeg var nysgerrig efter at se, hvad det skulde betyde, rejste jeg mig og gik hen for at tage det i Øjesyn. Til min Forbavselse viste det sig at være et Gravmonument, og da jeg saa nøjere til, opdagede jeg, at der omtrent stod et Kors ved Foden af hvert eneste Træ, det var altsaa Kirkegaarden, jeg havde taget i Besiddelse.

Som jeg senere bragte i Erfaring, plejer Ungarerne altid at plante et Træ paa Gravene, det kaldes »a emlekfa« d. v. s. Erindringstræ, og derved bliver deres Kirkegaarde til Smaaskove.

Jeg stod lidt og betænkte, om jeg skulde lægge mig igen eller lade være; at jeg egentlig følte mig uhyggelig til Mode, kan jeg ikke sige, og jeg havde ligget saa godt i Høbunken, men da jeg egentlig syntes at have udsovet, mente jeg, at det var bedre at gaa ud paa Marken for at se paa Omgivelserne.

Derude saa jeg i det klare Maaneskin en Del store Halmstakke, som tegnede deres Silhuetter mod Himlen, og jeg styrede mine Fjed der henad.

Da jeg kom ind imellem dem, traf jeg her en Bonde og hans Kone, som stod og bandt Hø ind i et stort Tæppe, og de lod til at blive lidt forbavsede, da jeg kom frem paa Scenen, men jeg forklarede dem straks paa mit hjemmelavede ungarske Sprog, at jeg kun var en fattig Haandværksvend, en Bogbinder og Dansker, som søgte mig et Sted, hvor jeg kunde sove.

Dette beroligede dem, og Manden sagde, at jeg kunde følge med ham; vi gik saa ind imellem Stakkene, af hvilke der lod til at være mange, og her kom vi ind paa en rund Plads, i hvis Midte der brændte et stort Baal, om hvilket laa eller sad i deres Skindpelse den smukkeste Røverbande, som man kunde se for sine Øjne. Der var vel i det hele en femten à seksten Karle, og min Fører pegede paa Ilden og sagde:

»It van a Herberg!« d. v. s. her er Herberget.

Jeg mærkede jo straks, at jeg kom dumpende som en Hund i et Spil Kegler, men da jeg ind-

saa, at det gjaldt at tage den med Ro, hilste jeg ganske flegmatisk: »Jo este!« (Godaften) og lagde mig ned ved Ilden.

Imidlertid havde Bondekonen trukket sin Mand til en Side og holdt hviskende en længere Konference med ham, og lidt efter kom han hen, berørte min Skulder og gjorde Tegn til, at jeg skulde følge ham.

»Min Kone vil have, at De skal gaa med os hjem,« sagde han, da vi var komne hen til hende.

»Ja, det er ikke gode Mennesker der,« sagde hun og rystede paa Hovedet, medens hun saa hen til Banden, »gaa med os hjem!«

Det havde jeg selvfølgelig ikke noget imod, jeg takkede dem og gik med, idet jeg sagde Godnat til Selskabet, som lod en haanlig Latter høre.

Vi gik et godt Stykke op i Byen, før vi naaede deres Hus, og da vi kom ind, laa der en gammel Bedstefader, som blev meget gnaven over, at de havde Fremmede med; han talte om »rablok« og »gyilkos«, det vil sige Røvere og Mordere, og jeg kunde forstaa, at han regnede mig til denne Kategori.

Manden sagde, at det var Konens Paafund, det maatte han tale med hende om, og hun tog mig meget varmt i Forsvar.

Jeg kunde forstaa, at hun sagde, jeg var saadan en køn Dreng, jeg saa saa rar og god ud, jeg var Bogbinder, og det var altid pæne Folk, jeg var Dansker og kunde ikke tale ungarsk og saa videre; tilsidst holdt den Gamle sin Mund, thi det gaar i Ungarn, akkurat som det gaar her: med Damerne kan man i Reglen ikke hamle op, de faar altid deres Vilje, og hun bragte mig saa en

Pels, som hun bredte ud paa Gulvet, at jeg kunde ligge paa den, stak mig en Straapude under Hovedet og ønskede mig Godnat, og et Øjeblik efter sov den kønne, rare Dreng.

Jeg maa have faaet mig en lang Skraber, thi da jeg vaagnede var Solen højt paa Himlen, og alle var paa Benene. Min Vært var ikke hjemme, kun Konen og den gamle Bedstefader, og det lod til, at da han saa mig ved Dagens Lys, tabte hans Uvilje sig, thi han hilste meget venligt paa mig, og jeg gav mig atter paa Vej, efter at have takket dem hjerteligt for Gæstfriheden.

Atter strejfede jeg gennem Pusztaen, indtil jeg d. 12. August 1872 drog ind i Hod-Mezø-Vasarhely.

Mit Ophold i denne By, som strakte sig over halvandet Aar, deler min Rejsetid i to omtrent lige store Tidsrum og havde ogsaa en Del Indvirkning paa min fremtidige Udvikling, og herfor kan jeg især takke den kære, gamle Patriark, Fader Joszef. Han optog mig i sit Hus, gav mig Plads i sin Familie og kaldte mig sin Søn. Skønt han selv havde mange Børn, som i ham havde en god og kærlig Fader, var hans Hjerte dog stort nok til ogsaa at rumme Plads for den fremmede Trækfugl, som kom til ham forpjusket og med tildels afplukkede Fjer.

Det var en Mand, som jeg saa op til med Agtelse og Ærbødighed, og for hvem jeg samtidig følte en dyb, sønlig Kærlighed. Ære være hans Minde!

Om mit Ophold i hans Hus vil jeg fortælle i et følgende Afsnit, og jeg vil derfor slutte dette med et Digt, som jeg synes særlig passer til den

Situation, hvori jeg befandt mig; men jeg vil dog, for at forebygge Misforstaaelse, først forklare, hvorledes det blev til.

Under mit Ophold i Vasarhely studerede jeg ivrigt det ungarske Sprog, ikke alene for at kunne tale med mine Husfæller og de øvrige Beboere, men ogsaa for at kunne læse de ungarske Digtere og Forfattere i Originalsproget, thi jeg interesserede mig meget for Litteraturen, men var afskaaren fra at læse, saa længe jeg ikke var Sproget mægtig.

Blandt de ungarske Digtere bar vel nok Aleksander Petöfi Prisen som den første, og mellem hans Digte fandtes et, som hed: »a vandor legeny«, paa Dansk: den vandrende Svend, og det er dette Digt, som findes nedenunder i fri Oversættelse.

Men, naar der heri siges af Svenden, at hvis han havde nye Klæder, kunde det dog ikke nytte noget, thi han vilde straks sjakre dem bort for en Slik for at faa Penge til Brændevin, saa maa det staa for Hr. Petøfis Regning; det har været hans Mening om Vandringsmanden, og den deles desværre af mange, og jeg vil ikke nægte, at der maaske findes saadanne, men det er ingen Regel, nej, tvertimod en Undtagelse; der gives jo braadne Kar i alle Lande.

Jeg vilde i hvert Fald ikke have gjort det, nej, jeg vilde have været glad for mine nye Klæder, og jeg tror at kunne svare det samme for alle de Kammerater, jeg i Aarenes Løb rejste sammen med.

Det var ganske vist et Vagabondliv, jeg førte, men det var noget, Omstændighederne bragte med sig, og naar jeg kom til Vasarhely som en bar-

fodet Lazaron, kunde jeg til Dels takke Røvere for det, men selv bortset herfra, lad en vandrende Svend være nok saa godt udstyret, naar han begynder sin Rejse, saa gaar dog Forgyldningen temmelig hurtig af St. Gertrud.

En Maaneds Marsch i Sol og Støv, Regn og Blæst og især hvis man skal beholde Tøjet paa om Natten med, skal nok gøre Kaal paa den bedste Dragt; og selv om man godt forstod, hvad jeg virkelig gjorde, baade at lappe og to trods den bedste Vadskerkone, saa kommer man dog tilsidst til det Punkt, hvor det bliver umuligt mere at holde sammen paa Stumperne.

Derfor, selv om Vandringsmanden lignede en Lazaron, — naar han fik nye Klæder paa, kunde han godt være et pænt og dannet Menneske, og jeg smigrer mig med, at jeg i ethvert Tilfælde var det.

Huha! Hvor det regner i strømmevis!

Huha! Hvor det regner i strømmevis!
Aah! Havde jeg Arbejd! om hver en Pris,
Traske igennem Morads og Skidt,
Lommer for mange og Penge for lidt,
Ikke at bide ej heller at brænde,
Ikke en Pibe Tobak at tænde,
Ingen Støvle paa Foden, min Ven,
Det er din Lykke! Tænk paa den!
Havde du Støvler, da er det klart,
Var de fyldt med Mudder, tænk hvor rart.
Nu du slipper, det er din Lykke,
Den Sorg i det mindste skal ej dig trykke.

Og mine Bukseben paa Ære
Vil ej gerne sammen være,
Derfor de skilles hver eneste Dag
Og revne baade for og bag,
Jeg lapper og flikker,
Og stopper og stikker,
De gør en formelig Revolution.
Det er godt, jeg ej er Napoleon,
Thi saa saa det broget ud,
Saa gav jeg mig med Haar og Hud,
Og saa kunde jeg naturligvis
Spille Herr Adam i Paradis.

Ja, havde jeg Klæder nye, fine,
Tænk jer bare! Død og Pine!
Dog, hvad vilde det ogsaa nytte,
Jeg vilde med Pjalter kun straks dem bytte.

Den første, den bedste Jødestrik
Jeg gav det hele for en Slik,
Og Pengene, hvis ej en Røver
Jeg sporenstregs i Favnen løber,
Den allerførste Knejpevært,
Han fik dem alle for en Snært.
Nu, hvis en Røver skulde rage
I min Lomme og opdage
En eneste Skilling, hvid eller rød,
Ja, blot en eneste Krumme Brød,
Til ham jeg lige straks betaler
I Belønning tusind Daler.

Ingen Røver, men tudende Vind,
Støver i Lommen ud og ind,
Vind, min Ven! Lad Kaadhed være,
Hvis ej, jeg skal Respekt dig lære;
Hu-u-uh! Den tuder, det lyder som Spot,
Naa, du mener det ogsaa godt.
Men vent til en Gang i min varme Stue
Jeg sidder og kæler for min Frue,
Da kan du jo ved Vinduet komme,
Men holder din Næse nok fra min Lomme.
Da skal min Spot saa bidende falde,
At du skal kvæles i Gift og Galde!

SJETTE AFSNIT.

Familieliv i Vasarhely.

HOD-MEZØ-VASARHELY, i daglig Tale kun kaldet Vasarhely (udt. Vasjarhölj), var den største Landsby eller Flække i den ungarske Puszta; den havde en Omkreds af fem danske Mil og havde i 1872 omtrent 50,000 Indbyggere. Heraf var 7000 Jøder, Resten hovedsagelig Magyarer.

Byen laa ved en stor Sø, men denne var omtrent utilgængelig, da den var helt omgivet af Sumpe; ja, en Bydel var bygget i selve Sumpen, og Resten grupperede sig her udenom. Da Pusztaen var meget flad, kunde man ikke tale om Bakker og Dale, men den skraanede dog nedad imod Søen, og paa denne Skraaning, som var meget frugtbar, laa Vasarhely omgiven af Hvede, Majs og Tobaksmarker, og især herlige Vinhaver.

Byen bestod, ligesom de tidligere omtalte, af lutter straatækte og hvidkalkede Lerhytter, som alle laa med Gavlen ud til Gaden, og indbyrdes var forbundne ved en høj og ligeledes hvidkalket Lermur. I Gavlen var kun et lille Vindue eller Glughul ud til Vejen og ved Siden af Huset i Muren fandtes en Port og en Dør, alt altid forsvarlig lukket.

Paa en Fremmed, som travede ind i saadan en By, gjorde den et tungsindigt Indtryk, thi den var som uddød; den brede lige Gade strakte sig i en Uendelighed, indrammet paa begge Sider af den høje, hvide Mur, som kun blev afbrudt af de store, sorte Porte. Den var hverken brolagt eller makadamiseret og i Reglen næsten folketom, thi Magyaren gaar aldrig ud at spasere, og alt Indblik fra Gaden til hans Familieliv er udelukket.

Vovede man imidlertid at aabne den lille Dør ved Siden af Porten og træde ind, saa forandrede Scenen sig, dog kom man foreløbig ikke længere, thi straks var man omringet af en tre eller fire Blodhunde, som vogtede paa, at man ikke gik et Skridt frem uden Tilladelse, og ved høj Gøen forkyndte Beboerne, at der var noget paa Færde.

Men lad os da blive staaende her for at se paa Sceneriet.

Vi befinder os paa en stor Gaardsplads, hvor en utallig Masse af Høns, Ænder, Duer og Kalkuner tumler sig i al Fortrolighed sammen med Børn, Katte og de omtalte Hunde, som imidlertid i Øjeblikket er fuldt optagne af at passe paa os.

I Baggrunden en lille Have med Køkkenurter og til højre det lange, lave Vaaningshus. Her er atter nærmest Porten et Glughul, og disse to Huller, et til Gaden og et til Gaarden, er de eneste Vinduer i et almindeligt Bondehus. Midt paa Façaden er en Dør, som fører ind til Køkkenet med en bred, lav Træveranda foran, og i denne tilbringer Familien Tiden baade Nat og Dag, saa længe Vejret tillader det.

Køkkenet er et stort Rum, som faar Lys dels

gennem Døren, som aldrig er lukket, og dels gennem den store, aabne Skorsten, og til højre fører en anden Dør ind til det eneste Beboelsesrum, som baade er Daglig- og Spisestue samt Sovekammer, naar ikke Verandaen benyttes.

Her findes de to smaa Vinduer i Yderhjørnet, som gør det muligt at holde Udkig saavel med Gaden som med Gaarden, og paa Væggen ud mod Køkkenet har man Bagerovnen, der strutter frem som en stor, tyk Mave i Stuen, og er muret med en Bænk rundt, saa alle Beboerne kan sidde med Ryggen op ad den, hvad der er meget behageligt om Vinteren. Indfyringen sker fra Køkkenet, og det er saaledes aldeles udelukket at faa Røg i Værelset.

Deres eneste Brændselsmateriale til Ovnen er Halm, som de har i store Masser, hvorimod de mangler Træ, da Pusztaen er aldeles skovløs; som Følge heraf findes der heller ingen Tørvemoser, og de maa derfor som Brændsel ved Madlavningen anvende Tørv, der er fremstillede af sammenpresset Kogødning.

Gaar man fra Køkkenet ind ad Døren til venstre, kommer man i Forraadskammeret, som i Reglen er velforsynet; her ligger Vintønderne Side om Side, og ned fra Loftet hænger de store, prægtige Flæskesider, som Husmoderen aldrig er bange for at skære et godt Stykke af, naar der kommer en Vandringsmand.

Passerer man her igennem, kommer man ud i Stalden, som kun er lille, det store Kvæghold befinder sig nemlig ude i Pusztaen, man ser kun en Ko, som de har inde for at faa lidt Mælk til

Husholdningen, og saa de Grise, som fedes til Slagtning.

Alt dette ser man ganske vist ikke fra Pladsen ved Porten, men her udfries man ogsaa hurtigt, thi der kommer i Reglen straks nogen til Stede, som jager Hundene til Side og med Hjertelighed byder en indenfor.

Disse Hunde kan Ungareren ikke undvære, thi de er det eneste Politi, han har, men de er til Gengæld ogsaa paalidelige, ve den, der vil forcere Adgangen til Huset uden Tilladelse, han bliver flaaet; men har Husherren rakt den Fremmede Haanden, saa kan han rolig bevæge sig omkring; dog følger de ham stadigt i Hælene.

Her kan det maaske være Stedet at fortælle, hvorledes en Ungarer bygger sit Hus, han gør det nemlig selv, Murerprofessionen er ikke meget bevendt der.

Først glatter man Pladsen ud, hvor Huset skal staa, thi Moder Jord skal ogsaa være Gulv! Grund graves ikke, men Murene klines lige op paa det flade Fundament, og for at de skal staa, faar de forneden en Tykkelse af to Alen, og bygges saa pyramideformig i Vejret, saa at de foroven kun bliver en Alen tykke. De klines op af Ler, som er blandet med hakket Halm, og de er i Reglen omtrent fire Alen høje. Nu lægges Loftbjælkerne, og da det gælder om at spare paa Træet, bruges ingen Brædder, men der laves et Fletværk, og det forsynes med et tykt Lerlag fra begge Sider; saa er Loftet færdigt, Taget rejses og tækkes med Straa, Døre og Vinduer sættes i, Huset hvidtes udvendig og indvendig og saa kan man flytte ind.

Med Møbleringen gaar det lige saa let; et langt Bord og to Bænke i Krogen ved Vinduerne, og en stor Dragkiste op ad Bagvæggen til at gemme Søndagstøjet i, saa er det hele up to date. Som man ser er det betydelig lettere at blive Villaejer i Ungarn end i København, derfor kan den unge Magyar ogsaa tænke paa at sætte Bo og gifte sig, naar han er sytten à atten Aar; har han blot ca. hundrede Gylden, som der staar i en gammel, ungarsk Vise, saa klarer han alle Skær.

Om Efteraaret, naar Vin- og Majshøsten er forbi, sender han Bud til sine gode Venner, og saa kommer de for at hjælpe ham at klaske Huset op; derpaa holder han Bryllup (lakodalom), og det gaar lystigt til. Gæsterne bringer alle selv Levemaade med, og det saa rigeligt, at Brudeparret kan leve i flere Maaneder af det, og saa fejrer de Hvedebrødsdagene i Fryd og Gammen.

Imidlertid er der sandsynligvis en lille Magyar paa Stablen, og Fatter maa til at tænke paa at bestille noget, thi vel er han rimeligvis Adelsmand, men derfor er han ikke Herremand, han mangler Godset.

Der er kun en Maade, som den unge Magyar kan være bekendt at tjene sit Brød paa, og det er som Hyrde. Af disse gives der i Ungarn fire Slags, nemlig: Heste-, Okse-, Faare- og Svinehyrder. Det er i Virkeligheden fire forskellige Kaster, som gensidig ser ned paa hverandre, og de lever i et evigt Kiv og Slagsmaal.

Sønnen vælger i Reglen det samme, som hans Fader før ham, lader sig til Nytaar fæste hos en af de store Godsbesiddere, drager ud i Pusztaen og

tilbringer her sit Liv til han er hen imod de fyrretyve Aar, saa bliver han hjemme hos Konen og slaar sig paa Agerbruget.

Da jeg har overværet adskillige af disse Fæstescener, vil jeg ikke forholde Læseren en af dem; de var alle ens.

Den unge Magyar træder ind i Lerhytten hos den rige Arbejdsgiver, de bor nemlig alle i Lerhytter, han beholder Hatten paa, thi en Magyar tager kun Hatten af i Kirken, ikke for noget Menneske, han beholder Piben i Munden, thi en Magyar lægger kun Piben, naar han spiser og sover. Saa siger han: »Gud give Dem en god Dag og en god Sundhed, naadige Herre!«

»Det give Gud os alle sammen, min unge Broder!« svarer Naadigherren.

»Har den naadige Herre Brug for en Czikos?«

»Ja, saamænd, Brug kan man jo altid ha'e!«

»Hvad er Lønnen?«

»Hvad forlanges?«

»Det maa vel være et Par Støvler?«

»Ja, hvad er en Czikos uden Støvler? Det maa til; er der mere, min unge Broder?«

»Hvad mener Naadigherren om fire Læs Tørv?«

»Fire Læs! Det var mange, kan tre ikke gøre det?«

Der handles nu om Tørvene og det bliver rimeligvis ved de tre Læs, saa forlanges ti Læs Halm, og det bliver vel otte, og saa fremdeles; naar Handelen er færdig, ser Resultatet i Reglen saaledes ud:

Et Par Støvler, tre Læs Tørv, otte Læs Halm, tre Tønder Hvede, fem Tønder Majs, to Tønder Byg, tre Lam, to Grise og til sidst kommer det,

som volder de største Vanskeligheder, nemlig Pengelønnen, og den varierer fra to til tre hundrede Gylden om Aaret, saa man ser, at det slet ikke er saa sløj en Forretning at være Hyrde i Magyarernes Land.

Naar Overenskomsten er sluttet, skænker Naadigherren en Snaps Palinka (det er Brændevin, som bliver destilleret paa Ripperne fra Vindrueklaserne) og saa drikkes Lidkøb og et passende Forskud udbetales.

Nye Fæstemaal indgaaes og de gamle fornyes kun til Nytaar, derfor er den sidste Dag i det gamle Aar en bevæget Dag i Ungarn.

Allerede i det tidlige Morgengry genlyder hele Byen af Hestetrav og Hundeglam, Raab og Sporeklirren; det er Hyrderne, som kommer galoperende ind fra Pusztaen, og for en Gangs Skyld lader de Hjordene skøtte sig selv i et Par Dage.

De styrer hver især Kaasen til deres respektive Hjem, hvor de modtages med larmende Glæde, og efter at de har omfavnet og kysset Kone og Børn, begiver de sig op ad Dagen hen til den naadige Herre for at faa Pengelønnen udbetalt og forny Fæstemaalet. Den Del af Lønnen, som udbetales in natura, er i Aarets Løb udleveret til Familien, men de nye Støvler og Pengene henter Hyrderne selv.

Nu bliver Sporerne anbragt paa den nye Fodbeklædning. I Ungarn maa nemlig kun Adelsmænd bære Sporer, og derfor gaar de naturligvis alle med denne Attribut. Derefter drager de om fra det ene Værtshus til det andet, drikker og svirer, synger og danser, og i Reglen ender det hele i et vildt

Slagsmaal med mange Saarede, men heldigvis kun sjeldent Døde.

Nytaarsdag nyder de den huslige Lykke i Hjemmets Skød og gaar i Kirke med hele Familien, og næste Morgen før Sol staar op, galoperer de brave Svende atter ud i Pusztaen, hvor de et helt Aar igen kun slukker deres Tørst i Brøndvand.

Det er nogle vilde Karle disse Hyrder, og af dem er det, de talrige Røverbander, som huserer i Landet, bliver rekruterede, men naar man lærer dem rigtig at kende og kan tale deres Modersmaal med dem, viser det sig, at de i Grunden er nogle prægtige Fyre.

Hvor ofte har jeg ikke under mit Ophold i Vasarhely og paa mine senere Vandringer gennem Pusztaen tilbragt Natten ved deres Lejrbaal, eller i meget ugunstigt Vejr i deres tanya, lyttende til deres Musik og Sange, eller til deres Fortællinger om de gamle, magyariske Helte, og altid blev den danske Vandringsmand betragtet som en kærkommen Gæst.

Af deres Fortællinger husker jeg særlig den om Helten Zrinyi, thi den mindede mig om vor egen Peder Willemoes.

Han var Kommandant paa Fæstningen Szigetwar, og blev her under Tyrkerkrigen belejret af Sultan Soliman med hele hans Hær. Efter længe at have kæmpet mod dennes vældige Overmagt, var Fæstningen omtrent skudt sammen omkring ham.

Da han indsaa, at han ikke kunde holde sig længere, samlede han Resten af sine Krigere, sin Hustru og sine Børn om sig i Borghallen, og i

deres Midte stod en Pyramide af de sidste Fade Krudt.

De sejrsdrukne Tyrker stormede nu Borgen, og da de var komne ind allesammen, stak Zrinyi en Lunte til Stablen, og Helten for til Himmels og tog alle sine Fjender med sig.

De fortalte ogsaa om Forræderen Görgei, som 1848 ved Vilagos solgte hele den ungarske Armé til Russerne; det hed sig, at han kapitulerede, thi han var nemlig Overgeneral.

Selv drog han fri og frank afsted med Judaspengene i Lommen, men alle de andre Generaler blev hængt i høje Galger rundt omkring Fæstningen.

Ja, deres Historier var mange og lange, og det var gemytlige og uforglemmelige Aftener, naar vi laa der om Baalet, rygende den duftende, ungarske Tobak og skuende op mod den prægtige, dybblaa Stjernehimmel.

Ja, Pusztaen glemmer jeg ikke, den var min første Kærlighed!

Jeg endte forrige Afsnit med, at jeg ankom til Vasarhely, og det gik saaledes til.

Den 11te August henad Eftermiddagen naaede jeg en Vejbrønd. I det Fjerne saa jeg en stor By ligge med mange Kirketaarne, thi Kirker er der nok af i de ungarske Byer, der var nemlig i Reglen alle Trosbekendelser repræsenterede. I Vasarhely, for Eksempel, var Halvdelen af Indbyggerne reformerte Kalvinister, dernæst kom de romersk-katolske

og græsk-katolske; den mindste Menighed var Lutheranerne, men de havde dog ogsaa en Kirke; ligeledes havde de mange Jøder en stor Synagoge.

Klog af Erfaring vidste jeg imidlertid, at det at se en By paa Pusztaen og at naa til den, var to vidt forskellige Ting, thi paa Grund af det flade Terræn kunde man se mange Mile frem, og jeg besluttede derfor at overnatte her.

Efter at have spist, tændte jeg min Pibe og laa og glædede mig over min ubundne Frihed. Og denne Glæde gav sig Luft i følgende Sang.

Sultanen, Tyrkens Kejser.

Sultanen, Tyrkens Kejser,
Det er en mægtig Mand,
Han paa sin Trone knejser
Midt i sit store Land.

Pashaer med Hestehaler
Omkring ham slutter Trop,
Og naar han det befaler,
Straks man dem hænger op.

Og han har mange Slotte
Og Poser med Dukater,
Vezirer fine, flotte,
Og Tusinder Soldater.

Naar frem han Foden flytter,
Tør ingen sige: Stop!
Naar han paa Gulvet spytter,
Straks en det slikker op.

Men dog jeg ikke bytter
Med al hans Herlighed.
Nej, Tak! Min Pels jeg hytter,
Herr Sultan, bliv ej vred!

Thi ej til Friheds Gave
Du kender, stakkels Mand;
Du er den største Slave
I hele Tyrkens Land.

Næste Formiddag drog jeg ind i Vasarhely og slentrede op ad den milelange Gade, saa at jeg omtrent ved Middagstid nærmede mig Byens Centrum.

Her saa jeg en Købmandsbod paa et Gadehjørne, og da jeg antog, at det som sædvanlig var en Jøde, der var Indehaver, gik jeg derind og fægtede paa tysk.

»Ja, det Sprog kan jeg ikke, taler De ikke ungarsk?« spurgte Købmanden, det var nemlig en Magyar.

»Igen a kissit,« svarede jeg, og det siger paa dansk: »Jo, en lille Smule.«

»Hvad er De for en Landsmand?« spurgte han videre, og jeg fortalte, at jeg var en Dansker, hvorover han blev meget forbavset og spurgte, hvad min Profession var.

Jeg svarede, at jeg var Bogbinder, og hans Forbavselse blev endnu større, og han raabte:

»Nej virkelig, er De Bogbinder, kom med, kom med!« og han gjorde Tegn til mig, at jeg skulde komme om bag Disken.

Jeg blev noget forundret over denne Modtagelse, men da jeg jo havde en god Samvittighed, fulgte jeg ham.

Vi gik over en Gaard, Mage til den, som jeg alt har beskrevet, men betydelig større og med en Mængde Vaaningshuse til forskellige Sider, og traadte ind i et stort Hus, som laa i Baggrunden, og her traf vi hele Familien ved Middagsbordet.

Der sad han for Bordenden, den gamle Patriark, Fader Joszef; han lignede en Løve med den prægtige, graa Manke ned paa Skuldrene og den vældige Knebelsbart, som hang ned paa begge Sider af Munden, men hans Blik var ikke som Løvens, thi det var mildt som den klare Dag.

»Hvem bringer du der, min Søn Ferenz?« spurgte han og rejste sig.

»En vandrende Svend fra Danmark, og kan Fader gætte, hvad han er?«

»Nej, min Søn, hvorledes skal jeg kunne vide det?«

»Han er Bogbinder!«

»Bogbinder!« raabte den Gamle, og hele Familien gentog: »Bogbinder!«

Det var mig en Gaade, at det var saa mærkværdigt, at jeg var Bogbinder.

Den gamle greb begge mine Hænder og sagde:

»Velkommen, min Ven! Ja, De er en rigtig Nordlænding, det kan jeg se, og De er Bogbinder, hvor det glæder mig; taler De ungarsk? Naa, ikke ret meget, saa kan vi tale tysk, det kan jeg. Har De spist til Middag? Det er for Resten et dumt Spørgsmaal, en Vandringsmand har altid Appetit, kom og tag Plads, min kære Ven, vi er lige be-

gyndt!« Og han førte mig hen til Bordet og anviste mig Plads ved sin højre Side. Paa Bordet stod to ubenyttede Kuverter, hvilke, som jeg senere erfarede, altid blev anbragt for at være parat, hvis der kom uventede Gæster.

Borddækningen var meget civiliseret, dog brugte vi ingen Gafler, men Knivene var slebne til med en Spids og gjorde saaledes dobbel Tjeneste; det var imidlertid lidt vanskeligt at haandtere dem, naar man ikke var vant dertil.

Det var en prægtig Middag. Seks Retter Mad og Dessert og hertil en udmærket Vin. Jeg spiste og drak og konverserede samtidig Fader Joszef, som var utrættelig i sine Spørgsmaal.

Han talte virkelig ganske godt tysk, men havde dog glemt en hel Del Ord. I Samtalens Løb fortalte han mig, at han havde været i Holland, i Hovedstaden Amsterdam, og i Hamborg.

Efter endt Maaltid stoppede vi vore Piber og begav os alle over Gaarden til en af de der liggende Bygninger, og her fik jeg Opløsning paa Gaaden, jeg befandt mig nemlig i et Bogbinderværksted.

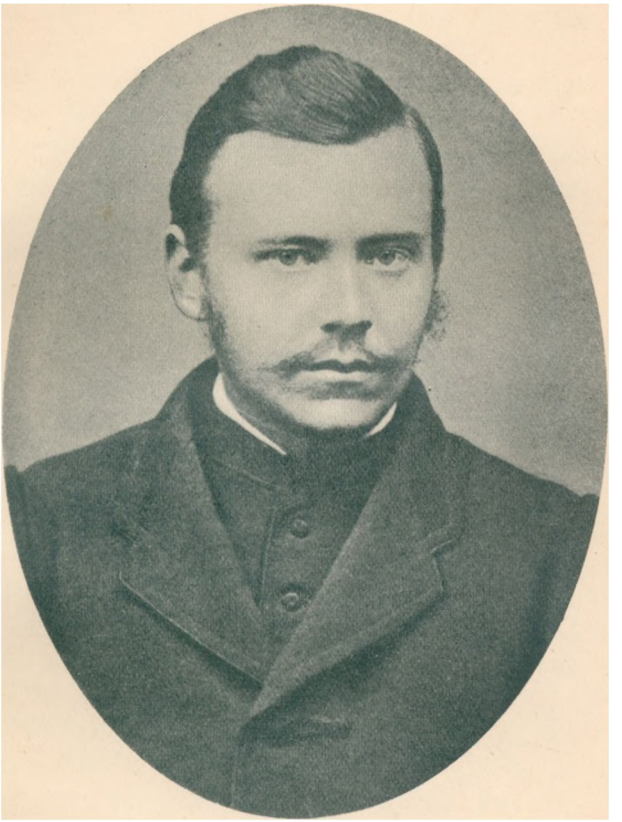
Nu var det min Tur til at blive forbavset. »Hvad, er De Bogbinder?« udbrød jeg og vendte mig om mod Fader Joszef.

»Ja, det er jeg rigtignok, det vil egentlig sige har været, nu er det min Søn Imre, som fortsætter Traditionen,« svarede han smilende og præsenterede mig for denne, en ung Mand paa min Alder. »Men det er vel lige saa godt, at De med det samme lærer hele Familien at kende,« tilføjede han og forestillede mig for de øvrige tilstedeværende.

Der var først Moder Szusan, en hjertevindende gammel Dame, dernæst fem Sønner; den ældste, Lajos, 28 Aar, med Kone og to Børn, bestyrede Landvæsenet, dernæst Ferenz, 26 Aar, Købmand, Sandor, 24 Aar, havde lært Garveriet, men hjalp nu til i Butikken, Imre, 22 Aar, var Bogbinder, og Istvan, 20 Aar, hjalp til ved Landvæsenet, dernæst Nyuto og Ilka, to søde unge Piger paa henholdsvis 17 og 15 Aar.

Jeg tilbragte en behagelig Eftermiddag sammen med disse elskværdige Mennesker. Jeg maatte fortælle Fader Joszef om mit Fædreland, om Livet der, og om vor ulykkelige Krig i 1864, og han oversatte det saa for de andre. Jeg kunde forstaa, at særlig det, at jeg var en Dansker, gav mig en høj Stjerne hos dem, thi de nærede et uudslukkeligt Nationalhad til alt, hvad der var tysk. En Tysker hed paa ungarsk: »a német«, og det var altid med en usigelig Foragt, at de nævnte dette Ord.

Naa, hvad angik Nationalhadet kunde jeg tildels sympatisere med dem, thi det var jo ogsaa temmelig brændende den Gang her hjemme, men set fra den anden Side havde jeg jo nu opholdt mig længere Tid i Tyskland og lært Befolkningen der at kende som elskværdige og gæstfri Folk, hvoraf ikke en eneste havde vist mig noget Nationalhad, saa disse Folk kunde jeg ikke hade, tvertimod havde jeg netop sluttet mange Venskaber der, og jeg holdt ikke af at sidde og bagtale mine Venner, men det gik altsammen ganske godt, jeg var fuldkommen enig med Fader Joszef om, at Moltke skulde hænges paa en Lygtepæl, og at Bis-

IMRE fra Vasarhely.

marck var værdig til at blive levende radbrækket, og dermed var han tilfreds.

I Samtalens Løb spurgte han mig, om jeg havde Lyst til at blive hos dem, og jeg svarede, at det vilde jeg gerne, hvis de havde Brug for mig.

»Ja, Arbejde har vi nok af,« svarede han hurtigt, »saa den Sag er altsaa afgjort!«

Jeg kunde se, at det glædede ham, saa jeg vilde ingen Ophævelser gøre, men jeg kunde rigtignok ikke se noget til det meget Arbejde.

»Ja, der kommer ikke mange Bogbindere her,« fortsatte han, »den sidste var en Russer, og det er fire Aar siden, han rejste; han var hos os i fem Aar, men saa fik han Hjemve efter de russiske Stepper, og saa vilde han partout afsted; det var ellers et rigtig prægtigt Menneske, som vi alle holdt meget af.«

Da Klokken var seks, blev vi kaldt over til Aftensbordet, som ogsaa var overdaadigt: tre Retter varm Mad og Vin, og efter dette samledes vi atter paa Værkstedet, hvor vi fordrev Tiden paa Magyrens sædvanlige Maade med Musik og Sang. Ved Sengetid gik hver til sit, og jeg blev tilbage paa Værkstedet med Sandor og Imre.

»Akkor alvandunk, Janos!« sagde de, og det siger paa dansk: »Nu skal vi sove, Johan!« og de gik hen og tog nogle Faareskindspelse ned fra Væggen, hvoraf de gav mig en, og saa strakte vi os ud paa Gulvet, og jeg faldt snart i Søvn, medens jeg tænkte:

»Du har Lykken med dig, Johan, nu mangler du bare et Par Støvler!«

Jeg maa som sædvanlig have sovet godt, thi da jeg vaagnede, saa jeg, at det var højlys Dag, og jeg skyndte mig at komme ud af Pelsen.

Mine Venner var forlængst paa Benene og hilste mig venligt god Morgen, og Sandor rakte mig et Sæt nyt Tøj, idet han sagde:

»It van ruhak, Janos!« (Her er Klæder, Johan!)

Jeg blev glædelig overrasket ved denne Betænksomhed, men min Glæde blev endnu større, da Imre kom hen til mig og sagde:

»Es it van csiszma, Janos!« (Og her er Støvler, Johan!) og han rakte mig mine Længslers Maal: et Par lange blankskaftede Ridestøvler!

Det var de første Beviser, jeg fik paa Fader Joszefs venlige Bevaagenhed, men det blev ikke de sidste, thi han behandlede mig i al den Tid, jeg var hos ham, stedse som om jeg kunde have været hans egen Søn.

Jeg gjorde nu Toilette ved Brønden i Gaarden, og derpaa trak Imre mig med over i Fadeburet, idet han forsøgte at gøre mig begribeligt, at hvis jeg vilde have Frokost, maatte jeg selv tage mig noget. Da han foregik mig med et godt Eksempel, forstod jeg ham, han skar sig nemlig først et Stykke Brød og dernæst et Stykke røget Spæk, hvorpaa han strøede Paprika, og idet han sagde:

»Frûstûk, Janos!« begyndte han at spise og gjorde Tegn til mig, at jeg skulde gøre ligesaa.

Efter Frokosten gik vi saa i Gang med Arbejdet; jeg fik et Par Bøger at more mig med, thi der var i Virkeligheden ikke meget at gøre, men vi overanstrengte os heller ikke, naar vi havde arbejdet lidt, stoppede vi vore Piber og hvilede os,

og Imre begyndte saa at lære mig ungarsk. Han pegede paa de forskellige Ting og nævnede deres Navn, og jeg gentog det, og saaledes gik det godt en Stund, men saa stoppede det op, thi det var jo ikke muligt i Længden at føre en Konversation, som kun bestod af lutter Hovedord.

I dette kritiske Øjeblik kom Fader Joszef til, og Imre forklarede ham den vanskelige Situation, medens jeg takkede ham og tolkede min Glæde for Klæderne og Støvlerne.

Han svarede:

»Ingen Tak, min Ven, Janos, jeg glæder mig selv derover, thi nu ligner De en ægte Magyar!« Og jeg tror, det efter hans Mening var den største Kompliment, han kunde sige mig.

»Hvad nu det ungarske Sprog angaar,« vedblev han, »saa er det jo lidt vanskeligt at forstaa straks, men jeg skal søge at forklare Dem det. Sagen er, vi bruger nemlig ikke nær saa mange Ord som Tyskerne, og derfor tror jeg, at det i Virkeligheden ikke vil være saa svært at lære.«

»Se nu her,« fortsatte han og tog sin Hat af, »dette er en Hat og hedder »a kalap«, siger jeg nu: min Hat, saa hedder det »kalapom«, og siger jeg: min Hat paa, saa hedder det »kalapomra«; Deres Hat hedder: »kalapja« og Deres Hat paa hedder: »kalapjara«; naar jeg altsaa siger: kalapjara, Janos! saa mener jeg, at De skal tage Deres Hat paa, og det er ogsaa Meningen, thi det er Skik og Brug her i Ungarn, Hatten hører til paa Hovedet og ikke i Haanden.«

Da man som bekendt skal Skik følge eller Land fly, rettede jeg mig efter ham og tog Hatten

paa, og jeg havde nu en meget munter Undervisningstime i det ungarske Sprog.

Jeg blev imidlertid snart klog paa, at skulde jeg hurtig have noget virkeligt Udbytte deraf, saa maatte jeg have en Grammatik, og den skaffede jeg mig derfor ved første Lejlighed, og jeg studerede nu ivrigt Sproget og gjorde gode Fremskridt.

Vort Værksted viste sig at være et meget livligt Sted, thi vi havde i Reglen fremmede hele Dagen. Det benyttedes nemlig som Sladrestue af de fleste af Byens Honoratiores, som alle var vore Kunder, og som ikke lod nogen Dag gaa hen, uden at de kiggede ind for at faa sig en Passiar med Fader Joszef, som var en meget anset Mand i Byen, og da han var særdeles livlig og altid i godt Humør, var det en Fornøjelse at tale med ham.

Han havde en god Forstand, og ønskede nogen et godt Raad, gik de ikke forgæves hos ham, men det var ikke alene med Raad, han hjalp; hvis det var nødvendigt, var han ogsaa altid rede til i Gerningen at yde sin Bistand.

Der kom Byens Embedsmænd, dens Læger og Præster, og der kom alle de mange Mennesker, som var i Fader Joszefs Brød, hans Hyrders Koner og Børn, og for disse sidste var den naadige Herre, som de kaldte ham, altid virkelig en naadig Herre, Hjælper og Beskytter.

Jeg tiltalte ham ogsaa med Herre, men han sagde straks, at jeg skulde kalde ham Fader, og det gjorde jeg med Glæde; den første Dag sad jeg som Gæst ved hans højre Side ved Bordet, men den næste Dag anviste han mig Plads mellem Imre og Istvan, det var den Plads, som min Alder hjem-

lede mig, og han viste derved, at han betragtede mig som sin Søn.

Sandor var for Resten den af Sønnerne, som jeg sluttede mig mest til, thi vi forstod hinanden bedst, derimod var det mig næsten umuligt at gøre mig forstaaelig for Imre og Istvan.

Der var saaledes gaaet en tre Ugers Tid, da kom Imre en Morgen ind paa Værkstedet, kastede Kavalerdragten og iførte sig sit Bondeskørt. Jeg spurgte ham, hvor han skulde hen.

»Ud i Pusztaen, Janos, vil du med?«

Om jeg vilde med i Pusztaen? Ja, det vilde jeg rigtignok, jeg var hurtigt færdig, og vi tog vore Skindpelse ned af Væggen og gik ud i Gaarden.

Her var Vognen forspændt, parat til at køre, og jeg spurgte Fader Joszef, hvorhen Rejsen gjaldt. Han svarede, at vi skulde ud i Pusztaen med Proviant til Hyrderne og viste mig, at Vognen var fyldt med Brød og Flæskesider.

»Den Tur varer flere Dage, Janos,« sagde han, »saa sørg for at faa Tobak nok med. Lajos og Istvan er allerede derude!«

Disse to var virkelig galoperede bort til Hest den foregaaende Dag lige efter Middag, men jeg vidste ikke, hvor de var taget hen.

Snart sad vi paa Vognen, Imre og jeg, og det gik i strakt Karrière ud gennem Byen. Imre viste sig at være en ypperlig Kusk, og snart gik det med Iltogsfart gennem Pusztaens solsvedne Græs ud mod de øde Vidder.

Det var en prægtig Tur, men den havde været endnu bedre, hvis jeg kunde have faaet mig en fornuftig Passiar med Imre, men det gik ikke. Han

lod til at være meget glad for mit Selskab og nikkede og smilede, hver Gang jeg sagde noget, men han forstod aabenbart ikke et Kvæk deraf.

Vi havde vel kørt en fire à fem Timer, da jeg ude i Horizonten saa en Rytterskare galopere ned imod os.

»Er det Czikos?« spurgte jeg Imre.

»Nem Czikos, rablok!« svarede han og saa alt andet end glad ud.

Det var altsaa de meget omtalte ungarske Røvere, som jeg nu skulde gøre Bekendtskab med, og jeg skal ikke nægte, at jeg blev lidt betænkelig ved Situationen. Nu havde jeg gennemkrydset Pusztaen saa længe og havde ikke set andre Røvere end de stakkels fangne Djævle, som Boleslav og jeg havde foret af oppe ved Csegled, og jeg havde i Grunden faaet den Idé, at det vist slet ikke var saa farligt med det Røveruvæsen, som der blev fortalt, men nu vilde vi om et Øjeblik være omringet af hele denne Bande.

»Men hvad skal vi da gøre?« spurgte jeg Imre.

»Semmi sem!« (Ingen Ting) svarede han.

»Men hvad vil de da gøre os?« spurgte jeg igen.

»Latjunk!« (Vi faar at se) svarede han, og det var alt, hvad jeg kunde pille ud af min Ledsager.

Det saa ikke ud til, at Imre vilde løbe sin Vej, thi vi kørte lige i Løvens Gab. At han vilde gøre Modstand, lod det heller ikke til, thi han forholdt sig ganske rolig, og det vilde vel heller ikke have nyttet nogen af Delene; Rytterne kunde sagtens have indhentet vor Vogn, og at vi to skulde have kæmpet med en Snes Mand, var jo lige saa meningsløst.

De eneste Vaaben, vi havde, var vore Brødknive, som stak i Støvleskafterne, thi da vi kun havde Skjorte og Skørt paa, havde vi ingen Lommer, men benyttede paa ungarsk Vis Støvleskafterne som saadanne, og heri havde vi Kniv, Pibe og Tobak, som var det eneste, vi førte med os.

Imidlertid omringede Banden os. Den befalede os at standse og staa ned af Vognen; paa den Tiltale, jeg fik, svarede jeg blot:

»Nem tudok!« og jeg lod saa Imre om at klare Sagen.

Han fortalte dem, som sandt var, at vi var paa Vej med Proviant til Hyrderne. Vognen blev undersøgt, og det viste sig, at den ikke indeholdt andet. Vi blev opfordrede til at trække vore Støvler af, og det viste sig, at her heller ikke var nogen Kontrabande, det var nemlig Penge de søgte efter. De beslaglagde nu to Brød og en halv Flæskeside, og vi fik Tilladelse til at sidde op igen og køre videre. Det var en ny Maade at betale Told paa.

Hvorfor vi slap saa billigt, erfarede jeg senere. Da vi ikke havde andet end Hyrdernes Proviant og disse brave Fyre i Reglen var Røvernes gode Venner, tog de ikke mere, end de selv havde Brug for, og vi skiltes meget venskabeligt fra dem. Flere af dem gjorde os endda den Ære at stoppe deres Piber af vore Tobakspunge, saa jeg forlod dem en Del Erfaring rigere, men adskillige Piber Tobak fattigere.

Ved Middagstid naaede vi vor »tanya«, og her traf vi Istvan, som ventede paa os for at være vor Vejviser. Vi slog os ned ved Brønden og nød vor Middagsmad; det var ganske vist ikke den, vi var

vant til at faa, thi vi maatte nøjes med Brød og Spæk, hvortil vi drak Brøndvand, men vi havde en glimrende Appetit og holdt et fornøjeligt Maaltid.

Imre fortalte Istvan om vort Møde med Røverne; om han fulgte Sandheden, kan jeg ikke svare for, thi jeg forstod ikke meget af hans Historie, men de lod begge til at more sig storartet over den.

Nu holdt vi nogle Timers Siesta, og henad Aften spændte vi atter for og rullede afsted med Istvan som Forrider og naaede paa et Par Timer til Hestehyrdernes Lejr.

Det var et Selskab paa en halv Snes Mand, og i mine Øjne saa de akkurat lige saa røveragtige ud som dem, vi havde truffet om Formiddagen, men de var i hvert Fald raske Gutter, og de modtog os med glade Tilraab.

Deres Hestehjord bestod af godt og vel en otte hundrede Stykker, de vidste ikke nøjagtig Tallet paa dem, og det var et herligt Syn at se alle disse halvvilde Dyr boltre sig i munter Leg; de var ikke store, men slanke og fintbyggede, og naar de med flagrende Manker for i Galop hen over Steppen, tog de sig prægtige ud.

Vi fik varm Aftensmad, en Vælling af Majsmel, kogt i Svinefedt, det var, fortalte Hyrderne mig, en ungarsk Nationalret; desværre har jeg glemt dens Navn, men den smagte i hvert Fald fortrinlig.

Vi tilbragte Natten ved deres Lejrbaal, og næste Morgen begav vi os atter paa Vej, efter at Vognen var bleven befriet for en Del af dens Indhold.

Denne Dag naaede vi allerede inden Middag til Oksehyrdernes Lejr. Længe før vi kom der, hørte vi et øredøvende Spektakel, det var som om over hundrede Mennesker slog paa Bækkener og Trommer, og jeg spurgte Imre om, hvad der var paa Færde.

»Az økrøk!« svarede han, og det forstod jeg nok, thi han sagde, at det var Okserne, men jeg blev lige klog deraf, thi jeg kunde ikke forstaa, at Okserne kunde gøre saadan en Helvedes Larm; men da jeg kom derhen, fik jeg Syn for Sagn, som jeg nu skal forklare.

De ungarske Okser er ikke saa store som de danske, det er nemlig en hel anden Race, men de har til Gengæld nogle vældige, lange, krumme Horn; vilde man tænke sig dem lige, og maale fra Roden til Spidsen, er de cirka tre Alen lange, og naar nu Dyrene tumlede mellem hverandre, stødte de stadig Hornene sammen, og det var det, som frembragte det omtalte Bulder. Fader Joszefs Oksehjord talte over tusind Stykker, og naar man saa ud over den, var det som en Skov af Horn, der uafbrudt tørnede sammen og atter skiltes.

Vi blev atter trakterede med Fedtvælling til Middag, og efter at vi havde hvilet os, begav vi os igen paa Vej, og naaede henad Aften til Faarehyrderne, hvis Hjord talte et Par tusind Stykker. Her traf vi Lajos, og efter at vi havde tilbragt Natten ved deres Baal, drog vi næste Morgen videre, fulgte baade af Lajos og Istvan, og nu skulde vi ned til Svinehyrderne. Det var en lang Vej, da de holdt til nede i Sumpene, men vi nærmede os atter Vasarhely; thi vi havde i Virkeligheden kørt rundt i en stor Bue.

Svinehjorden talte ogsaa over tusind Stykker. Det var nogle skrækkelig grimme Dyr, de lignede slet ikke de danske Svin; de var store og langbenede, graasorte og bedækkede med lange, tjavsede Børster, og de laa og væltede sig i Sumpene med et overordentligt Velbehag. Det var løjerligt at tænke sig, at alt det dejlige Spæk, som vi spiste, stammede fra disse modbydelige Dyr.

Vi slog imidlertid Lejr midt imellem dem og overnattede her, og næste Dag naaede vi atter hjem og blev modtagne med aabne Arme af Fader Joszef og Moder Suszan.

Imidlertid skred Tiden fremad. Vi levede et roligt og hyggeligt Familieliv, som just ikke var rigt paa store Begivenheder, men da jeg stadig gjorde Fremskridt i Sproget, blev Samlivet med mine nye Venner mig for hver Dag mere behageligt, og jeg følte en sand Glæde over at være kommen til Ro efter det temmelig bevægede Liv, som jeg havde ført det sidste Fjerdingaar.

I September Maaned havde vi Vinhøst, »szüret« kaldte Ungarerne den, og det var en virkelig Festdag for os alle.

Vor Vinhave var ikke overdreven stor, vi dyrkede kun Druen til eget Forbrug, ikke som Handelsvare, og hele Høsten var endt paa een Dag.

Om Morgenen kørte vi alle ud i Vinhaven og begyndte at plukke Klaserne, som vi fyldte i store Kar. Med en tregrenet Træfork pressede vi saa Druerne sammen efterhaanden som de kom i Karrene. Vi gjorde ikke som Spanierne, thi de gaar op i Karret med deres nøgne Fødder og tramper saa længe om paa Druerne, til al Saften er presset

ud. Efter Sigende skal det være denne Tilsætning af Fodsved, som giver den spanske Vin sin bekendte, fine Buket. I ethvert Tilfælde var denne Maade ganske vist mere probat end den, vi anvendte, men jeg fandt dog, at vor var betydelig mere appetitlig.

Efterhaanden som Karrene var fyldte, blev de kørt hjem, og om Aftenen, da vi var færdige med det sidste Læs, pyntede vi baade Vogn og Heste samt vore Hatte med Vinranker, og saa drog vi hjem og holdt Gilde den hele Nat.

Nu blev der rullet et Fad af den ældste Aargang, vi havde i Huset, ud i Gaarden, herom sluttede vi Kreds, og saa blev der sunget og musiceret. Der blev aldrig budt Gæster til vore Gilder, men enhver, som tilfældig kom i Huset den Dag, blev inviteret med.

Efterhaanden som Krusene med den ædle Druesaft blev tømte, blev vi mere og mere oprømte, og nu bad de alle Fader Joszef om at synge sin tyske Sang. Hertil var han straks villig, og han sang nu nedenstaaende gamle Sømandsvise.

Som han fortalte mig, havde han i sin Ungdom sejlet med en Smakke fra Amsterdam til Hamborg; det var før Dampskibenes Tid, og paa denne Rejse, som varede fjorten Dage, havde han lært hele Sølivet at kende, baade dets Behageligheder og dets Genvordigheder. Han havde haft Storm og Stille, Magsvejr og Uvejr, og her havde han lært sin Sang af de tyske Matroser. Den var den eneste tyske Sang, han kunde, men den lød storartet som den blev foredragen med en let, ungarsk Accent og en ypperlig Stemme.

Auf, Matrosen die Anker gelichtet!
Segel gespannt, den Kompas gerichtet!
Liebchen ade!
Scheiden thut weh,
:|: Morgen da geht's in die wogende See! :|:

Dort drauszen auf tobende Wellen;
Schwankende Schiffe an Klippen zerschellen,
In Sturm und See,
Wird mir so weh,
:|: Dasz ich auf immer vom Liebchen geh'! :|:

Einen Kusz von rosiger Lippe
Und ich fürchte nicht Sturm und Klippe,
Sturmwind o weh!
Brause o See,
:|: Wenn ich mein Liebchen nur wieder seh'! :|:

Doch find' ich die Heimath nicht wieder,
Und reiszen die Fluthen mich nieder,
Tief in die See,
Liebchen ade,
:|: Wenn ich dich oben nur wieder seh'! :|:

Jeg har oversat denne gamle Sømandsvise paa dansk, og den lyder da saaledes:

Op, Matroser! Ank'ret lettet,
Sejlet spændt, Kompasset rettet,
Pigelil, adjø!
Min elskede Mø,
:|: I Morgen det gaar paa den vuggende Sø! :|:

Der, derude, hvor Bølgerne rase,
Gyngende Skibe mod Klipperne brase,
I Storm og paa Sø,
Pigelil, adjø!
:|: At jeg altid skal gaa fra min elskede Mø! :|:

Et Kys af dine Læber saa røde
Og jeg frygter hverken Storm eller Bløde
Paa den fraadende Sø,
Pigelil, adjø!
:|: Blot jeg maa gense min elskede Mø! :|:

Dog, finder jeg ej til Hjemmet tilbage,
Og ender i Bølgerne jeg mine Dage,
I den dybe Sø,
Pigelil, adjø!
:|: Gid i Himlen jeg gense min elskede Mø! :|:

Da Fader Joszef havde endt sin Sang, lød et bragende Bifald, som han ogsaa ærlig havde fortjent, og da det var forstummet, raabte Sandor:

»Naa, Janos, nu er det din Tur, nu skal du synge en dansk Sang!«

Hertil var jeg just ikke meget gelassen, thi skønt jeg var lidt af en Poet og elskede Sang, saa kunde jeg til min store Sorg ikke synge, — jo, naar jeg var alene paa Vejen eller paa Heden, saa gav min Sindsstemning sig altid Luft i Sang, helst en, som jeg selv digtede. Og Melodien? Ja, den lavede jeg ogsaa selv, og jeg fik den altid til at passe, jeg tog det ikke saa nøje med Versefødderne; men mit hele Auditorium derude var ogsaa kun Vorherres smaa Fugle, og det var ganske vist sagkyndigt, thi det bestod jo af lutter Sangere, men deres Kritik var jeg ikke bange for, thi efter hvad jeg forstod af Fuglesproget — en rejsende Haandværkssvend lærer jo lidt af alle Sprog — lød den altid saaledes:

Hver Fugl synger med sit Næb
Og bruger sin bedste Stemme,
Vi fik den fra samme Skaber,
Det bør vi aldrig forglemme!
Kvirrevit! Kvirrevit!

Ja, saaledes sang Fuglene, men Menneskene er undertiden saa løjerlige, de skal baade ræsonnere og kritisere, og derfor undslog jeg mig, og sagde, at jeg havde ingen Sangstemme, og at jeg nødig vilde synge, thi de vilde kun faa daarlige Tanker om den danske Sang, men saa sagde Fader Joszef:

»Janos, min Dreng, syng saa godt du kan, her er ingen Kritikere til Stede, og vi vil alle gerne høre dig!«

Denne Opfordring kunde jeg ikke modstaa, og saa sang jeg om Kong Kristian, som stod ved højen Mast; jeg gjorde mig al den Umage, jeg kunde, og jeg tror ogsaa, at jeg skilte mig saa nogenlunde ved det. I hvert Fald fik jeg en bragende Bifaldssalve, da jeg var færdig, hvad enten jeg nu havde fortjent den eller ikke.

Saaledes vekslede vi med Sang og Musik, Spøg og Latter, og vi festede til den lyse Morgensol begyndte at titte frem.

I Oktober, November og December holdt vi Svineslagtning, en Gang hver Maaned, og hver Gang slagtede vi en halv Snes Svin, thi der skulde meget Flæsk til den store Husholdning og til Føde for de mange Hyrder, og saa holdt vi altid Pølsegilde om Aftenen og morede os paa vanlig Vis. Vi drak aldrig andet end Vin, og den var ren og uforfalsket; thi det var vor egen Avl. Kaffe, The, Toddy og Punsch kendte vi ikke noget til i Un-

garn; vor Morgendrikke hentede vi ved Brønden i Gaarden.

Imidlertid begyndte November Maaned med Regnvejr, og nu regnede det uafbrudt til sidst i Februar, det var hele den Vinter, vi havde det Aar. Det var en kedelig Tid; thi Gaard og Gader var et bundløst Morads, saa vi kunde, saa at sige, ikke komme udenfor en Dør. I Gaarden blev der lagt en Række Brædder fra det ene Hus til det andet, og dem maatte vi balancere omkring paa.

Vi havde atter været en Tur i Pusztaen med Proviant, og slap heldigvis hjem, før dette Vejr begyndte, og nu havde jeg god Tid at ofre paa mine Studier af det ungarske Sprog, og jeg benyttede den.

Paa Værkstedet havde vi altid en Del Bøger til Indbinding fra vore Kunder, og da det i Reglen aldrig hastede med dem, havde jeg god Tid til at studere dem.

Den ungarske Litteratur var forholdsvis ny, thi Sproget havde i mange Aar været undertrykt, og Latin havde været baade Skrift- og Retssprog, men et halvt hundrede Aar før jeg kom derned, i Fader Joszefs Ungdom, vaktes Magyarernes Nationalfølelse, og der opstod flere Folkedigtere, som bragte Liv i det gamle, smukke og velklingende Sprog.

De første var de to Brødre Kisfaludy, hvoraf den ene skrev Tragedier og den anden Komedier og de blev saaledes Fædre til den ungarske Skueplads.

Dernæst var der Vörösmarty, som regnedes for den egentlige Grundlægger af den ungarske Litte-

ratur. Han var meget alsidig, og skrev baade Digte og Dramaer, Romaner og Noveller. Mine Yndlingsdigtere var imidlertid den af mig tidligere omtalte Petøfi og Novelleforfatteren Maurus Jokai.

Petøfi havde ført et meget bevæget Liv, det kunde man læse ud af hans Digte, og det tog desværre en brat Ende, thi kun fire og tyve Aar gammel gik han med i den ungarske Frihedskrig 1848—49, og her faldt han i Slaget ved Szegesvar, eller rettere forsvandt, thi man fandt aldrig hans Lig. Hans Digtsamling var ligefrem en Guldgrube for mig, jeg ved ikke hvorfor, men jeg syntes, vi havde saa meget tilfælles.

Læseren har allerede faaet en Prøve af hans Digte i min Oversættelse, og her er et andet, som ogsaa kan passe paa mig.

Jeg vandrede paa hundevis.

Jeg vandrede paa hundevis
Barfodet gennem Land,
Jeg kørte ogsaa i Karet
Med fire Hestes Spand.

Jeg redte Seng paa bare Jord
Imellem Revl og Krat,
Jeg slumrede paa Edderdun
Dog ogsaa mangen Nat.

Sulten, tørstig, pengeløs
Over al Forstand
Jeg tyggede det tørre Brød,
Drak mudret Sumpevand.

En anden Gang jeg fraadsede
I Steg af fede Svin
Og skyllede det hele ned
Med ægte Tokajvin.

Bag Fængslets stærke Gitter
Der blev mig Tiden lang,
Jeg lyttede med Længsel
Efter Nøgleknippets Klang.

Dog atter gik det lystigt
Igennem Mark og Skov,
Jeg sang omkap med Bonden,
Der vandred' bag sin Plov.

Som Støvlepudser blankede
Engang jeg Hvermands Fod,
Dog siden af min Tjener
Jeg min egen børste lod.

Endogsaa som Stuepige
Jeg fejed', støved' ned,
Dog atter Herskabsdamer
Bad mig til Taffel med.

Jeg havde nye Klæder,
Forskrevne fra Paris,
Paa allernyeste Mode,
Til allerhøjeste Pris.

Jeg havde ogsaa Klæder,
Broget Pjalt ved Pjalt,
Var støvleløs og bukseløs,
Ja — det kan gaa saa galt!

Alt i denne Verden faar en Ende, og det fik ogsaa Regnvejret. I Slutningen af Februar Maaned klarede det op, og Marts Maaned 1873 oprandt med Vaarbrud og det smukkeste Vejr. Da kriblede og krablede det i mine Fodsaaler, jeg kunde ikke holde det ud længere, og saa sagde jeg til Fader Joszef, at jeg vilde rejse videre.

Det vilde han imidlertid ikke høre noget om; han sagde, at Vejene endnu var ufremkommelige, det gode Vejr holdt sig ikke, vi fik endnu meget Regnvejr, Foraar var i Ungarn en daarlig Tid at rejse paa, og saaledes fremdeles.

»Nej, naar du endelig vil rejse, Janos«, sagde han, »saa vent til Efteraaret, saa har vi i Reglen flere Maaneder godt og stadigt Vejr, saa er det Tid at gaa paa Vandring, og hvis du saa partout vil afsted, saa skal jeg ikke holde paa dig, men hvorfor vil du egentlig rejse, har du det ikke godt her?«

»Jo, kære Fader Joszef, jeg har det altfor godt, jeg kan aldrig faa det bedre!«

»Men hvorfor i al Verden vil du da rejse?«

»Jo, jeg længes efter at se mig mere om i fremmede Lande!«

»Aa, hvad! Du har saamænd allerede set nok af fremmede Lande, var jeg i dit Sted, saa slog jeg mig til Ro i Ungarn, det er et herligt Land, og du er jo allerede akklimatiseret og taler vort Sprog næsten som en Indfødt. Du ved jo, at vi alle er glade for dig og gerne vil beholde dig her.«

»Ja, men —!«

»Ja, jeg ved godt, hvad du vil sige, men det nytter ikke noget, vent til Efteraaret, saa tales vi

atter ved om det, før faar du i alt Fald ikke Lov at rejse!«

Jeg nænnede ikke at gøre den gamle imod, og saa lovede jeg at blive. Hverken han eller jeg anede den Gang, hvad vi gik i Møde, men det stod skreven i Skæbnens Bog, at der skulde oprinde en Sorgens og Ulykkens Tid over Ungarn.

Fader Joszef fik foreløbig Ret. Det gode Vejr varede ikke mange Dage, saa tog det atter fat paa at regne, og det blev ved til sidst i April, saa begyndte Sommeren straks med Tørke og knugende Varme; Foraar fik vi intet af.

Det var selv efter ungarske Forhold en usædvanlig Hede, vi havde det Aar. Ellers var Luften, trods Varmen, ren og klar, og derfor følte man i Reglen ingen Gêne af den høje Temperatur, men nu laa den tung og trykkende over Byen. Det var som om der stadig var Uvejr i Vente, men det kom ikke. Støvet stod i en tæt Sky over det Hele, og man havde Vanskelighed ved at trække Vejret.

Naar man var en Tur ude i Pusztaen og saa ind over Vasarhely, var det et mærkeligt Syn, thi man saa kun en vældig og tilsyneladende uigennemtrængelige Støvsky, hvoraf nogle enkelte Kirkespir ragede op, og man skulde helt ind til Byen for at faa Øje paa Husene.

Det var i Slutningen af Maj Maaned. Jeg stod en Dag alene paa Værkstedet og dekorerede det nye Bind paa en gammel, katolsk Bønnebog, da Zigeuneren Janki traadte ind.

I alle ungarske Byer boede der i Reglen en Del Zigeunere, som gik omkring og levede af til-

fældigt Sjov, fast Arbejde paatog de sig aldrig. Janki var en af Vasarhelys løse Eksistenser.

Han var en fuldblods Type paa en ægte Zigeuner; slank og smidig, og af en harmonisk Legemsbygning; han havde lange, sorte Lokker og sorte, lynende Øjne, en prægtig Model for en Billedhugger, og i det hele taget en køn Karl, naar blot han havde vidst, hvad varmt Sæbevand var godt for, men han var altid skrækkelig snavset.

Han holdt meget af at komme ind paa Værkstedet, naar jeg var alene, for at faa sig en Sludder med mig, thi jeg var altid venlig imod ham. Og Venlighed var Janki ikke forvænt med, thi Magyarerne tiltalte altid Zigeunerne som om de var Hunde. Jeg tænkte imidlertid paa mine Venner oppe fra Komorner Puszta; de havde været gode imod mig, da jeg kom til dem halvdød af Tørst og Sult, og derfor holdt jeg af Janki, thi han hørte til samme Race og var i Virkeligheden et stort, men af Hjertet godt Naturbarn.

Han var vist gerne gaaet i Ilden for mig, men det havde ogsaa en anden Grund — jeg holdt ham nemlig med »Bakko«.

Som jeg har fortalt, røg vi fra Morgen til Aften i Ungarn. Vi røg den friske, hjemmedyrkede Tobak, som vi selv skar i Stykker med en Kniv og stoppede i vore korte Piber; men da Tobakken var fugtig og Piberne uden Svampdaase, saa blev det halve til Udkrads. Dette blev samlet sammen, rullet i Kugler og kaldtes for »Bakko«, det vil sige Skraatobak, og det var en ren Lækkerbidsken saavel for Hyrderne som for Zigeunerne.

Jeg havde en lille Kasse ved Siden af min Plads,

hvori jeg kom mit Udkrads, og det stod altid til Tjeneste for Liebhavere, især for Janki.

»Gud give Dem en god Dag, Herr Janos,« sagde han, da han kom ind paa Værkstedet, »der skulde vel ikke være lidt Bakko til Janki?«

»Det give Gud os!« svarede jeg, »jo, tag bare væk, min Ven!«

Janki tog Kassen, rystede det hele ud i Haanden, og lavede først en lille Kugle som han puttede i Munden, derpaa æltede han Resten sammen og kom det i en Skindpung, som han havde i Støvleskaftet, og saa sagde han:

»Og nu Farvel, Herr Janos, og Tak for alt godt, nu ser De maaske ikke Janki mere, thi jeg gaar bort, og vil De lyde mit Raad, saa gør ligesaa; Janki og hans Brødre og Søstre gaar alle Nord paa, i Vasarhely er ikke mere godt at være, Gurillaen er kommen her!«

Jeg saa paa Janki. Da han nævnede Gurillaen stod Rædslen malet i hans Ansigt. Hvad var det, som kunde indjage Zigeunerne en saadan Skræk, at de alle tilhobe vilde forlade Byen?

En Gurilla var efter min Mening en stor Abekat af et ganske vist temmelig afskrækkende Ydre, men selv om en saadan var kommen til Byen, maaske med et omrejsende Menageri, saa syntes jeg dog ikke, at det var tilstrækkelig Grund for Zigeunerne til at løbe deres Vej.

»Hvad er det for en Gurilla, Janki, og hvor er den?« spurgte jeg.

»Kender Herr Janos ikke Gurillaen?« svarede han, »det er Døden!« og han greb min Haand, rystede den og forsvandt ud af Døren.

Jeg stod og spekulerede paa alt dette gaadefulde Præk, da Fader Joszef kom ind paa Værkstedet.

Jeg fortalte ham, hvad Janki havde sagt, og spurgte, om han vidste, hvad det var, som havde indjaget Zigeunerne saa stor en Skræk.

»Ja, jeg har i dette Øjeblik hørt et Rygte om, at den asiatiske Kolera skal være kommen her til Vasarhely«, svarede han, »endnu skal der kun være forefaldet et Par Tilfælde, og netop ude i Zigeunerkvarteret, men vi maa jo haabe det bedste, Vasarhely er en sund By, saa her er vist ingen Jordbund for den, men naar Doktor Szabo kommer herind, faar vi nok nærmere Underretning.«

Og det fik vi.

Koleraen var i Byen og bredte sig temmelig hurtigt. Den første Dag to Tilfælde, den anden seks og den tredie ti og saa fremdeles.

Vasarhely med sine 50,000 Indvaanere havde kun to Læger, og disse havde til Hverdagsbrug ikke overdrevent at bestille, thi Sygdom var et temmelig ukendt Begreb her; det var virkelig, som Fader Joszef havde sagt, en sund By, men nu voksede Arbejdet dem over Hovedet, de for omkring til Hest fra den ene Ende af Byen til den anden, og den Hjælp, de kunde yde, var kun ringe; de gav Patienterne en Dosis Hofmansdraaber, og saa maatte de selv om, om de kunde leve eller dø.

De besøgte os begge daglig paa Værkstedet, saa vi havde altid Nyhederne paa første Haand.

I de første Dage døde der ingen Jøder, hvad der jo var et Tilfælde, men egentlig ganske naturligt, da de kun udgjorde fjorten Procent af Befolk-

ningen. Men nu udbredte det Rygte sig, at det var dem, som havde forgiftet Brøndene, og vi stod over for en almindelig Massakre paa disse stakkels Mennesker, da, jeg havde nær sagt til Held for dem, begyndte Koleraen ogsaa at gøre lyst i deres Rækker, og Beboerne faldt nu til Ro; det var jo det bedste Bevis paa deres Uskyldighed.

Hver Aften, naar Klokken var seks, tonede alle Kirkeklokkerne med dumpe, sørgmodige Toner, og hele den Høst, som Knokkelmanden med Leen den Dag havde mejet, blev ført ud til de store Fællesgrave, som i Dagens Løb var opkastede.

Nogle Dage efter, at vi havde erfaret, at det var Alvor med Epidemien, kom Fader Joszef ind til mig og sagde:

»Det gør mig ondt, min kære Janos, at jeg fik dig overtalt til at blive her til Efteraaret, men jeg havde jo den Gang ingen Anelse om den Hjemsøgelse, der skulde komme over os; endnu er det Tid, hvis du vil rejse og gaa Nord paa, kan du forhaabentlig undgaa denne skrækkelige Farsot. Du kan tage ad Jernbanen fra Szegedin til Budapest, og saaledes snart være ude af det hele.«

Nu havde jeg ganske vist al mulig Respekt for Kolera, men jeg holdt dog ikke af, at efterligne Zigeunerne og løbe min Vej som en vaad Hund med Halen mellem Benene, og jeg svarede derfor, at naar jeg havde delt de gode Dage med dem, saa kunde jeg ogsaa dele de onde; jeg havde lovet at blive til Efteraaret, og det havde jeg ogsaa i Sinde at holde, thi et Ord var et Ord; levede jeg saa til den Tid, var det tidsnok at rejse. Desuden var det imod mit Princip at køre paa Jernbane.

»Saa holde Gud sin Haand over os alle!« sagde den Gamle, han knugede begge mine Hænder, medens Taarerne trillede ham ned ad Kinderne, og saa gik han stille ud af Værkstedet.

Vi naaede Midten af Juni Maaned. Dødsfaldenes Antal tog til hver Dag, og vi var nu oppe paa tres à halvfjerds om Dagen. Det var en sørgelig Tid; thi vi gik i Grunden alle om og følte os dødsdømte. Om Formiddagen talte man med en Mand som tilsyneladende var frisk og sund, og Klokken seks om Aftenen blev han begravet; det skete flere Gange, og tilsidst fandt man, at det var ganske naturligt og ventede blot paa, at Turen skulde komme til en selv.

I vor store Husstand var det imidlertid hidtil gaaet godt, ingen havde været syge, saa vi begyndte saa smaat at haabe paa, at den stygge Gæst vilde gaa Hus forbi, men det blev ikke Tilfældet.

En Morgen blev der stor Alarm. Nyuto og Ilka, begge de unge Døtre, var syge, og Doktor Szabo, som straks blev hentet, erklærede det for at være Koleraen.

Stor Sorg greb os alle. Skulde disse to unge, uskyldige Piger være de første Ofre til den grusomme Moloch?

Stakkels Fader Joszef! Stakkels Moder Suszan! Alt, hvad der kunde gøres, blev imidlertid gjort, og Doktor Szabo, som jo var en gammel Husven og selv følte en næsten faderlig Kærlighed til de unge Piger, var utrættelig, og det lod til, at hans Anstrengelser skulde krones med Held, thi Dagen gik og de levede endnu.

Ved det første Rygte om, at Koleraen var i Huset, løb alle de tjenende Aander deres Vej, baade Karle og Piger, de vilde hjem og dø hos deres Familie, sagde de, og vi var alene.

Næste Dag erklærede imidlertid Lægen Krisen for overstaaet, og i Løbet af en Uges Tid havde vi atter Børnene paa Benene. Smilet viste sig paany paa de Gamles Ansigter, og vi aandede alle lettere.

Atter gik en Ugestid. Vi var først i Juli, og nu troede jeg, at det var min Tur.

Jeg havde lagt mig om Aftenen i bedste Velbefindende, men vaagnede midt om Natten; jeg var lige ved at kvæles og kunde ikke faa Vejret. Jeg kravlede hen til Døren og slap ud i Gaarden; her fik jeg Luft og tømte mit Indre, jo, jeg var godt hjulpen, jeg havde set nok af Koleraen til at vide Besked. Jeg gik hen til Brønden, halede en Spand Vand op og drak en dygtig Portion, og nu gav jeg mig til at gaa op og ned i Gaarden.

Jeg følte mig ganske overbevist om, at dette kun var en Begyndelse til Enden, og her i Nattens dybe Stilhed passerede nu hele mit foregaaende Liv Revy for mig. Jeg tog i Tankerne Afsked med mine Forældre og Søskende og befalede min Sjæl Gud i Vold.

Jeg følte mig nu saa rolig og vilde gaa ind paa Værkstedet igen, men da jeg kom i Døren, fik jeg atter et Kvælningsanfald, og jeg maatte gaa tilbage til Brønden og Vandspanden; dette lod nemlig til at være den bedste Medicin, og nu travede jeg op og ned i Gaarden til henad Morgenstunden, saa følte jeg mig saa dødtræt, at jeg lagde mig i Verandaen og sov ind.

Kort efter kom Fader Joszef ud i Gaarden, han var nemlig altid paa Benene Klokken fire om Morgenen, og han fandt mig liggende i dyb Søvn. Sporene af min natlige Færd var tydelige nok, saa han blev meget forskrækket, men hentede straks min Skindpels paa Værkstedet og dækkede mig godt til, medens han samtidig alarmerede Sandor og Imre, der maatte løbe efter Doktor Szabo, som hurtigt kom tilstede. Han følte min Puls og sagde:

»Lad ham blot sove, stakkels Fyr, Søvnen er en bedre Læge end jeg!« og han fik Ret, thi jeg sov og vaagnede først henad Eftermiddagen.

Nu maatte jeg tage nogle Hofmansdraaber, men følte mig ellers let og godt tilpas; jeg bedredes hurtigt og slap saaledes med Skrækken.

Ja, Elendighed og Daarligdom kan man jo altid høre nok om, saa det er vel bedst, at jeg ser at blive færdig med Koleraen.

Midt i Juli kulminerede den med ca. halvandet hundrede Dødsfald om Dagen, og nu gik det jævnt ned ad Bakke til først i September, da Epidemien officielt blev erklæret for at være ophørt.

Vasarhely havde mistet 5000 af sine Indbyggere, det var 10 Procent, men det var endda naadig sluppet i Forhold til flere andre Steder.

Ovre ved Karpathernes Fod laa en Landsby, jeg har glemt dens Navn, den havde ved Epidemiens Begyndelse tusind Indbyggere; da denne var forbi, var der kun to hundrede igen.

Byens romersk-katolske Præst var deres Læge baade for Sjæl og Legeme, men han var ogsaa utrættelig; han gik fra Hytte til Hytte, plejede de Syge og gav de Døende Alterens Sakramente, fulgte

dem alle til Graven og satte Kors paa de Huse, hvis Beboere var uddøde.

Han faldt imidlertid paa Ærens Mark, thi Sygdommen skaanede ham kun til hans Hverv var fuldbragt. Han var en af de sidste, som døde, og vist sjeldent er der fældet saa mange Taarer over nogen, thi alle de tiloversblevne af hans Sognebørn græd ved hans Baare, og ingen ænsede Smitten, alle skulde de kysse deres elskede Paters Haand. Det er den Slags Sjælesørgere, man faar Respekt for, i hans Sogn fandtes ingen Vantro.

Det var imidlertid bleven Høst. Aaret var meget frugtbart, og Marker og Haver bugnede af Jordens Afgrøde. I vor Vinhave hang de store, mørkeblaa Druer, Klase ved Klase, og da vi nu var lettede for den Mare, som havde redet os hele Sommeren, saa holdt vi »szürét« med Fynd og Klem.

Nu havde vi naaet Tiden, da jeg jo havde Lov til at rejse, men jeg syntes, at jeg nu følte mig saa nøje knyttet til Familien, at jeg ikke kunde forlade den; Fader Joszef tav klogelig stille, og saa blev jeg. Efteraaret var altid, trods det gode Vejr, en Tid, hvor jeg ikke følte Udlængsler.

Vintervejret formede sig anderledes end sidste Aar. Vi havde prægtigt Vejr lige til Jul, paa Slutningen med lidt let Nattefrost, og efter Nytaar tog Kulden til og Frosten steg indtil en halv Snes Grader, men vi fik ingen Nedbør, hverken Regn eller Sne, det var, hvad Ungarerne kaldte »a porös tel«, det vil sige »en støvet Vinter«.

Jeg fandt dette Vejr langt behageligere end Regnvejret, thi man kunde færdes ude overalt, og jeg var flere Ture ude i Pusztaen, men Beboerne

var ikke glade for det, thi det varslede om et Misvækstaar.

I Slutningen af Februar holdt Frosten op, og vi havde det saa længselsfuldt ventede Regnvejr i en Uges Tid, derpaa brød Solen klar og straalende frem, og Foraaret var inde.

Nu var min Fred forbi. Jeg kunde ikke styre mig længere, og saa sagde jeg atter til Fader Joszef, at jeg vilde afsted.

»Men Herregud, kære Janos, hvorfor vil du altid rejse i den aller daarligste Tid?« spurgte han, »dette Vejr holder ikke mange Dage, Regnvejret begynder forhaabentlig snart igen, vi trænger haardt dertil. Vent til Efteraaret.«

»Nej, jeg kan ikke vente længere, jeg maa afsted!«

»Men saa vent i det mindste til Maj Maaned, det er Galmandsværk at rejse nu.«

»Aa, kære Fader Joszef, pin mig ikke, jeg kan ikke holde det ud længere, jeg maa bort!«

»Ja min Ven, naar det er Tilfældet, saa maa du jo have din Villie; bare du ikke kommer til at fortryde det. Hvornaar vil du saa afsted?«

»I Morgen!«

Den Gamle sukkede, men sagde intet, og gik over til Moder Suszan.

Men nu havde jeg en haard Kamp at bestaa med Sandor og Imre. De kunde aldeles ikke sætte sig ind i min Tankegang, og havde ikke Spor af Forstaaelse af, hvad dejligt der kunde være paa Landevejen. De var ikke langt fra at erklære mig for at være fuldstændig forrykt, men jeg lod dem snakke; at jeg var bleven enig med Fader Joszef

var for mig Hovedtingen, og jeg begyndte at pakke mine Sager ind.

Saa stod jeg da rejsefærdig den næste Morgen. Hele Familien var tilstede med Undtagelse af Lajos og Istvan, som begge var i Pusztaen, men jeg lovede at gaa den Vej for at tage Afsked med dem. Ikke et Øje var tørt, vi græd alle.

Sandor forærede mig sin Yndlingspibe, og Imre sit Portræt, medens Ferenz, som altid var saa fornuftig, gav mig en splinterny ungarsk Sølvgylden, den skulde jeg gemme, til jeg en Gang kom i en rigtig stor Forlegenhed, saa skulde jeg bruge den og tænke paa ham.

Fader Joszef omfavnede mig og kyssede mig paa Panden, medens han sagde:

»Saa gaa da, min Søn Janos, og Vorherre være med dig, og føre dig frelst og uskadt igennem alle Verdens Farer, tilbage til dit Fædreland og din Slægt; men skulde det gaa dig skævt her i Verden, og skulde du længes efter et fredeligt Hjem, søg saa tilbage til Vasarhely, thi her vil vi altid modtage dig med aabne Arme. Gud velsigne dig og være med dig!«

Jeg omfavnede dem alle og gik bort, medens Taarerne trillede mig ned ad Kinderne, men da jeg var kommen helt ud i Pusztaen, saa ingen kunde se mig, satte jeg mig ned ved Vejen og græd igen som et Barn; men endelig fandt jeg Ro, jeg sprang op og styrede Kaasen ned mod Hestehyrdernes Lejr, for at træffe Lajos og Istvan, og alt imedens jeg gik, sang jeg:

Nu til Morgen kan jeg pakke.

Nu til Morgen kan jeg pakke
Mine Sager atter ind,
Ta'er jeg Randselen paa Nakke,
Vandrer ud med frejdigt Sind;
Vandre langt og vandre længe.
Landevejens frie Drenge
Finde overalt et Hjem.

Vandrer jeg saa over Bjerge,
Vandrer jeg i Dale ned,
Gives Floder, findes Færge,
Overalt er Lykken med.
Vandre langt og vandre længe.
Landevejens frie Drenge
Finde overalt et Hjem.

Gaar Turen til Jerusalem
Eller gælder den Paris,
Gaar jeg neden om og hjem,
Den gælder Paradis.
Vandre langt og vandre længe.
Landevejens frie Drenge
Finde overalt et Hjem.